

Tot Later

Dit verhaal is opgedragen
aan Magdalena Heerwegh [20.11.11-01.06.09],
mijn grootmoeder, ons Bobonne.

Beeld je in, Nina van der Leck, een niet onknappe jongedame aan de vooravond van de laatste zomer in het dorp, klaargestoomd voor de universiteit of op zijn minst het hoger onderwijs. Voor haar staat Filip Vranckx, de tekenleraar op wie ze stiekem verliefd is. Achter Filip dreigen het schoolbord en de zielige man aan het kruis. Haar knieën houdt ze gedrukt tegen het koude ijzer van de bank. Ze kijken naar de tientallen pagina's met schetsen van dorpsvrouwen die samen een verhaal vertellen. Jouw strip is zo gewoon, zegt Filip. Doordeweeks. Beetje mak en smakeloos. Maar geen nood. Ga verder. Denk door. Laat je fantasie de vrije loop. Je kan het. Wat gebeurt er verder nog? Wie doet wat? Hoe kijkt Greta van de Boetiek? Wat zegt ze? Waar is de intrige? Hij spreekt haar toe, vurig. En zij kijkt hem aan met haar grote groene tienerogen, bang en onzeker. Ze wil wel, als ze maar eens zou weten waar hij naartoe wil. Vertel me, wat gebeurt er precies? Ze praten, ze roddelen, maken ru-

zie, leggen het bij en praten weer. Goed ja, goed zo. En verder? Wat gebeurt er nog? Waar zit je spanningsboog? Wat is je conflict? Waar wil je naartoe?

Een kind komt de speelplaats opgereden. Alleen. Op een driewieler. Het maakt een rondje en rijdt de schoolpoort weer buiten.

Nina geeft geen antwoord.

Zo verschrikkelijk is het dat ze begint te huilen. Filip troost haar. Hij geeft haar een van zijn scenario's. Een misdaadverhaal met razende actiescènes, wapens, loeiharde spanning en een verrassend einde. Jij tekent, zegt hij, ik schrijf het scenario. Try.

Het verhaal is goed geschreven. Het giert door de bochten, evenals de wagens die erin voorkomen. Filip, negentien-twintig, tekenaar, kan vertellen. Nina niet. Tot huilens toe tekent ze cabriolets, combi's, speedboten en gevechtsvliegtuigen. Ze blaast hen leven in, maar kijkt droefgeestig toe hoe ze ijskoud blijven, gesofisticeerd, technisch heel hoogstaand, maar zonder enig hartsgevoel. Stuk voor stuk veroordeelt ze ze met een bruinrode veeg, luie muggen die ze op de schetsen doodmept. Met elke fatale slag verbrijzelt ze een stuk van haar eigen droom, midden in de zomer, die laatste zomer in het dorp wanneer al haar vrienden met overtuiging hun toekomst verzinnen. Leuven, Gent, Antwerpen, rechten, talen of geneeskunde. Iedereen weet waar naartoe. En zij weet het alsmaar minder. Wanneer ze de

laatste mug ter dood veroordeelt, weet ze alleen nog dat ze niet de theorie van de universiteit wil, tot groot onbegrip van haar broer, die zich in de sporen van vader voorbeeldig door duizenden en duizenden pagina's zwoegt om toegepaste economische wetenschapper op zijn borst te prikken, iets waarvan hij zelf niet kan zeggen wat dat precies betekent.

Tijdens elke maaltijd suist het rond haar oren. Zou je niet iets doen met kunstgeschiedenis? Of iets waaraan je nooit eerder had gedacht? Chemie? Filosofie?

Striptekenen? Denk je echt aan striptekenen? Kan je zo iets studeren? Kan je daar je brood mee verdienen? Is dat wel iets voor jou? Wat vindt Filip daarvan? Haar vader kijkt haar ernstig aan, terwijl ze een boterham sopt in een diep bord geplette aardbeien met suiker. Onder zijn ogen vol ambitie voor zijn bijgehante dochter, weet zij alleen nog maar dat ze weg wil. Weg van het huis. Weg van het dorp. Weg van de planeet. Ze kan zelfs geen scenario aan.

Filip vindt wel dat ik kan portretteren, wordt haar laatste poging tot autonome lotsbestemming. Van die madammen heeft hij gezegd dat ik ze goed kiezen kan. Met een zuivere loep. Haarfijn. Greet van de boetiek. Jeannine van de kapper. Bertha de buurvrouw. Annie van de kruidenier. Gerda van de slachter. Hij herkent ze allemaal. Maar ze zijn zo echt, zei hij, dat ik maar beter foto's maak. Dat gaat sneller. Dat verkoopt beter.

Ha!

Zes ogen in drie schuine hoofden kijken haar verlicht aan. Boven hen hangt de designlamp. Tussen hen blinkt het afwasbare tafelkleed. De fruitschaal staat helemaal achteraan, daarnaast de choco en de confituur, ver genoeg, buiten armbereik; en dichterbij een grote toren grijsgroen brood en Gouda, pastel gebloemde bordjes, witte servetten, gekookte hesp, cholesterolvrije margarine en een thermos koffie in hetzelfde metaal als de lamp.

In de lange stilte, waarin pa, ma en broer wachten op de cent die alleen nog moet vallen in het hoofd van Nina, blijft alles op zijn plaats.

“Als je beslist voor fotografie, betaal ik het materiaal.” Pa spreekt altijd als eerste.

“Ga dan voor modefoto’s, dan leert ge al die knappe grieten privé kennen.” Dat is haar broer.

“De zoon van Georges is fotograaf. Die verdient toch goed zijn brood.”

“Ja,” dat zegt ma, “ja, ja, ja. Kan je heler dagen buiten lopen.”

“Veel sociaal contact.”

“En je bent mo-
biel, dat is zo be-
langrijk.”

“Fotografen
die reizen
toch veel?”

“Kunt ge ook nog eens uw talen trainen.”

“Het is goed om een stiel te leren. Theorie komt later wel.

Als je maar passie voelt voor wat je doet.”

“Iedereen wil toch fotografen voor trouwfeesten en zo.”

“En het lijkt toch al een beetje op je hobby.”

Plots leek fotografie de enige weg. Nina zou naar de grote stad gaan en allerlei avonturen beleven, ze zou mensen bekijken, kleuren en lichtinval vergelijken. Ze zou altijd een excuus hebben om de straat op te gaan en er niet te veel bij stil te hoeven staan. En nooit, nooit zou ze nog een stripverhaal inkijken. Achter in de kast, onder een lijvige map van de academie verstopte ze de grote stapel schetsen die ze ooit had gemaakt.

De zomer was zo voorbij.

Nina trok naar Brussel. Ze voelde zich stoer in de stad die haar thuisvrienden gruwelijk, grijjs en gevaelijk vonden, maar die zij heimelijk aanbad omdat elke dag er anders was, omdat je nergens kon kijken en hetzelfde zag, omdat het licht haar een zweem van de grandeur van Parijs of Barcelona gaf, omdat het beton en het asfalt herinnerden aan de vakanties in het Kitzbühelerwald.

De gevolgen van dit gesprek in huiselijke kring openbaren zich pas vele jaren later.

Nina werkt als
fotografe voor de krant
en een magazine, in
de ogen van haar
broer en ouders
heeft ze alles
wat ze wil.
Maar tijdens
de pauzes en
de eenzame
nachten groeit het verlangen
weer om strips te maken, grote series, zoals die
van Enki Bilal en Moebius, die zo goed verko-
pen, dat zij enkel nog tekenen zal, in een lichte
ruimte, met een eikenhouten deur.

“Dat is de elfender-tigste vertelling van
een

dorpsmeisje dat naar de stad trekt,” zucht Aglaia, de meest veeleisende van ons drie.

“Niet alle meisjes in de stad worstelen met een scheeftrekking als dat,” weerlegt de muze.

“Daarenboven beschouwt Nina de hare als een onherroepelijke fout, het gevolg van een verkeerde keuze op het moment dat alles nog open lag.”

“Wil je misschien dat we op zoek gaan naar de zeven verschillen met andere meisjes in de stad?” Aglaia klinkt bits. De muze heeft haar uit haar middagslaap gewekt.

“Het proces zou wel eens interessant kunnen zijn.”

“Het is zo voorspelbaar als de som van een plus een.”

“Die som is niet voorspelbaar, zoals jij ook wel weet.”

“Wij geloven niet in onherroepelijke fouten,” valt Eufrosien

onze zuster bij. “Of liever, wij weigeren te aanvaarden dat onherroepelijke fouten onherroepelijk en fout blijven.” Lieflijk legt ze haar hand op de arm van Aglaia. “Wij zijn de mening toegedaan dat in elke fout een potentiële uitvinding schuilt, een nieuwe visie, een origineel resultaat. Elke fout kan volgens eigen toedoen evolueren, waardoor ze na verloop van tijd geen fout meer kan worden genoemd, maar een zegen, een geluk bij een ongeluk, of zelfs een gelukkige omweg. Nina’s loop is voorspelbaar. Ze nam een snelle beslissing omdat ze niet aan de druk van de omgeving kon weerstaan en koos voor de eerst mogelijke uitweg die zich aandiende, alleen maar om weg te kunnen gaan. Ze zal uitpluizen wat haar zo ongelukkig maakt, ze zal dit moment en misschien nog andere herkennen en ze zal haar leven omgooien. Die gaat strips maken, al moet ze daar zesenzestig jaar voor worden.”

“Dat is toch niet helemaal zo, sis,” replieert Aglaia terwijl ze een lok van Eufrosien om haar wijsvinger krult. “Wij ge-loven toch niet dat het ooit nog goed komt. Nina zal pogingen ondernemen, bewust of onbewust, terecht of ten onrechte, maar haar lot is beslecht. Je zal zien, wat ze ook probeert, telkens zal ze terug in dezelfde veroordeelde baan worden geworpen. Het is de tragiek van het mensenleven, onveranderlijk, onomwendbaar, onontkoombaar. Wat zal veranderen, is dat zij vrede zal leren nemen met haar situatie.”

“Lieve zusters,” antwoord ik als derde, “niets kunnen wij nog met zekerheid zeggen. Sinds onze ambt niet uitsterven is bedreigd, iets wat niemand ooit had durven geloven, leven wij noodgedwongen met de marge van de twijfel. Als wij een uitspraak willen doen, moeten we Nina nu op de voet volgen, haar op zijn minst een tijdje van op aarde observeren en de ingrediënten noteren die leiden tot deze, gene of nog een andere constatering.”

Mijn twee zusters knikken enthousiast, niet omdat ze het eens zijn, wel omdat ik het voorstel lanceer om naar de aarde af te dalen. Nina biedt zich aan als een kans om te ont-snappen aan de zieke sfeer waarin wij leven.

Eeuwenlang hebben wij gedrie andere goden gediend, als godinnen weliswaar, maar toch in dienst. U, mensenkin-deren, kent ons als de Drie Chariten of de Drie Gratiën. Aanvankelijk waren we niet meer dan stenen, een drietal, per toeval in de Melkweg op de aarde gebotst, maar al snel werden we geportretteerd als bevallige vrouwen, nu eens rond, dan weer slank, in kostbare gewaden, maar sinds de Grieken veelal naakt. Tallowe beelden zijn van ons gemaakt, tot aan het einde van de negentiende eeuw. Sindsdien leven wij voornamelijk in de vergetelheid.

Ons leven speelt zich elders af: in de lieflijke valleien van de Olympusberg. Nooit hebben we een eigen bestaan ge-leid, we hebben alleen maar begeleid, Afrodite en Apollo

in het bijzonder. Op elk vrolijk moment, banket en huwelijk waren wij present. De eerste dronk was op ons, als een garantie op gratie, tijdloosheid en vreugde. Eeuwenlang hebben wij gewerkt, met als enige zorg onze vader, Zeus, Jupiter zo u wil. En wat hij zoal van ons dacht, dat was onze allergrootste bekommernis. Want hij is de almachtige, de oppergod, de enige heerser.

Zijn bestaan, zijn ego en zijn geloof zijn afhankelijk van u, het aantal aardlingen dat hem aanbidt. U kan zich dus voorstellen hoe het nu met hem is gesteld. Al jarenlang houdt hij bed. Hij is depressief en weigert elke therapie. Zorgen hoeft u zich over hem niet te maken, hij is onsterfelijk. Voor ons wil dat zeggen dat we een eeuw lang geen grootse banetten meer hebben geleid, alleen nog wat ad hoc party's onder een handvol goden – clandestien zijn ze en zonder protocol. Ze maken onze hoofdtaak overbodig. De Olympus mag zich in de kloof van de crisis storten, mij en mijn zusters treft een eerder vreugdevolle wending. Eindelijk hebben wij tijd voor het woord goesting, voor de invulling ervan en voor alle vra- gen dat het in zich draagt. Vrijheid.

Zelfbeschikkingsrecht. Verveling. Oh ja. Het is moeilijk over alle tijd te beschikken als je dat nooit eerder hebt gedaan. Beangstigend, verlammend, en ook zo schoon. Maar genoeg, dit verhaal gaat niet over ons, maar over iets veel interessanter, een mensenkind als u, heerlijk complex en griliger dan Eros.

Vandaar. Anders dan de meeste schrijfstukken die u kent, is dit relaas niet geschreven volgens een vooraf bepaald grondschema. Het ontwikkelde zich op basis van onze intuïtie. We namen het risico, kozen voor het avontuur, en beslisten om Nina op aarde te volgen. Op dit punt in het verhaal kenden wij, net zo min als u, het resultaat. Als u verder leest, neemt u het risico dat wij namen, en alleen al daarom verklaren wij u tot uitverkoren lezer.

Nina van
der Leck heeft kort
haar en een ovaal gezicht, niet
te rond en niet te lang, een frisse blik en
een lach om haar lippen. Dat alles rust op een hals die allervrouwelijkst te noemen is. Ze is niet groot, ook niet klein,
niet te mager en niet te dik. Op school was ze een goede
middelmaat. Haar kindertijd en jeugd bracht ze door in een
dorp dat nu tot de urbane zone van Vlaanderen behoort. Ze
leidde er een regelmatig leven in de buurt van een kerk, een
plein, een parochiezaal, een chirolokaal, een sportcomplex,
een kanaal en een uitgestrekt bos dat intussen beschermd
natuurgebied is. Belangrijk, en voor weinig Vlamingen on-
gewoon, is dat Nina's persoonlijkheid vorm kreeg in een
omgeving waar niemand uit de band springt, of toch niet
voor de nieuwsgierige blikken van de gemeenschap.
Het enige aspect dat anders is, is haar kleur. Ze heeft ogen

van obsidiaan, korte donkere krullen en een huid die snel en diep bruint wanneer de zon in het zenit staat. Jeanne, haar buurvrouw in Brussel, een dame van wel tachtig jaar, groette haar maandenlang in het Frans, heilig ervan overtuigd dat ze mediterraanse ouders had. Marco, een van haar studiegenoten, bekende op een nacht dat hij het bloed van een torero in haar ruiken kon. Maar zelfs deze mogelijke uitzondering staat ter discussie. Kijkt u even rond in die katholieke lage landen, en geef toe, de Spanjaarden hebben ook daar hun harten hoog gedragen.

Rest ten slotte de origine. Pa - "Vokke" -, de kleinzoon van een boerenjongen, runt het bedrijf dat zijn pa - "Vovo" - helemaal alleen uit de grond heeft gestampt. Alle roem dankt hij aan die forse Vovo die zijn leven lang vriend was van het IJsboerke, niemand die de man bij zijn echte naam noemen kan; en ook van Bobbejaan - die nu alle engelenhartjes op hol doet slaan -, tot een dodelijk ongeval met de Loo ping Star, door Vovo aangekocht, roet in het eten kwam gooien. De fabriek werd daarna voor Vovo nooit meer de handel die noemenswaardig kon worden verkocht aan een multinational, tot grote frustratie van Vokke. Had hij broers gehad, dan had het heel anders kunnen zijn. Maar zo heel alleen houdt hij het bij een kmo en de papierwarenhandel die Moeke runt, tussen haar gym-, kapper- en zonnebanksessies door. Deze context had een grote invloed op Nina's levensloop, al dacht ze daar zelf niet zo over. Zij leek daar in het

dorp volledig haar zin te kunnen doen, zolang haar broer de regels van het huis volgde en opvolgde. En dat deed hij gelukkig met grandeur.

Op haar zeventig laveert Nina zoals u weet tussen het verlangen naar het maken van succesvolle strips en de angst daarvoor niet genoeg fantasie en techniek te hebben. Het liefst van al wil ze helemaal opnieuw beginnen. Maar weer gaan studeren zou impliceren dat ze zonder haar baan moet rekenen en daarmee ook zonder de gerieflijke zelfstandigheid. Wonen in een kamer met gedeelde keuken, douche en toilet, en vier jaar leven op kosten van vader of vadertje staat, lijken keuzes gedoemd om vast te lopen, zelfs de moeite van het uitproberen niet waard. Onherroepelijk is de gemaakte fout, onbewust begaan en met een bijzondere snelheid geassimileerd in haar flexibele, levenskrachtige en nieuwsgierige bestaan. Die fout veroorzaakt nu een schrijnend gevoel van leegheid, dat ze compenseert met het dwangmatig consumeren van mannen, sigaretten, grote hoeveelheden koek en taart en het neerzinken in een droefheid die zichzelf vooral wijst aan het vertrek van de schilderman-van-haar-leven, nu alweer meer dan zes maanden gesleden.

Hoe kon zo'n ingrijpend verkeerde keuze zo vreedzaam plaatsvinden? Waarom protesteerde ze niet? Waarom veranderde ze in Sint-Lukas niet van afdeling? Waarom ver-

ging ze dat eerste jaar in de grote stad niet van heimwee en frustratie? Waarom keerde ze tijdens de weekends zelfs niet terug naar het dorp zoals de meeste Vlaamse studenten? De antwoorden zijn multipel, maar laten we ons beperken tot één sluitend argument, één evidente reden die iedereen die meer dan een maand in een wereldstad verbleef, zal aannemen. De dagen kunnen er snel zijn, gejaagd en polyfoon. Als dorpeling ben je verplicht je in de stroom te gooien, je mee te laten voeren langs cinema's en hoeren, ondergrondse conversaties en zonderlinge situaties. Het laat je geen tijd voor veel respijt. Jaren duurt het voor een stad zich ontplooit in routes en routines die je met de rust, de eenvoud en de traagheid van het dorp kan beminnen, en voorts ook kan bezingen. In die eerste jaren werd Nina door zoveel nieuwigheid overstelpt, dat ze alleen maar registreerde met een klik op de knop en elk beeldje trouw versleepde naar een externe harde schijf. Naast het ernstige werk met de camera van Vokke schoot ze duizenden kiekjes met de telefoon. Ze beleefde de stad als was ze op weg voor een jarenlange tocht.

En voorts was Nina een meisje.
Wij vinden dat meisjes zich
gemakkelijk aanpassen,
aan de wet en aan va-
ders wil. Maar we voe-
len daarmee hoe de

polemiek komt opzetten. Beschouw het als een voetnoot die we graag ter discussie stellen, maar niet hier. Het zou ons te ver van ons onderwerp brengen.

Tijdens
haar schijnbaar
blijmoedige jaren lonkte Nina wel
vaker naar de beeldverhalen in de eta-
laces of naar het eindwerk van een strip-
student. Ze voelde dan een lichte pijn ter
hoogte van de alvleesklier, die ze handig ne-
geerde met een excuus over te veel chips, chocolade en
witbier. Strips vond ze een jeugdzonde, kinds, oninteressant,
een genre voor amateurs. Soms durfde ze nog wel een man te
schetsen, naakt, midden in de nacht, wanneer ze dronken en
alleen op de sofa zat.

Zoals elke student tijdens die jaren van belofte, werd ze ook zeer behendig in de kunst van de ontgoocheling. Berustend keek ze toe hoe zij ook op Sint-Lukas niet meer dan een middelmaat bleek te zijn. Dit was een gedeelde smart; met solidariteit werden levens gemodelleerd in de verre schaduw van Cartier-Bresson, Sophie Calle en Carl De Keyzer. Ze zochten naar thema's, stijlen en een vorm, waarvan hun eindwerk de bevestiging zou zijn. We geloven dat maar enkele studenten in dit opzet slagen, en dat de meesten net als Nina nog volop zoekende zijn wanneer ze al felicitaties ontvangen van de jury. En daarom zijn we, in eerste instantie, geneigd de volgende scène als een natuurlijke loop van omstandigheden te zien en niet als een uitwas van de scheeftrekking die we op de vorige pagina's beschreven.

Als zo vaak was ze met Domenica, Nikki voor de vrienden, de kroeg in gedoken. Dicht bijeen op de bank nipten ze van een vrij gerookte whisky. Nikki was Nina's rots in de branding. Ze kenden elkaar onmetelijke twijfels en verlangens. Dat dachten ze toch. Als Nina haar zou moeten schetsen, zou ze eerst een pagina meisjes met lang bruin haar en hoge jukbeenderen proberen, tot er dat vermetele figuurje zou ontstaan dat Nikki kon zijn, met ogen van smaragd waarin het leven bovenal glinstering is. Ze zou op de tippen van haar tenen staan. En ze zou haar ene wijsvinger opsteken met een lichtend lampje.

Weet je nog toen?

Toen?

Toen in Café Alex.

Een pagina, een kader, een schets, café Alex in de Hoogstraat, toen nog een echt café zonder antiek, met een radio die chansons vol ruis speelt. Nikki en Nina bij het raam. Muts en handschoenen op de tafel. Een zelfgerolde sigaret tussen hun gestifte lippen. Midden in de nacht was het. Iedereen had een onderwerp voor het afstudeerwerk, behalve Nina. Weer voelde ze zich die verloren tiener tijdens de laatste zomer die niet wist wat te kiezen. Lusteloos had ze gescrolld door de massa kiekjes in haar archief. Van zowat de helft wist ze niet meer waar of wanneer ze ze had genomen. Niet een patroon kon ze erin herkennen. Wat ze voor zich zag, was het sjofele gebaar van de verzamelaar. That was it. Ze had geen idee, zei ze en goot de whisky in een teug naar binnen. Haar keel brandde nog, toen een lange man in het deurgat verscheen, in salopet, onder de spatten. Dat waren niet de vlekken van een muurschilder, dat waren de artistieke vrijheden van een kunstenaar. Nauwgezet volgde Nina hem. Hij bestelde een Orval en las de krant alsof het nog maar middag was. Pikante ogen had de man. Dat wist ze nog heel precies. Wakker was hij. Die man wil ik wel portretteren, zei Nina. Nikki lachte. Díe man? Nina bleef hem aankijken. Waarom dan wel? Het was gewoon, zei ze. Twas en twas nie nie. Ze riepen Marco erbij,

hun klasgenoot die reportages zou gaan maken in de Sahel. Samen verzonnen ze een argumentatie waarmee ze het eindwerk zou behalen. Als Nina haar vriendin bij deze herinnering nog één keer zou tekenen, zou ze haar wijdbeens in het midden van de bladspiegel plaatsen, vinger omhoog. “Je zat raak, he, met je gevoel?” zou Nikki in een tekstballon blazen, “je zat erop!”

In het licht van de geschiedenis en de poging om haar leven een andere draai te geven, stellen we, in tweede instantie, voor om deze situatie te herzien. U zal het misschien beamen, wanneer u meer kennis heeft van Nina’s hartenkamer. Ze zat erop, maar ze zat er ook ferm naast. De taak zou haar leven weer een richting geven. Maar positief was het niet. De man was een andere ontsnappingsroute, weg van de afgrond, van de zinloosheid, de twijfel.

Natuurlijk maakte ze oké want de ruimte van de school constructief en ook veilig en tijd was niet van tel. De som op de proef kwam toen Vokke de geldkraan dichtdraaide, en zij, gegradeerd en wel, haar kiekjes schoot

portretten,
was

voor wat beduimeld vel. Broodwinning heet dat, en al wat telde was focus, hoge druk en snel voldaan. Schouderklopjes, complimenten, ze leken niet te horen bij een baan. Haar voorraad moed taande snel. Tot in den treure toe herhaalde de schilder-man-van-haar-leven dat de wereld niet draait op koketterij. Zolang niemand commentaar heeft, is alles prima, dat was wat hij zei. Ze geloofde hem op de letter. Ze deed wat van haar werd gevraagd en ze deed zelfs meer, ze dopte ook de boontjes van de schilder, de enige bij wie ze de leegheid van haar bestaan niet voelde. Waarom? Omdat hij de volheid in zich droeg en ventileerde. Van binnenuit leefde hij, overtuigd van zijn kracht, inspiratie en talent. Wanneer hij werkte, putte hij genereus uit zichzelf. Wanneer hij vrijde, luisterde hij naar de fluister van haar huid tot hij zo vervuld was dat hij
hij at, smolt elke vezel
tong. In zijn
brui-

brulde van genot. Wanneer als een sneeuwvlok op zijn volheid en zijn werken send van liefde, lust en energie, zag zij alles wat zij zelf niet had in heftige kleur bestaan. Zij gaf en hij aanvaardde. Geen van beiden viel het op dat het eni-

ge wat zij hem
geven kon,
geld was, een
avond uit, een
grote hap van
de huur, de
volledige
huur als het
moest. Natuurlijk voelde
ze soms haat, en natuurlijk
was haar jaloezie vaak groter
dan haar lust; maar was dat
dan niet heel gewoon, het
beetje onkruid op de liefde.
Zolang ze maar kon blijven
wieden, zou zijn schoonheid
op haar stralen. Geen van
loofde dat hun relatie mis-

beiden ge-
schien wel scheef zat, tot
hij een andere vrouw ontmoette en vertrok.

Nina was niet leeg. Ze voelde zich alleen maar zo. Al wat haar vol kon maken, zat zorgvuldig verborgen onder de stoelen, tapijten en banken, kussens, tafelkle- en stelpende watten van haar ziel. In onze ogen had dat alles te maken met die zogenaamd onherroepelijke keuze van weleer. Toen de schilder vertrok en met hem de diepe zin van haar leven, veroorzaakte dat zo'n storm in haar binnenste dat alles loskwam. Geen hoekje bleef gespaard. We zouden kunnen spreken van een tornado, die zodra hij de bodem van haar ziel raakte, alles wat hij op zijn pad terug naar boven tegenkwam, in één felle ruk mee opzoog. De inwendige turbulente was zo hevig dat ze haar zinnen verloor.

Het gebeurde op het plein waar de zee van het leven haar na die ellendige breuk hardhandig neersmaakte. Lange tijd zou ze er wonen in een huurappartement dat Marco haar had aangewezen, omdat ook hij in de buurt van het plein huurde en als eerste de advertentie zag in de Griekse snack-bar. In die dagen zocht zij naar troost zoals een woestijnreiziger naar water. Ze huilde, zwierf doelloos rond met haar camera, sloot zich op, huilde nog meer. Op een ochtend fotografeerde ze bij de fontein een jongen die daar de duiven voederde. Zijn energie, zijn blik vol hoop, geloof en vreugde voerden weer nieuwe tranen aan. Huilend klikte ze af op zijn groene, verlopen schoenen en de volle lijfjes die langs hem wipten. Ze zoomde in op zijn lippen die zich met liefde roerden, en op de ogen in de pikkende hoofdjes die vertelden over plekken die hij met zijn verkalkte stekken in de verste verten niet bereiken zou. Met verstikte stem dankte ze hem. Hij keek haar onbegrijpend aan. Hij leek haar te zeggen kom nu, huil niet, droog je tranen, maar hij was nog een kind en kende de wereld van de diepe smart alleen nog maar van zien. Ze liet hem en liep naar huis. Snel trok ze de deur achter zich dicht, huilde lang en breed en lag daarna uitgeteld op bed. Als vanzelf, als een hongerlijder die een korst brood opslokt, als dat kind met het tekenblok dat zij ooit was, nam ze potlood en papier. Vanuit die geste is de tornado toen in haar opgestoken, als een beest, grillig en capricieus, onvoorspelbaar wild, dwin-

gend en verwoestend.

Driehonderd vrouwen heeft hij haar die nacht doen schetsen. Alsof hij haar zei, als je nu nog niet gelooft, dat ik je leven ben en niet die sukkel van een schilder, dan zal je me nog eens driehonderddrieëndertig keer moeten tekenen. Ze tekende hem nog vijfenvijftig keer, en terwijl ze dat deed, spoelden herinneringen aan in haar geest. Kapsels van vroegе klasgenootjes, de strakke pakjes van Condoleezza Rice, de ingevallen wangen van Moeder Teresa, ze verschenen en versmolten in de trekken van een zangeres, een wijfjesstraathond, een fee, een tuinkabouterin, een rokende puber in een portaal, een wolk met borsten, een koffiepot in galajurk. Ze bleef maar tekenen. Verbeten streefde ze naar de perfectie. Maar elk van de schetsen leek dat te weigeren, halsstarrig, door te struikelen over een steen (de straathond), door de afgebroken hak van een sandaal (de fee), door een allergische niesbui (de tuinkabouterin), door ergerlijke zones van cellulitis (de wolk met borsten), koffie die naast het kopje wordt gegoten (de koffiepot), rook die in het keelgat gaat en een enorme hoest veroorzaakt (de puber),... Telkens de faille op het papier verscheen, begon ze aan een nieuw exemplaar. Tegen de ochtend bedarde de tornado en de tederheid deed haar intrede. Ze bladerde terug. Bij sommige tekeningen moest ze schaterlachen of werd ze ontroerd door de kleine onhandigheden van het leven. Ze maakte nog een laatste kader, een pagina groot, en vulde die met een kermisat-

tractie voorzien van een ouderwets uithangbord in sterform: "De perfecte vrouwen. Komt dat zien! Komt dat zien!"

Toen ze wakker schrok, keek ze vol ontzetting naar de schetsen. Ze voelde hoe dezelfde energie opnieuw kwam opzetten, eerst als een passaat, een paraplu-guerillero, een mistral en daarna als een Noordzeewind die in de kleinheid van haar lijf tot een spiraal zou tollen en als wervel weer neerduiken zou. Ze greep naar potlood en papier, maar gooide ze weer weg. Ze moest op pad om de burgemeester te fotograferen. Onderweg werd ze het slachtoffer van de ravage die de ingehouden tornado aanrichtte. Ze rookte, mikte de peuk in een verse drol, kocht drie rozijnenkoeken, stopte die een na een in haar slokkerige muil, hunkerend naar een leven dat haar zou permitteren om designschoenen te dragen, jaloers op iedere vrouw die haar passeerde, en hongerig starend naar elke piemel in elke broek. Zelfs de burgemeester, die een man op leeftijd was, opgeblazen, met een zurige adem en geelbruine tanden, vroeg ze nu om aandacht en bevestiging. Toen ze na de opdracht op de stoep ging zitten, haar schetsboek bovenhaalde, het schoeisel van Japanners kopieerde en voelde hoe de storm zacht ging liggen, besefte ze dat de Tornado of het Monster of

het Beest dat in haar was losgebroken, niet zo gauw verdwijnen zou.

Op dit punt
zou u kunnen
argumenteren
dat Nina, bezeten door een
duivel zoals men dat nog altijd
durft te noemen, haar leven
wel over een andere boeg zal
moeten gooien. Dat ze zich zoniet in
een depressie zal storten, psychotisch zal worden of
zelfmoord zal plegen. Maar ook u weet dat het zo
drastisch niet hoeft, ze zou bijvoorbeeld kunnen ont-
haasten en deeltijds werken gaan. En ze zou, zoals zoveLEN,
één keer per week ruimte kunnen geven aan die sterke wind
in haar, tijdens een avondcursus aan de academie bijvoor-
beeld, zodat die wind nooit meer de intensiteit van een tor-
nado bereiken kan en Nina als fotografe voortleven zal. Nog
zoveel mogelijkheden liggen open. Ze zullen mede bepaald

worden door interne en externe noden en lotgevallen die ook ons vooralsnog onbekend zijn.

Het laatste feit dat we u graag meegeven, is dat Nina wel van aanpakken weet. Toen de Tornado weer de kop opstak na een seksueel avontuur van één nacht en zij tientallen schetsen maakte van de skater in kwestie, besliste ze, met dezelfde overlevingsdrang die ze al eerder toonde – en uit schrik dat iemand anders de wind voor haar zou benoemen met alle gruwelijke geleerde woorden die daarvoor bestaan – dat ze hem niet duivel of tornado noemen zou, maar dat het een Zij was en dat ze Haar zou aanspreken met Nimf. De nimfen aanhoorden haar en panikeerden, ze speelden de oproep door naar de muzen, en zo kwam het verhaal bij ons. Wij verdenken de muzen ervan dat zij het ons heel bewust vertelden, om daarmee enige richting te geven aan ons godenbestaan. Maar ook daarover zijn onze meningen verdeeld.

Nina wist weinig van nimfen.
Van haar leraar
Grieks herinnerde
ze zich dat ze speelziek,
eigenzinnig en grillig
zijn. Na wat zoekwerk
vond ze ook de lieve
berg- en dalnimfen

die samen met Artemis in het water spelen en symbool zijn van gratie en jeugdig getater. Ze leerde over de nimfen bij de bron die Hylas in hun netten strikten. Heel alleen bleef hij achter in de waterput, terwijl Jason en de Argonauten hun anker weer lichtten. Ze kon ook Circe zijn die Odysseus' kompanen veranderde in zwijnen, of Nomia die haar minnaar Daphnis met blindheid sloeg toen zij hem betraptte in de armen van een ander, of Daphne en Arethusa die hun buik volhadden van jagende verliefden en muteerden in bron en laurier. Kortom, Nina wist wel dat, zoals talloze winden bestaan, er ook talloze nimfen zijn. Sommigen zijn zo goedaardig dat ze mensen kunnen helpen, maar anderen zijn dan weer boosaardig. Ze kunnen je leiden naar de gekheid, ja zelfs naar de dood.

Een uitbarsting ondergaan is één. Aanvaarden dat de gevolgen van zeer lange aard zijn, is twee. Ze ook nog naar je hand kunnen zetten, is drie. Door de Nimf te benoemen, kan Nina haar aanvaarden en misschien ook leren beheersen.

Wij horen u denken.

Nu ze heeft
gekozen voor
de mysterieuze
Nimf, nu ze da-
gelijks met haar
moet omgaan, haar
voedt, koestert en
verzorgt, kan het
toch niet anders of
de Nimf haar zal be-
keren. Daar zijn wij het
volmondig mee eens. Ook al blijven wij
bij de marge van de twijfel, het lijkt dat de voor-
waarden zijn vervuld om drie te onderzoeken, de
kracht die is vereist om de gevolgen van een feit nuttig
aan te wenden, waardoor de schijnbaar onherroepelijke fout
kan worden omgebogen tot een zegen. Dit is het einde van
de proloog. Hier begint het avontuur.

Eindelijk vinden we Nina. Rokend hangt ze uit het raam op de tweede etage van de Kruitmolenstraat 48 in Brussel. Een lichte droefheid kleurt de lucht. Dit moet een van de laatste achterafbuurten zijn in het hart van de stad. Een tegelmagazijn, een verloederd café en een Griekse snack-bar maken er de dienst uit. Hoekig, scheef en grijs lijnen de huizen zich op langs de leegte van het plein dat zich slaafs onderwerpt aan het dodeskadender van trams, auto's en camions op de aanpalende kleine ring. Om de hoeken van het plein rijgen de huizen zich troosteloos aan arbeiderswoningen en grauwe gevels van fabrieken en ateliers, in wier voegen distels groeien. Hier en daar kreeg een muur een lik verf en we merken zelfs een nieuwbouw op, voorzien van een hek en een beveiligingssysteem. De Ninoofse Poort verdient een tapijt van gele en witte chrysanten voor de droefheid,

bezorgdheid en wanhoop die ze ademt.

Tot onze verbazing voelt Nina die grijshed niet. Ze rookt en tuurt tussen de bomen in knop naar de wachtershuisjes op de ring. Ze beeldt zich in hoe ooit vanuit de Fabriekstraat karrenvrachten glas en spiegels de Ninoofsesteenweg opreden, de baan die zich na een grote bocht langs verlaten industrie en een verdachte carwash herpakt en Vlaanderen veroverert via een kaarsrecht pad.

We volgen haar enkele weken langs het plein en de grote boulevards, op de fiets en te voet, en we merken op dat onze blik verandert. Ook wij kijken nu verheugd naar de vliegende ankers boven het kanaal, de bloeiende lindebomen, het bouwsel op een voet dat de bewoners een fontein noemen en de lange bank op het plein die we aanvankelijk niet hadden gezien. Deze op het eerste gezicht haveloze, chaotische en vuile buurt dreigt onze harten te veroveren. Straten, pleinen, huizen en ook mensen zijn hier een krachtmeting met het fantastische, het onverwachte, het ongekende, het lichte en het duistere, en met flarden van onverdorven natuur. Maar excuseer, driemaal excus, we willen ons niet laten gaan in beschouwingen over ons bestaan.

Sinds de tornado, de manifestatie en de naamgeving, vertoont Nina een andere tred. Ze is erg onrustig, maar ze beweegt zich langzamer, wifelender op sommige momenten, maar beslist eens ze op gang is. Ze houdt haar hoofd ook vaker rechtop en haar ogen zijn nog groter. Elke straatsteen,

elke hoek en elke passant kunnen ingrediënten zijn voor de ultieme strip. Ze loopt niet meer in het spoor van de schilder-man-van-haar-leven, de vuile was achter hem oprapend, hem bewonderend voor zijn werk en genietend van zijn roem als was ze de hare. Nu loopt ze in het voetspoor van de Nimf. Je zou kunnen zeggen dat ze de Nimf op dezelfde manier dienstbaar is. Ze leeft voor dat hitsige wezen dat in duizend vormen vanuit haar buik haar hart beroert, haar hoofd en haar handen, haar innerlijke wereld, en dat paniek zaait wanneer ze zonder schetsboek het huis uitgaat. Voor wie haar voor het eerst ontmoet, lijkt ze daardoor allesbehalve dienstbaar en volgzaam. Voor John bijvoorbeeld.

Ze heeft net een portret gemaakt van Annemie Neyts in het Europese Parlement. Mevrouw Neyts zat als een moederkloek in haar kalfsleren fauteuil, de benen diep weggestopt onder het bureau. Nina gelooft dat ze de mist is ingegaan. Ze heeft getreuzeld in een poging haar lens breed te zetten en de kaartjes voor de opera mee in beeld te trekken. De mondhoeken van de politica bewogen zijwaarts, humeurig en nerveus. Ook dat wilde ze vastleggen, maar tevergeefs. Wanneer ze mevrouw Neyts tot slot de hand reikt, omklemt ze in haar jaszak de drie stukken krijt waar mee ze, eenmaal buiten, om de hoek bij het park het beton openrijgt. Ze schetst een adelaar, een hagedis en bliksems in een desolaat landschap van blauwe kantoren. Het is vijf uur

na de middag. Langs het ijzeren hek van het Leopoldspark haast de stroom bedienden zich naar het station. We vragen ons af wat Nina heeft ontstemd opdat de Nimf nu ook al op straat moet worden getemd. Misschien voelt ze het verlangen om voorbij te gaan aan grens van de lens, en alleen nog te fixeren wat buiten het vizier van haar camera gebeurt. In dat geval is het een kwestie van gras en de groene overkant en zal Nina knorrig blijven, misnoegd en malcontent.

Maar misschien heeft het te maken met het formaat van al die hoogtechnologische zaken, die mensen in vooraf bepaalde poses plaatst; voor productie aan de band; bij de kasza als de klant; of voor wereldwijde verspreiding via de beeldenbank. Wie wordt graag gezien met een vinger in haar neus, haar tanden bloot in een greeuw van hondsmoe-groot of met een zak vol chips die in één keer binnengaat zoals wel eens gebeurt wanneer je tussen werk, vrienden, hobby's, verlangens en jezelf geen enkele speling laat. Is het misschien toch waar dat Nina met haar camera doorgaans naast de werkelijkheid staart en vormt dat dan geen immens gevaar? Is dat misschien de reden dat ze nu verlangt naar de authenticiteit van het potlood of het krijt? En naar de kracht van de verbeelding die nodig is om de ego's van de wereld bij te kleuren?

Een derde mogelijke verklaring dient zich aan, waarbij het niet de machine in het algemeen betreft, maar de camera die Nina gebruikt, betaald en voortdurend geüpgraded

door Vokke. In haar onderbewustzijn staat de camera symbool voor een onvoldaan vaderschapsbestaan, een tekort aan aandacht van die essentiële man die enkel leeft en denkt in termen van materiële zekerheid en prestige. Dat zou dan betekenen dat, als ze erin zou slagen zich te verzoenen met haar vader, de wind misschien wel zou gaan liggen.

Excuseer, driemaal excus. Deze laatste paragraaf verdient het niet te bestaan. Aglaia is degene die van deze bedenksels houdt, maar laten we duidelijk zijn, Eufrosien noch ikzelf lopen niet hoog op met dit soort huis-, tuin- en keukenfantasie. Dus waar waren wij alweer gebleven? Precies, in de flat van Nina, bij het boekenrek dat de linkerwand van de kamer vult en waarin ze de stripreeksen verzamelt die haar leven vorm hebben gegeven: Enki Bilal, Largo Winch, Blake & Mortimer, XIII en Thorgal van Jean Van Hamme, De Duistere Steden van Schuiten & Peeters, de science-fictionreeksen van Moebius en Jodorowski, een collectie Asterixen, Robbedoes & Kwabbernoot, Guust Flaters, Kuifjes en helemaal onderin ook een honderdtal Suske & Wiskes naast een reeks stukgelezen Jommekes en enkele albums van Tiny. Gelukkig behoort Marjane Satrapi's Persepolis ook tot haar collectie. Valt u zo iets ook op, dat maar één van haar strips door een vrouw is getekend?

Excuseer, driemaal excus. Het zal niet meer gebeuren. We waren helemaal niet in de flat gebleven, wel bij het Parlement en Annemie Neyts en Nina die in zeven haasten met

de grootste concentratie een stoepschildering maakt. Tijdens onze uitschuivers heeft zij niet stilgezetten. Opgeblonken schoenen zijn bij haar kijntje blijven staan, van een boze agent die weten wil wat ze doet. Ik kies mijn plavei zoals een bij een bloem kiest, of nee nee, veel liever zoals een beeldhouwer zijn rotspartij of nog beter, de lithograaf de korrel van de kalklei. Zenuwachtig krabt ze in haar krullen. Ze wordt verplicht om op te staan. In de stroom voorbijgangers vertraagt een jongeman zijn pas. Hij spreekt de agent aan. Il faut aider the jeunes peintres, zegt hij op vriendschappelijke toon. Hij wijst naar Nina en schakelt over op het Engels. She is part of a new mouvement that has just started in Paris. Zijn accent is zuiver Brits, net zoals zijn schoenen, waaronder een schorpioen naar het Berlaymont kruipt. De jongen haalt zelfs Broodthaers aan om de agent ervan te overtuigen dat Nina's tekening kunst is. Broodthaers, u kent hem wel, zegt hij, de Belgische surrealist. Die noemde een krijttekening een artistiek hinkelspel. Bloedernstig is hij. Nina kijkt naar de scheve neus in dat benige gezicht en probeert te snappen waarom hij dit doet. Hij is glad en snel, bekeert de man van de wet met het argument dat dit België is, dat the regen altijd komt die het dan toch allemaal wegwijs.

Ondanks zijn tussenkomst voelt Nina geen vertrouwen. De elegantie van zijn pak en zijn Brits accent vloeken met de look van de Pakistaanse nachtwinkelverkoper. Wanneer de agent vertrokken is, schudt de jongen haar de hand. Zijn naam is John. Hij zegt het haast zakelijk, John Fitzroy. Vertegenwoordiger van stofzuigers voor de Europese markt en casanova, denkt Nina. En weer verbaast hij. Met die sjieke broek van hem gaat hij zitten op de stoep. Pas wanneer hij een pak tabak bovenhaalt en ze samen een sigaretje rollen, verdwijnt Nina's argwaan. Ze praten en nog pratend lopen ze de weg naar huis. Flarden uit hun hele leven passeren de revue. Later op de avond zien we Nina in zijn knokige armen bijten en zucht ze op zijn borst. De volgende ochtend, verteerd door de gesels van de Nymf die snakt naar aandacht, zet ze John aan de deur. Op de drempel zegt hij tegen alle verwachtingen in: "Tot later, amazone." En hij voegt er nog aan toe: "Trouwens, we zijn buren. Ik woon op dit plein ook, aan the andere kant van the café." Met die enkele woorden bij dageraad onderscheidt hij zich van Nina's serie kortstondige avonturen. Hij wordt onuitwisbaar.

Wanneer

John Fitzroy's ochtends in
de spiegel kijkt, zegt hij "Morning Darik",
want zo groeten zijn ouders hem wanneer hij ont-
waakt in hun huis. Darik is Sanskriet voor "In de
gratie van God" en lijkt daarmee, van alle door-
snee Hindi of Sanskriet namen, het meest op
John of Johannes. Darik, huisgemaakte curry's en
naan zijn de drie Indische elementen die John heeft
geërfd. Zijn moeder die jaren diende op een
vloot van de Britse marine, maakte snel het
onderscheid tussen het unisone Brits van offici-
eieren en majoors en de stampij van klanken bij
matrozen, schroppers en verwanten.

Tijdens het zilveren jubileum van de onafhankelijkheid,
op 15 augustus 1972, had ze zich opgewerkt tot hoofd van
de diensters en sprak ze Engels met zo'n elegantie en ex-

quise tint van exotisme, dat Majoor John Fitzroy haar voor de dochter van een hooggeklede ambtenaar had aanzien.

Al snel werd Major John op het matje geroepen voor de trouwverbintenis die hij aan zou gaan. Hij moest kiezen. Major John was een man uit één stuk. Hij twijfelde geen seconde, ontdeed zich van zijn uniform en verliet het leger in een witte onderbroek en dito shirt. Het verliefde paar vestigde zich in Brighton. Daar runt het nog tot volgend jaar een hotel dat erkenning geniet dankzij de Indische keuken van mevrouw en het verleden van meneer.

John Fitzroy Junior groeide dus op in het kleine stadje Brighton, met zicht op het Europese continent. Vanaf de dag dat hij kon lezen, verdiepte hij zich in de histories van zijn betovergrootvader Robert Fitzroy, vriend van Darwin en ook wereldreiziger. Van zijn eerste centen kocht hij een wereldkaart. Daarop prikte hij met kleurige speldenkoppen de woonplaatsen van de gasten. Zo zag hij Europa al snel als een kleurrijk vlaggenschip. Het verhaal van zijn ouders maakte hem voorgoed gevoelig voor de potsierlijkheid van sommige gebruiken.

Het gaf hem ook een onwrikbaar geloof in de kracht van de mens om de wetten tussen droom en daad aan te kaarten en als het moet, er een heel nieuw leven voor te beginnen.

Op zijn drieëntwintig is hij meester in de informatica met een specialisatie recht en de diepe overtuiging dat de

wetten en gebruiken van de toekomst digitale kwesties zijn. Terwijl het Britse continent de EU verguist, wil hij stage lopen in Brussel. Hij zal hun wetten en gebruiken mee vorm geven. John vertrekt met een idealisme dat hij algauw moet herzien. Bij de security check in de Caprice des Dieux beseft hij voor het eerst dat hij zijn uiterlijk niet mee heeft en dat zijn naam noch zijn accent hier van enig gewicht getuigen, in tegenstelling tot wat hij is gewend in Brighton en Londen. Hij beseft ook al snel dat Europa een labyrinth is, complex en weinig stelselmatig. Een belangwekkende verandering van de wet is het rendement van jarenlange uit-houding en engagement. Na de kantooruren kan zijn pak niet snel genoeg uit. Hij biedt zich aan als vrijwilliger bij Cinema Nova en algauw doen kleine onafhankelijke groepen in de stad een beroep op zijn kennis van computernetwerken en vrije software.

Wanneer de Britse Onderzoekscollege voor Privacy Related Issues op zoek is naar een stagiaire voor deeltijdse ondersteuning in de uitbouw van haar informaticapark, wordt John Fitzroy gekozen uit een lange lijst van namen. John biedt zich meteen aan. Weer hadden ze zijn naam verbonden aan een melkwitte Brit-in-tweed, maar Johns spreekvaardigheid haalt hen over de streep. John blijft nog een tijd in Brussel, doch als passant zoals hij zijn status

noemt. Toch wijkvereniging vrijwilligers- het filmcircuit. En heeft hij na zes maanden al een opgericht, waarmee hij zijn structuur garandeert buiten zoals gelijkgezinden altijd de weg naar elkaar lijken te vinden, groeit het collectief aan met informatica-liefhebbers die zweren zoals hij bij de vier vrijheden van GNU-Linux.

Wanneer John de agent tekeer ziet gaan tegen Nina, reageert hij vanuit zijn allergie voor absurde wetten en gebruiken. Wanneer John naast Nina op de stoep gaat zitten en zijn pak tabak bovenhaalt, doet hij dat vanuit zijn verlangen naar een strijdmakker, een compagnon met wie hij zijn idealen verder uit kan bouwen. Wanneer hij ontdekt dat ze aan hetzelfde plein wonen, is hij al zo ingenomen door de donkerte van Nina's ogen en de heesheid van haar stem dat hij elk gevoel voor feitelijkheid verloren acht en haar simpelweg mee volgt in de nacht. Vrijen met Nina is voor hem zo weldadig, dat hij, wanneer hij bij haar vertrekt, nauwelijks kan wachten om haar weer te zien.

De volgende avond al staat John opnieuw aan Nina's deur. Het valt ons op dat Nina niet in vorm is. Ze heeft beslist dat ze vanavond niet met John het bed zal delen. Ze is niet verliefd, zegt ze boven een kop thee, ze heeft nood aan een goede vriend, niet aan een lief. Niet verliefd?

Wij weten wel beter. Onder een stapel handboeken met tips voor de succesvolle strip, liggen wel tien schetsen die ze die ochtend noodgedwongen maakte. Ze tekende John als kleine jongen bij zijn Europese vlaggenkaart en vervolgens in een boot bij het hotel, met een vislijn op laag water. Bij de controlediensten van het Europese Parlement liet ze hem door veiligheidsagenten met lijf en leden in de scanmachine van de handbagage persen, waarop ze daarna zijn brilletje krom en gebarsten weer op zijn neus zette. Ze gaf hem wijn te drinken en tekende zichzelf erbij. Ze had gehoopt dat ze hem met enkele trekken van haar potlood uit haar sys-

teem zou krijgen, maar moest toeziend hoe ze tekening na tekening produceerde, tot aan haar afspraak bij de krant. Haar kleine Johns leunden te dicht aan bij de werkelijkheid, vond ze. Schetsen waren het en dat zouden ze ook blijven. Ze misten spanning, actie en fantasie. Uiteindelijk, zo wist ze, zouden zij ook stranden in haar grote – voor de wereld strikt geheime – tekenkoffer. Zij vond wat ze deed slechts een therapie om haar hoofd leeg te maken, ze moest dringend overgaan tot het echte werk.

Wanneer Johns ogen na haar verklaring vol tranen schieten, krijgt ook Nina het te kwaad. Verward vertelt ze over de schilder-man-van-haar-leven en over de Nimf. Ze durft hem zelfs ook schetsen tonen die ze sindsdien heeft gemaakt, van de skater, en de danser, en de ambtenaar, en de ober. Dat ze die allemaal ook kortstondig heeft bemind, vertelt ze er niet bij.

Tijdens de nacht die volgt, staart John met wijde ogen naar het plafond. Tot in detail tracht hij zich lady Aïcha voor de geest te halen, de Marokkaanse badgaste die jaar na jaar naar Brighton kwam en voor wie hij met vet potlood de kusten van Noord-Afrika bij Europa voegde. Zij was het die John had opgevangen op de avond van zijn eerste zelf georganiseerde feest. Ze had het gekletter van de scherven van zijn hart al van ver gehoord. Kom, zei ze in de zachte nacht, kom bij me zitten. Het is tijd voor je eerste whisky. Ze gaf

hem een troostende zoen die een kruidig parfum achterliet op zijn wang. John had het feest opgezet als een geschenk voor zijn eerste lief. Het moest een idyllische en onvergetelijke avond worden, maar tegen alle verwachtingen in had het jonge meisje hem nauwelijks enige aandacht gegund. Ze had er lang over nagedacht, zei ze, toen hij haar eindelijk even voor zichzelf had. Hij was te lief, te zorgzaam, en toch zo serieus. Bij de slows rond middernacht had hij haar zien smelten rond de hals van een toerist uit Londen.

Terwijl John de ijsblokjes liet rinkelen zoals hij zijn vader vaak zag doen, scheurde lady Aïcha een wit vel in kleine stukken. Op elke reep schreef ze een woord. Ze spreidde de snippers in drie groepen op de plastic tafel, waarbij ze zorgvuldig op elk papiertje een penny legde. Eenentwintig waren het er, eenentwintig woorden voor eenentwintig vormen van liefde. De keuze was aan hem, zei lady Aïcha teder. Wat had hij precies voor het meisje gevoeld? Was het vriendschap? Of nodigde zij uit tot hofmakerij? Of verlangde hij vooral naar sex? Bij de eerste slok whisky was het antwoord van John ja op elk van de vragen. Dat is hubb, zei lady Aïcha, eenvoudigweg liefde. Maar liefde is als de wind, ze bestaat in duizend vormen. Naarmate hij vertelde, wees zij de woorden aan. “Ishq” is liefde die twee mensen verstengelt, ‘shaghaf’ is liefde die zich nestelt in de boezems van het hart, “hayam” is liefde die over de wereld zwerft, “teeh” is liefde waarin je jezelf verliest, “walah” is liefde die

verdriet met zich meedraagt, 'sababah" is liefde die uit je poriën naar buiten dringt, "hawa" is liefde die zijn naam deelt met "lucht" en met "vallen", "gharam" is liefde die bereid is om zijn tol te betalen. Mettertijd zou hij het juiste woord wel vinden. De volgende zomer vertrouwde John haar toe dat het bovenal "wid" was, vriendschappelijkheid. En als het misschien meer was geweest, dan was er in elk geval nog enkel wid over.

Bij een kop hete thee vroeg in de ochtend noteert John alle woorden van lady Aïcha die hij zich nog herinneren kan op een vel met hoofding van de Privacy Related Issues. Opgeloooid bewaart hij het in zijn achterzak. Hij weet dat het een kwestie is van tijd. Op een dag zal zijn gevoel voor Nina helder zijn. En zo lang zal hij bijten op zijn tanden en haar behandelen met liefde en respect.

Tijdens de nacht die volgt op hun gesprek, kan ook Nina de slaap niet vatten. Ze draait en keert en mist John verschrikkelijk. Vervolgens draait en keert ze weer en is ze opgelucht dat ze hem kordaat de deur heeft gewezen.

Flarden van de schilder-man-
van-haar-leven flitsen door haar
hoofd. John straalt
dezelfde
energie

en oprechtheid uit. Hij voegt daad bij woord. Ze slaat in paniek, staat op en weet niet of ze eerst een sigaret wil roken of liever M&M's wil eten, in de regen wil gaan hardlopen of een grote spin wil tekenen verstrikkt in haar eigen web. Ze gaat weer liggen, telt verwoed tot honderd en draait en keert nog meer.

Tegen de ochtend beslist Nina de vriendschap een kans te geven. Ze wil John zoveel mogelijk zien, maar alleen overdag en alleen op neutrale plekken.

John maakt alle tijd voor haar. Ze eten samen Thai en bolo's, kuieren langs de Beurs en de Grote Markt. Zelfs als ze tien minuten tijd heeft voor een koffie op een terras, stuurt Nina hem een sms. Maar wanneer hij probeert haar in zijn wereld te betrekken, is ze op haar hoede en maakt ze zich uit de voeten met het excuus dat ze gaat tekenen. En tekenen doet ze, elke ochtend voor het ontbijt en elke avond na het werk. Een reeks over supervrouwen moet het worden, een spiegeling van de helden in haar boekenkast. Ze kampt echter met een aanzienlijk probleem: haar potlood wil niet mee. Elke supervrouw die zij probeert te tekenen, volledig volgens het patroon van 3, 3, 9,

waarbij
negen voor
de lengte van
de benen staat, struikelt na een
aantal schetsen. Net als de kermis-
vrouwen gaan ze op hun bek, door
een losse kassei, een onooglijk drem-
peltje; en soms ook vanwege een nare
droom, of domweg een verstrooidheid.

Is zij verliefd?

Wij geloven van wel. Maar ze is zo trouw als een
hond aan de Nimf.

Beperkingen die te strak worden toegepast, worden al snel overschreden. Een maand na hun eerste ontmoeting gaat Nina overstag. Ze stemt in om samen met John een pint te drinken bij Abdelaziz in de Jupiter, het café aan het plein dat de uitvalsbasis is voor het Comi T, het collectief dat John heeft opgericht. De droevige verzameling vrouwentongen in het raam roept bij Nina de grootste vooroordelen op, maar haar nieuwsgierigheid wint het en ze glimlacht zelfs wanneer ze met schroom op een tractorstoeltje aan de toog gaat zitten. Een besnord man met krozelhaar en bril en een ruitjesdoek over zijn brede schouder, buigt zich over de biertap vragend naar haar toe. Dat moet Abdelaziz zijn, de uitbater. Nina bestelt haar klassieke witbier.

De rokerige ruimte is bevolkt met eenlingen, verdiept in hun glas of in de krant. Tussen die eenzame tafels lopen men-

sen af en aan, moeders, sommigen gesluierd, kraaiende kinderen, een tiener, een man met een baard en enkele twintigers, kunstenaars. Ze verdwijnen in het trapgat achter in het café. Nina had niet kunnen vermoeden dat achter sanseveria's zoveel beweging schuil zou gaan.

Angstvallig houdt ze de deur in het oog. Alle clichés van stipte Britten ten spijt, wacht ze nu al meer dan een kwartier op John. Ze raakt in de ban van een gezandstraalde tekening bij de deur. In fijne zwarte lijnen loopt een waterdraagster in de woestijn. Nina haalt haar potlood boven en op bierviltjes tekent ze in sierlijke trekken mannen met neuzen als die van John. Langs de weg door de woestijn verschijnen ze als geesten uit een fles. Een na een lokken ze de waterdraagster, voor een luie middag aan het zwembad, modderbaden, theehuizen, waterpijpen, vers gebak. Een flinke tocht doet haar opkijken. Door het café beent een energieke jonge vrouw, met een spannende leren broek en dezelfde amandelogen als Abdelaziz.

“Ah, Meryem!” klinkt het luid in Nina’s oor. Ze draait zich om en kijkt in de ogen van John die naast haar breed staat te lachen.

“Ik ging je net zeggen dag,” zegt hij terwijl hij haar vluchtig op de wang kust. “Sorry, ik was boven, ik weet ik ben te laat. En nu Meryem is hier ook net. We wachten voor haar al meer dan een uur. Ze herinstalleerde drie computers, maar veranderde de paswoorden!” Hij kust ook de jongedame

goeiedag. Nina ziet hoe ze haar lokken achteruit schudt, waardoor de tatoeage van een zevenkoppige draak zichtbaar wordt, van in haar hals tot achter haar oor. Geïntimideerd draait Nina zich naar de bierviltjes die ze snel in haar tas stopt, maar John laat haar geen ruimte meer.

“Nina, dit is Meryem. Meryem, dit is Nina. Meryem en ik leiden the workshop boven,” zegt John bevlogen. Zijn nette pak en Engelse schoenen heeft hij ingeruild voor baskets en een wit shirt waarvan hij de kraag en de mouwen heeft geknipt. Op zijn knokige borst prijken een groen logo en de letters “Hacking for freedom”.

“Abdelaziz, twee pintjes, please. En Nina?”

Ze schudt haar hoofd en neemt een grote slok van het witbier. “Sorry ik ben laat,” herhaalt hij, “we hebben twee bezoekers boven, twee hackers uit Parijs. Ze waren ook hier voor het wijkfeest last summer, zie je, dus ik moest wel een meeting organiseren vanavond.”

“Hackers als in a good hack,” valt Meryem hem bij, “bricoleurs, maar met computers.” Nina knikt, maar niet overtuigd genoeg. “Ze schrijven code, vrije code,” gaat ze verder.

“Maar die kamer boven is niet alleen voor hackers. Iedereen is welkom, ook jij.”

“Meryem verzekert ons dat we hebben altijd veel volk,” zegt John met een knipoog naar Meryem, “maar Nina, we moeten die gerust laten nog een tijd, want zij moet tekenen.”

“Tekenen. Cool! Wat teken je zoal?”

Nina haalt haar schouders op.

“Mannen,” plaagt John, “ze heeft een collectie mannen uit deze stad.”

“Waarom teken je geen vrouwen?” vraagt Meryem met grote ernst. Ik teken reeksen vrouwen, zien we Nina denken, die ik als stinkende schaamlappen in een koffer vergaar. “Ik begin nog maar pas,” stamelt ze en ze voelt hoe ze rood aanloopt.

“De enige raad die ik al-tijd hoor, zeker bij vrouwen, is dat je best zo dicht mogelijk bij jezelf blijft,” zegt Meryem hartelijk. “Trouwens, tekenaars kunnen wij hier ook gebruiken. Affiches en flyers produceren we aan de lopende band.”

Wat een voorrecht! Wat een eer! Terwijl Nina’s nieuwsgierigheid groeit, zien wij de Nimf voor het eerst in levende lijve! Uit een rookpluim verschijnt een gitzwart vrouwenlijfje ter grootte van een muis met de kop van een adelaar en om haar fijne welvingen een zilverkleurige bikini. Woedend zit ze op Nina’s schouder. Ze verkleurt naarmate de emoties hoger oplopen. Een hele regenboog trekt door haar heen. Hard snokt ze aan Nina’s krullen.

“Affiches zijn niet zo mijn ding,” hoort Nina zichzelf zeggen, “ik wil graag een strip maken.”

“Ben je daar echt zeker van?”

“Euh, ja.”

Ondanks het ijzige krijsen van de Nimf volgt Nina hen mee naar boven, waar ze wordt voorgesteld aan de mensen

die ze zonet had zien lopen. Namen tollen rond haar hoofd. In een poging iets vast te houden, knoopt Nina voor elk van hen een fysiek detail aan hun activiteit: grote glimlach, lid van de lokale webradio; hoofddoek jong, vertrouweling van Meryem, moeder van een van de kinderen en verantwoordelijk voor de Vereniging van Islamitische vrouwen in de wijk; hoofddoek middelbare leeftijd, ook moeder van een aantal kinderen en getrouwde met de gebaarde man die bij een van de computers zit en netwerkbeheerder is voor de wijk; weelderige haarbos, programmeur voor IBM; vrolijke rode paardenstaart, ook programmeuse, maar voor zichzelf. En dan zijn er de twee Parijzenaars, sportieve kerels met high-tech regenjasjes. Het is een allegaartje bij elkaar, in een kamer die ooit een woonkamer was, met een houten vloer en hoge ramen langs de beide straatkanten. Waar de eettafel stond, staat nu een lange schraag bezaaid met aftandse computers, kabels, volle asbakken, vuile bierglazen en kopjes. De tafel is omgeven door kleurig geschilderde stoelen. Naast een gammel rek met pakken papier, flyers, een router, een printer en twee etages boeken, is met behangsellijn een poster geplakt van Rosie the Riveter. “We can do it!” Een rasta loopt vloekend naar de printer. In de wijnrode fluwelen sofa bij het raam, waarvan de rug uitloopt in gouden krullen, zit Meryem, met haar computer op schoot. “Dit is wat ze een hacklab noemen,” zegt ze fier.

“Vergeleken tot andere hacklabs in Europa wij zijn doet-

jes,” relativeert John.

“Allemaal we hebben goedbetaalde jobs.”

“Pardon?” schrikt Meryem.

“OK, maar laten we zijn eerlijk,” verdedigt John zich, “jij zou dit niet kunnen doen zonder die geleerde marxistische pa van jou, hij doet je cadeau zelfs een appartement.”

“Ik heb jaren gesquat, chéri, tot die aangestoken brand aan de Guldenvlieslaan, dat heeft mijn pa de stuipen op het lijf gejaagd.”

“De grootste squat van de stad heeft ondertussen een eigen hacklab,” lacht John, “ingericht door dit wonderteam.”

Squats, netwerken, al die vreemde namen, gezichten en computertermen slaan de Nimf volledig murw. Levenloos hangt ze over Nina’s schouder. En nog moet ze kennis maken met de webmaster en met de boekhoudster van het collectief. Wanneer ze aanstalten maakt om naar beneden te gaan, komt een jongen met een rond brilletje de trap opgelopen. Hij wordt door John voorgesteld als de curator van de wijkfeesten die ze organiseren. Uitvoerig lauwert John de jongen, met wilde verhalen over het laatste feest, net voor Nina aan het plein is komen wonen. De snackbar van Tony de Griek werd een luisterplek voor Arabische verhalen, de tegelwinkel een museum van hedendaagse hobbies en op het dak van zijn flatgebouw richtten ze een tuin in.

Zijn woordenvloed, vermengd met steeds meer witbier en de sympathieke commentaren van het gezelschap, brengt

Nina in een roes. John blijkt de spil te zijn van een netwerk van vrienden en vrijwilligers, die óf in het café zijn, óf in de kamer boven, óf in Cinema Nova, óf in een kraakpand. Ze heeft het gevoel dat ze op een zolder is beland, zomaar vlak naast haar huis. Een zolder vol schatten, bedenkt ze benden bij de toog, wanneer Meryem een stapel strips voor haar neerlegt.

“Hier,” zegt ze, “voor het geval je die nog niet kent. Ik bewaar ze al een tijdje boven in het rek.” Het zijn zwart-wit-publicaties, softcovers in zeldzame formaten, donkere strips met veel ronde vormen en kromme lijnen.

“In eigen beheer uitgegeven door de tekenaresSEN,” zegt Meryem. Haar ogen flitsen veelbetekend. Dat is het moment waarop de barman Abdelaziz bij hen komt staan.

Voorzichtig bladert Nina door het grootste boek, gekopieerd op gerecycleerd papier. De pagina's lezen horizontaal, terwijl de cover heel klassiek is. Binnenin overvalt haar een overdaad aan grillig zwart, grassen getekend als slangen en vrouwen met sirenestaarten.

Alice Lorenzi is de naam van de auteur. Het moet de tweede vrouwelijke stripauteur zijn die Nina in haar handen heeft. “Deel in wat ze je geeft,” declameert Abdelaziz, “en je zal zelf geven.”

Verschrikt kijkt Nina hem aan, Abdelaziz wuift zijn woorden ogenblikkelijk weg.

“Niets hoor, je ziet maar wat je ermee doet,” en hij wijst op

het stapeltje strips. “Maar als je het mij vraagt, geeft Meryem jou hier een hint van jewelste.” Nina lacht beleefd en bladert in een tweede boek. De stijl is strakker, maar ook weer zo somber en vol. Het geheel getuigt van een typisch uitgespuwde vrouwelijke frustratie, baby’s met veel te grote hoofden, slechte perspectieven, alles opgevuld met alles, reptielen en naakte mensen. Aglaia en ikzelf vinden het spectaculair, maar voor Eufrosien zit er geen druppel schoonheid in.

“Wel, prinses met de avondlijke ogen,” zegt Abdelaziz, terwijl hij een hand op Nina’s arm legt, “hier ben je altijd welkom voor wat dan ook. Hier ben je veilig, onder het wakende oog van tío Abdelaziz, bij deze toog die ik met mijn eigen handen heb gemaakt van de deuren en stoelen uit de boerderij van mijn pa in Marokko.” Trots leunt hij op zijn werk. “Vrienden van John en Meryem zijn vrienden van mij, mi casa es tu casa.” Nina glimlacht breed. Morgen wil ze alweer terugkomen, samen met haar eigen vrienden, Nikki en misschien ook Marco. Uitvoerig beschrijft ze hen, terwijl meer bier wordt aangevoerd. Wanneer John aankondigt dat hij gaat slapen, dankt ze hem tussen twee zinnen door voor de heerlijke avond. Hij vertrekt voor ze het goed en wel beseft. Pas als ze hem in het licht van de lantaarns ziet wegbenen, trekt een golf van paniek door haar heen. De leegte die John achterlaat, overvalt Nina als een helleveeg. In zeven haasten loopt ze hem achterna, maar hij is al in de nacht ver-

dwenen. Dronken zijgt ze neer bij de fontein. Door de koker die ze de hele avond heeft gevuld met bier, raast nu de Nimf, nijdig om het tekort aan aandacht, gillend en genade-los. Zo heftig gaat ze tekeer dat het Nina voor de ogen draait. Ze voelt een kramp in haar buik, buigt zich voorover en spuwt al het bier dat ze in zich heeft uit over de kasseistenen.

“Gij hebt zekers wat te diep in het glas gekeken?” Voor haar staat de oude viespeuk die de hele avond alleen aan dezelfde tafel bij het raam heeft gezeten. Gaston noemde John hem. De rits van zijn broek staat open. Nina kijkt naar een grijze boxershorts met een donkere vlek.

“Ik heb u horen zeggen dat ge een strip wilt maken,” lalt hij. “Awel, zet dat idee maar snel uit uw hoofd, meiske, een strip maken vraagt tijd, veel toewijding en chance.” Zangerig houdt hij zijn vinger in de lucht. “Vergeet maar dat ge met strips uwen boterham kunt verdienen. Zelfs al zijt ge een beloftevolle ster, er zijn er toch maar twee op de duizend die daarboven mogen blijven hangen. Al de rest moet kilometers diep naar beneden vallen. En probeert dan nog maar eens recht te komen.” Bij wijze van illustratie wankelt hij. “Ik kan het weten, ik werkte ooit bij het weekblad Robbedoes maar zie, straks ben ik ook mijn huis nog kwijt. Ge gaat dat zien!” Zijn dikke neus onder de breedgerande hoed kleurt rozerood in het licht van de straatlantaarn.

“Maar dit café is een schone troost,” zegt hij en als bewijs

laat hij zijn kop gedeicideerd naknikken. “In dit café is alles om gerust te zijn.” Dan keert hij zich om en zwalpt het plein af, de straat in waar Marco woont.

Wanneer Nina de volgende ochtend opstaat, voelt het alsof een bundel dynamietstaven in haar hoofd is ontvlamde. Tussen het puin cirkelt nog slechts één gedachte, zwevend als een condor op zoek naar een koele luchtstroom bij de gespleten rotsen van het hooggebergte. Nog in haar slaapshirt zwijmelt Nina naar de kast op de gang, waaruit ze een bruinleren koffer haalt. Ze zeult hem naar de kamer. Terwijl ze het touw losknoopt, kijkt de Nimf van op haar schouder toe. Haar blik is scherp en ondoorgrendelijk.

Voorzichtig licht Nina het deksel op. De eerste lagen schetsen schikt ze in hoopjes op het tapijt. Helemaal onderin, in een kaft van “Misbaksels”, vindt ze wat ze zoekt. Twintig pagina’s opgetutte vrouwen hangen met een nietje aan elkaar. Ze hebben ingesnoerde vetrolletjes en stevige boezems. Ze staan op de kermis, bij de kerk, in de winkel, bij het raam. Altijd licht verkrampt, altijd geposeerd. Kont achteruit, rechte rug,

stijve hals, neus omhoog, borsten vooruit, precies zoals de vrouwen in de magazines van Moeke. In hun handen houden ze een sjaal, paraplu's en een handtas. Met een zweem van weemoed herkent Nina Annie van de kruidenier, die haar arm om een stoere kerel heeft geslagen in een vuilrood botsautootje op de kermis. Annie gilt van opwinding naar Gerda van de slachter, een corpulente vrouw die lachend langs de kant staat. Bertha zit ook in een autootje. Ze heeft dezelfde uitdagende boezem en oorringen als in het echte leven. En ook dezelfde lange blonde lokken die ze handig drapeert rond de schouders van een man. Die man is Gerda's broer. Wanneer Gerda dat merkt, schrikt ze zo erg dat haar stilettohakken van de weeromstuit door de gaatjes van de loopbrug schieten. Angstig grijpt ze de reling vast.

Thuis, in een schommelstoel achter de slachterij, vertelt Gerda haar man over Bertha en haar drukdoenerij. Verleidelijk sjort ze haar rokken op.

De man telt ongestoord zijn geld. In het raampje bij de deur pullen de ogen van Greet, het fijne dametje van de boetiek. En zo kabbelt het verhaal verder. Elke vrouw vertelt, gluurt en roddelt, terwijl ze

frunniken aan
onbenullige
vrouwenspullen.

De zachte lente-
bries is een kille
tocht geworden.

Nina trekt een pull
aan, sluit het raam en

keert weer naar het valies. Ze rilt nog steeds.

De vrouwen zijn eenvoudig maar precies. De
proporties zitten juist, de snijding van de kaders is
goed gekozen. Ze spreken in woorden, niet in zinnen.

Ze zijn eerlijk, echt, herkenbaar. Nina schrikt van de liefde
waarmee ze hen heeft neergezet. De blik van de Nimf is
mild nu. Van achter Nina's oor kijkt ze toe hoe haar gast-
vrouw een potlood neemt en achterop een schets in vette
letters schrijft: "We can do it! Now show it to the world."

De kasseien glimmen in het licht van de maan.

Bij de wachthuisjes van de Ninoofse Poort flik-kert een vlam. Rode puntjes bewegen in de grasperken tussen de vuile muren, in wat een haven moest worden voor moeders en hun kinderen, wachtende tramgebruikers, liefhebbers van linden en seringen. Wij zitten op de lange bank. Onze discussie is geanimeerd en rekt zich nu al uit sinds zeven uur, sinds we de laatste koopjesjagers, geladen met caddy's en plastic zakken, van de tram hebben zien klimmen, en Nina enthousiast het café binnenstapte, een dikke map met tekeningen onder haar arm. Om onze ideeën kracht bij te zetten, brachten we op de plaveien aan onze voeten in krijt de sleutelwoorden uit onze nota's aan. Het is een machtig schema geworden, dat van op afstand bekeken is uitgegroeid tot een wilde roos met de zeven blaadjes die de zeven dagen van de voorbije week voorstellen, met bin-nenin de knop die beloftevol aanzwol bij elke nieuwe dag.

Eerst is er die zondag waarop Nina na drie uur slapen een vreselijke kater aan de slag is gegaan. Als nerven van het rozenblad voegden we mogelijke drijfveren toe voor deze actie. Maar we onderschatte uw vermogen niet, lezer, en besparen u daarom de herkenbare angsten en dwingelandijen van Nina. Feit is dat zij teruggreep naar de enige strip die ze ooit in haar leven had afgemaakt, ook al werd die dan absoluut onvoldoende geacht. Het ging om vrouwen en het was een af verhaal. En ze vond het lang niet slecht.

Feit nummer twee is dat ze de stadskrant vertelde dat ze een week lang wegens ziekte onbeschikbaar zou zijn.

Gefascineerd zagen we deze ommekeer in haar levensloop en het moet gezegd, met de spanning die ligt besloten in de onzekerheden van de dag en het leven, wachtten we op het element dat onze hypothese tot brandhout zou maken en Nina weer in haar originele baan zou voeren, zoals die volgens onze vader voor elke mens per lotsbestemming zou zijn vastgelegd.

We verwachtten dat John dit element zou aanbrengen, maar keken verrast toe hoe een kunstobject dat in zijn plaats kon doen.

Maandagochtend stapte Nina kreunend op de fiets richting Museum, waar ze nog die goedbetaalde opdracht voor een life-stylemagazine wilde uitvoeren. Voor de serie “Parelens uit het archief” mocht Nina de werken van Broodthaers

voor haar rekening nemen. In de hoogste staat van paraatheid, met in haar oren de gestolde was waarmee ze haar Nimf op afstand hield, nam ze de lift naar de tweede verdieping. Het tekeningenkabinet lag onder het dak. Ondanks de wolkenkathedraLEN stroomde door de lange ramen uitbundig licht naarbinnen. Een man legde het werk waarvoor ze was gekomen op de tafel tussen de dressoirs. We keken toe hoe haar adem stokte. Ze was op haar fiets gestapt voor een foto van een tekening, maar “Roman. C’était comme une semaine de bonté” is geen tekening, het is een roman die lijkt op een stripverhaal.

“Ik laat u alleen, zodat u rustig uw werk kan doen. Een half uur.” Hij wees op haar camera.

“Geen flash,” reageerde Nina, “ik ben dat gewoon.”

“Je weet wat het waard is,” antwoordde hij discreet, “dit is een uniek exemplaar.” Nina knikte.

Alleen de airco zoemt in de ruimte. Royaal vloeit het licht over de glimmende kaft. Handgemaakt. Met witte linten vastgeknoopt. Ook in eigen beheer gepubliceerd.

Een voor een strikt Nina de linten los. Het boek is een grap, en tegelijk is het zuivere Ernst. De Nimf is op haar hoofd gesprongen en roffelt hard op haar schedel. Het boek is niet meer dan een cover, een kaft. Vooraan, onder de vette naam van Max Ernst en de kleinere melding “Roman”, prijkt een pentekening. Drama in een burgerlijke kamer, fo-

tografisch weergegeven in minuscule zwarte trekjes. Een vrouw in baljurk met een hoed houdt de klink vast van een deur, waardoor een ratelslang naar buiten glipt. In haar andere hand houdt ze een enveloppe. Ze lijkt gehaast, of toch in een staat van urgentie. Zoveel actie in één prent, dat getuigt van veel talent. De vrouw kijkt naar een man die met gesloten ogen achterover in een sofa ligt. Boven zijn hoofd hangt een schilderij waarop dezelfde vrouw haar gezicht in een kussen verbergt. Onder de prent staat de tekst: “Il est parti. Je n’ai pu le retenir. Il se débattait. Il hurlait dans la cage de l’escalier.” De stem van de vrouw, een gevoel van paniek. Nina laat haar ogen over de cover gaan. Hij heeft alles wat het kaft van een boek hoort te hebben, en toch lijkt alles een vergissing. Ze voelt het kortsluiten boven op haar hoofd, de Nimf genstert, als dit maar goed afloopt. Voorzichtig, als gaat het om een tere zijden stof, draait ze de harde kaft om. Ze voelt hoe haar ogen gaan dollen. Elk deel moet ze apart bekijken om te kunnen zien wat er staat. Ook de Nimf kijkt sprakeloos toe. Links heeft Broodthaers de twee naast elkaar liggende pagina’s opnieuw getekend, kleiner en gearceerd. Hier gaat nog iets komen, maar we weten nog niet wat. Daaronder staat in statige letters “Notes de lecture”. De notities zijn er niet, wel een foto die druipt van luxe en vertier. Een oude man in wit nachthemd ligt tussen de zijden lakens naast een slapende, jonge vrouw. Het zou de auteur kunnen zijn. Naast het bed ligt een leeuwenvel

met opengesperde bek. Door de kamer slingert een dikke slang, een uitvergrote lintworm. Uit de foto zijn onderaan trapsgewijs twee hoeken geknipt. In één ervan een datum: 17 december 1972. Nooit vond ze een boek zo beklemmend en nooit eerder bekeek ze een beeldverhaal met zo'n grote glimlach. Niets is wat het hoort te zijn en toch staat alles op zijn plaats. Het is als regenval bij zonneschijn. Duveltjeskermis. De rechterkant heeft de drie flappen van een kaft, maar ze hebben niet die functie, ze openen als waren het gewone pagina's. De onderste flap draagt de signatuur M.B.2, de printdatum en fig. 3, een miniatuurfoto van wat er op de binnenkant staat. Op de lange flap heeft de maker snel wat woorden bij elkaar geschreven: "Carnaval, clochard, clavier, cuisine, claque, curiosité, comme école." Boven lijkt weer iets als een titel te staan: fig.2 C comme Serpent. De Nifl ligt nu plat voorover op haar buik, geen detail dat haar ontsnapt. Zweetdruppels parelen op Nina's neus. De flappen verbergen een paginagrote prent van de beginletter van de tekst. C van C'était is getooid met een slang die haar bek verbaallijk openspert. Als een hoefijzer staat de C in een zomers hooiveld, waar twee heren arm in arm doorheen lopen. Een van hen lijkt de bezoeker, de toerist, in maatpak en hoed. De man naast hem draagt een tulband en een doek gedrapeerd om zijn lenden. Misschien is hij wel de toerist. De tekst is afgekapt. Een geleerde zou nog iets maken van de afgesneden zinnen "que le français la langue d/mais attaché à l'Inde: il d".

Op de achterkant staat de eigenlijke titel van het werk “C’était une semaine de bonté”. En weer een prent, de prent die qua verhaallijn voorafgaat aan de prent op de cover: een gevleugelde facteur staat bij de deur, een Indische zwaardman gaat de trap af, aan zijn voeten kruipt de ratelslang omhoog. ‘...le facteur, à la porte du 2ième étage, ne pouvait savoir qu’il tenait entre ses mains la lettre de change volée à Vienne. FIN’. Dit einde leidt naar het begin. Nina keert terug naar het begin dat het einde is. Ze draait en draait de kaft en leest van achter naar voor en van voor naar achter. Ze kan niet stoppen. Als een perpetuum mobile beweegt het in haar handen. Wat is dit nu? Is dit een kaft, een strip of een roman?

Dit is een rebels ding, dat raakt aan de grenzen van de standaard. Wij weten dat het precies daarom blijft bewegen, dat het precies daarom verontrust. Wij zouden kunnen zeggen: “Kijk, lees deze strip eens,” en het boek zou, in alles wat er niet staat, de routines van een doordeweekse strip tonen, de ingebetelde gebruiken van hoe een boek moet zijn.

De kaft ligt nog altijd voor haar op de tafel. Achter het ding glimmen de kasten met laden die de geschiedenis van de tekening bepalen, gecatalogeerd van A tot Z. Een stevige wind is opgestoken en giert langs de ramen. Nina houdt haar knieën gedrukt tegen de onderkant van de tafel. Wij jubelen. Hier gebeurt iets. Een duif veroorzaakt een doffe slag tegen het hoge raam en landt in de dakgoot. Verlamd staart Nina naar het boek.

Vergeef ons onze vrijheid.

In haar hoofd razen de beelden van een andere sombere strip die Meryem haar in bruikleen gaf. Ook die vrouw toont de schaduwen van het gangbare, de complexiteit die achter elke norm schuilgaat. Ze vertelt haar verhaal van achter naar voren, ze begint met hoofdstuk 3 en daalt af naar het einde; en wanneer je als lezer op het einde bent beland, begin je gewoon weer opnieuw, omdat je het vaag maar niet helemaal hebt gesnapt, omdat je hoopt dat herlezen meer helderheid zal geven in de structuur, in het verhaal. Maar hoe vaak je het ook leest, het blijft een compacte eenheid, die alleen maar kijkgaatjes biedt in schemerende ruimtes. Die vrouw heeft een verdomd goede vorm bedacht. Ze is voorbijgegaan aan de klassieke paden, aan de vanzelfsprekendheid van een boek en een stripverhaal. Zij heeft de grenzen van de vorm onderworpen aan een onderzoek, zoals deze man hier, die het steeds opnieuw doet, altijd met de kwinkslag, maar o zo verdomd raak.

In haar zucht schuilt een snik.

Plots staat de suppoost naast haar. Nina loopt rood aan. Nog altijd zit ze op dezelfde plaats, haar camera diep weg in haar tas. Ernstig staat hij daar, zijn buik licht vooruit, zijn handen op zijn rug.

“Ik heb het niet zo voor die kunstenaar,” bekent hij. Stom kijkt Nina hem aan.

“Broodthaers was een authentieke charlatan. Hij werkte

louter voor het geld. Kon zelfs niet schetsen.”

“Maar hij had wel inzicht,” probeert Nina.

“Ja, dat had hij. Dat had hij inderdaad. Maar hij was een mislukt dichter.”

Betweterig verdedigt hij zijn uitspraak.

“Wanneer je veertig wordt en je jezelf een loser vindt, in de spiegel kijkt en beslist dat je dan maar met kunst geld wilt rapen, dan hoeft het toch niet te verbazen dat je werk ligt te slapen in een archief, niet? Marcel Broodthaers was een burgerballon vol lucht. De mensen hebben hooguit eens gekucht toen hij uiteenspatte.” Hij lacht minzaam.

“Geld verdienen is hem niet gelukt. Honger heeft die man geleden. Nu, ja, nu is zijn weduwe zo rijk als de zee diep is. Nu wordt zelfs een plein naar hem genoemd, naast de Hollandstraat bij het Zuidstation. Was je daar onlangs nog? Een draak van een kantoorgebouw hebben ze voor hem neergezet. En het aantal mensen dat daar voor is moeten wijken. Dat is geen schoon verhaal.” Hij fulmineert. “Maar net goed! Loontje komt om zijn boontje! De kunst zo gebruiken voor zijn eigen zak! De zak!”

Hij lijkt zelf te schrikken van zijn uitval. Hij kijkt eens rond en zegt dan met de knik van de dienaar: “Ik ben niet bevoegd om dat te zeggen.” Hij wijst op de camera, fluistert iets over Big Brother en geeft haar nog een half uur.

Nina schiet de nodige beelden, ze beseft dat Broodthaers geen tekenaar, maar een schitterend verzamelaar van prentjes was. Maar dit alles neemt niet weg dat ze naast haar fiets naar huis beent, gebogen tegen de strakke wind in, vol twijfel over dat land van verbrijzelde conventies, haar moed diep weggezakt in haar schoenen, de Nifm in geen verten meer te bespeuren. Haar ma belt op haar gsm. Ze laat hem rinkelen.

In het zog van onze vader verlangde Aglaia dat de pijn kort zou zijn en dat Nina, eenmaal thuis, opnieuw zou belanden in een kolk van onmacht om ten slotte haar grote droom definitief als een droom te klasseren en rustig als fotografe verder te leven. Groot was de opluchting en vreugde van Eufrosien toen Nina in haar flat toekwam en tegen alle verwachtingen in niet verviel in die ellendige huilbuien. Ze trok haar gympjes uit, ging op de sofa zitten en keek toe hoe de wind de tere lindebloesem ranselde. Ze frunnikte aan haar camera. Met de kruimeldief op hoogste stand zoog ze langs de randjes van de lens. Wat ze had ervaren bij het zien van Broodthaers werk was een diep doordachte oefening in het aanwenden van vrijheid. Zich proberen te meten met zijn intellect sloot ze gelukkig uit. Maar misschien moest ze beginnen met één grens te verleggen. De meest voor de hand liggende was de vorm, ze zou de dorpsvrouwen opnieuw leven geven, maar in cirkels bijvoorbeeld of van achteren naar voren. Het moet doortastend en snel

kunnen gebeuren, met garantie op resultaat. En met een eigenheid die haar toebehoorde.

Plots, als was ze gegrepen door een zinsverbijstering, stond ze op, liep naar de keuken, veegde alle papier van de tafel en installeerde de kruimeldief voor de camera. Naast hen plaatste ze alle elektrische apparaten die haar ouders doorheen de jaren haar leven hadden binnengebracht. Stoomstrijkijzer, keukenrobot, multimixer, kartelmes, hakmolen, snijsschijf, wortelrasp, frietketel, massageset, snelkoker, tandenborstel, ladyshave, krultang, wafelijzer, naaimachine, koffiezet, bakplaat. Van elk van de voorwerpen maakte ze een foto, met alle technische kennis die ze daarvoor had gekregen. De grenzen van de lens waren nu geen issue meer. Ze bewerkte de beelden tot de apparaten enkel nog contouren hadden. Ze printte ze af, prikte ze boven de tafel en begon ze als een bezetene na te tekenen. Voor elke machine koos ze een vrouw, waarna ze machine en mens samen schetsde, keer op keer en terug, zodat machine en vrouw op elkaar gingen gelijken als een hond en zijn baas en de machine uiteindelijk versmolt met het lijf. Aan één stuk werkte ze door, in de ene hand een sigaret, in de andere een potlood. Ze sliep enkele uren en werkte verder. Met vette lijnen zoomde ze in op cruciale lichaamsdelen. De vingers van Bertha de buurvrouw voorzag ze van fruitcentrifuges die het uitbundige vlees van Gerda's broer persten als een citroen, terwijl ze de vliegende vetbollen opving in een sissende krultang die

ze uitdagend voor zijn ogen hield. Tussen Gerda's weelde-rige naakte dijen gierde de multimixer. Annie van de kruidenier, teer als een schim, zag haar tanden verwisseld voor de gekartelde inox van het elektrische keukenmes, waar-mee ze liefdevol naar het stijve geslacht van haar man reik-te. Wortelraspjes en snijschijven sierden de onderbuik van Greet van de boetiek. Het hoofd van Jeannine van de kap-per verving ze door een snelkoker die stoomde en sputter-de bij de roddels die ze hoorde. Minuscule strijkijzers, raspende ladyshaves en zuigende kruimeldieven hingen als juwelen aan neusgaten, oorlellen en ranke halzen. Elk paar ogen spuwde hysterische agressie, euforische extase, uit-zinnige angst of hulpeloosheid. Ze eindigde het verhaal in een loop, waarbij Gerda van de slachter op stilettohakken, met een draaiende mixer tussen de benen, dreigend naar de botsautootjes keek. In grote letters gaf ze de kleuren aan die de delen moesten krijgen. Felle expressieve kleuren. Stift als het moest. Of olieverf. Ze hertekende het hele dorp. Al-le gewoonheid moest eruit. Geen enkele vrouw, geen enke-le uitdrukking mocht nog herkenbaar zijn.

Enkel op dinsdag stipt om zeven uur ging ze de deur uit om een paar huizen verder bij Abdelaziz aan tafel te gaan. Het was de enige afspraak die ze zichzelf had gegund, met John. Hij was op tijd, verwachtte haar met een brede glim-lach en de eeuwig afhangende schouders in wit shirt. Ze hapte naar adem om hem haar lotgevallen van de voorbije

week te vertellen, toen een van Johns beste vrienden bij het tafeltje kwam staan. Verwaaide haarbos en programmeur bij IBM. Hij ging spontaan zitten, keek lonkend naar hun koppen dampende linzen en bestelde er een bij. Alejandro heette hij en Nina had hem liefst van al het café uitgezet. Het gesprek schakelde over naar wat ze de plaza noemde, algemene nieuwtjes en weetjes over de stad, de laatste films, muziek en software. Met niet één woord repte Nina over haar werk. Ze schikte zich naar de nieuwe situatie met de snelheid van aanpassing die we van haar kennen. Ze animeerde het gesprek als was ze op bezoek bij klanten van haar pa. Zij stelde de vragen en liet hen vertellen. De jongens gehoorzaamden gedwee. Het gesprek kreeg enige diepgang toen ze ontdekte dat de twee overzeese roots deelden. Ze luisterde opnieuw naar Johns verhaal. Tijdens zijn uiteenzetting wierp ze steelse blikken op zijn borstkas die net iets te benig was, op zijn vingers waar wat haar op groeide, en op zijn adamsappel die vief op en neer ging wanneer hij sprak. Telkens ze naar hem keek, zag ze ook met enige ontroering de koffiekleurige baaitjes onder zijn ogen. Als twee donkere komma's verplichtten ze haar tot korte pauzes in zijn betoog, mogelijke openingen naar verhalen en activiteiten die zij nog niet kende en waarover hij haar in dit gezelschap niets zou vertellen. Met veel moeite duwde Nina hen weg om niets van het gesprek te missen. Zijn overgrootouders, zo vertelde Alejandro, waren vertrokken uit

Charleroi richting Chili, en amper twee generaties later, na de putsch van Pinochet, stonden zijn ouders alweer terug in Brussel-Zuid. Het gaf John de gelegenheid om de gelijkenis te maken tussen migratie-, ideeën- en geldstromen die zich met hoge- en lagedrukgebieden over de aarde verplaatsen, een gedachtengang die Nina deed stralen.

Na het eten vertrok Alejandro naar boven en in het kwartier dat hen restte vooraleer John richting Europese wijk ging voor een “Bijzondere interventie”, dronken ze een koffie aan de toog. Nina vertelde, John moedigde haar aan. Zelf lichtte hij maar een tip van de sluier, het ging om een proefinterventie waarbij hij de opdracht kreeg om een server te kraken. Maar sst, het is geheim. Op de stoep gaven ze elkaar een intense knuffel.

Opvallend was dat Nina vanaf woensdag haar flat niet meer verliet. De enkele momenten waarop ze niet werkte, zapte ze de kanalen weg op de televisie. De foto's van Broodthaers' werk en de strips die Meryem haar in bruikleen had gegeven, had ze weggestopt onder een winterdons en twee kussens, ook gevuld met veren.

Toen ze donderdagochtend van de trap af stoof om de voorraad tabak, muesli, sojamelk en eenpansgerechten aan te vullen, botste ze in de hal op Jeanne, buurvrouw en eigenares van het huis. Heel precies ging het zo. Ze stoof niet de trap af, maar stormde naar beneden. Tien treden voor het

einde greep ze de leuning vast. In de snelheid van de afdaaling gaf ze zich over aan een sprong, een van de rituelen uit het ouderlijke huis waarvan ze maar geen afscheid nemen kon. Met één hand als steunpunt, zwaaiend in een boog, landde ze als een veer in het midden van de gang. Net op dat moment ging de voordeur open en schuifelde Jeanne naar binnen, in het gezelschap van een streep zon.

Jeanne schrok zo erg dat ze haar handtas liet vallen, waaruit een Dag Allemaal tot onder de brievenbus gleed.

“Sorry, excuseer,” stamelde Nina, “dat was niet de bedoeling.” Het oude dametje leek zo breekbaar. Een donkerbruine wollen vest hing over haar lendenen als een slappe vlag. “U bent dus echt een Vlaamse, une vraie flamande. Ik zou vijf cent geven om het te kunnen geloven.” Ze hapte kort naar adem. “Zo donker dat u bent,” herhaalde ze, “ik zou gedacht hebben dat u van over het water kwam. John vertelde gisteren nog van u.’

“John? Kent u John?” Zijn naam deed Nina glimlachen. “Evidemment, als ik nog een veulen zou zijn, had ik zo wel geweten waar naartoe. Ik ben te versleten voor zijn jong geweld, maar laat het mij zo zeggen, sinds John hier woont, is hier weer zo wat leven in de brouwerij.” Terwijl ze sprak, bewoog ze haar hoofd, waardoor haar fijne witte krullen dansten op de tonen van haar woorden. “Vorige zomer nog is hij me komen uithalen, voor Tony, zei hij, de Griek. Tony ken ik al jaren, maar walsen op straat, non dis, daar zijn

mijn poten te stram voor geworden. En mijn tenen te frägiel. Maar is het zo dat u tekent?”

“Ben volop bezig!”

“Mag ik u zo eens inviteren voor een koffie, dan kunnen we kennis maken. Nu de huurders allemaal via het agentschap passeren, komt dat er niet van. En brengt u dan ook uw tekeningen mee.”

“Morgen kom ik langs,” zei Nina gehaast. Het zou een goede deadline zijn, het zou haar verplichten om door te werken, het verhaal toonbaar te maken, af. Nina trok de deur met een klap achter zich dicht. De felle zon deed haar de belofte met een berouwen, alsof de schetsen alleen bestaansrecht hadden in de donkere krochten van haar ziel. Ze vloekte.

Toch hoorden we haar vanmiddag, even voor vijf uur, bij Jeanne aankloppen. En daarmee belanden we bij het laatste bloemblaadje van onze krijttekening. Het doet ons deugd het geheel nog eens samen met u te overlopen, het verheldert onze gedachten, het structureert onze argumentatie. Weldra, zeer weldra zullen wij tot een besluit kunnen komen.

Het viel ons meteen op dat Jeanne ongewoon was gekleed. Deze vrouw die we al eerder op het plein en bij de Griek zagen in gilet, zwarte rok en dito schoenen, maakte de deur open in een lentegele jurk en een witte hoed. Haar ogen had ze gemaquilleerd, met de beverigheid van haar

tachtig jaren. Aangezien Nina hoegenaamd geen aandacht had voor andere zaken dan haar tekeningen, lijkt het ons niet opportuun u meer details te geven van Jeanne of van haar interieur. Nina volgde Jeanne door de living naar de keuken die uitgeeft op een binnenkoer met een notelaar in bloei. Maar zelfs dat zou ze niet kunnen navertellen.

“Koffie?”

“Graag.”

“Met melk?”

“En suiker graag. Eén lepeltje.”

“Op één been kunt ge niet lopen, beste Nina,” en Jeanne smolt twee lepels suiker in haar kop. Ze gingen zitten aan de keukentafel, waarop twee kippenlijkkjes in de zon ontdooiden.

“En? Hebt ge uw tekeningen bij?”

Nina blosde. Zelfs al was dit het doel van haar bezoek, zoveel directheid had ze van het oudje niet verwacht. Haar handen verstijfden. Haar hart bonsde verrassend in haar keel. Zie je wel dat die tekeningen geen daglicht verdragen. Met onzekere hand bracht Jeanne de koffie naar haar lippen en nipte ervan.

“Wil je ze echt zien?” vroeg Nina voorzichtig.

“Als gjij het wilt.”

Ze bladerde door het pakje. Liefst van al had ze de minst choquerende prent willen tonen, maar het was alsof het duister werd voor haar ogen. Alle tekeningen leken wel vermin-

kingen van zichzelf. Elke pagina zou de rauwe kant van haar ziel blootleggen. Alle mensenkinderen hebben die. Hij ziet bruin van de haat, stinkt van ontevredenheid en vloekt met het beeld dat anderen van hen hebben. Jeanne zou schrikken. Ze zou haar buitenjagen. Ze zou John gaan vertellen hoe gruwelijk ze wel niet was. En dan was zij die unieke vriend kwijt.

Al bijna trokken we een streep door ons besluit van de afgelopen dagen, toen de Nimf op de tafel sprong en smerige taferelen toverde van pas geslachte varkens, een barende vrouw op de keukenvloer, een stad zonder riolen, Wereldoorlog I, Wereldoorlog II, de Koude Oorlog, Iran, Irak, Afghanistan. Nina slikte en stak stokkend van wal.

“Het zijn bewerkte tekeningen van lang geleden,” zei ze en wij applaudisseerden in de verte. “Ik vind het leven in het dorp zo saai, ik kan niet geloven dat die vrouwen daar zo maar kunnen leven, dus heb ik ze van alles aangesmeerd, gruwelijke dingen die ze doen terwijl ze vinden dat wat de anderen doen, pas echt afschuwelijk is.” Als Jeanne het kon verdragen, hoopte ze, dan mocht de hele wereld het zien, want Jeanne had misschien wel de oorlog meegeemaakt, maar ze was niet gewoon aan gewelddadige films, naaktportretten of uitgewerkte genitaliën.

Rustig bladerde Jeanne van het ene naar het andere blad. Haar blik was uitdrukkingsloos. Ze knikte niet, ze gromde

niet. Nina ging in de deur van het koertje staan en rookte. Na de laatste tekening legde Jeanne de bundel weer op de tafel. Ze staarde naar buiten. Nina beet op haar lip. Jeanne zei niets. Nina kuchte.

“En, Jeanne, is het goed?” gooide ze eruit.

Jeanne draaide zich naar Nina toe. Haar waterige blauwe ogen deinden als twee boeien in een zee van rimpels. Ze nam haar kopje op en nog voor ze haar andere hand bij het schoteltje legde voor een evenwichtsoefening, zei ze: “Tekenen kunt ge wel. Met al die machinerie.”

“En het verhaal? Wat vind je van het verhaal?”

Nina keek vol hoop naar het oude vrouwtje. Rustig schoof Jeanne haar stoel achteruit en schuifelde met kleine passen naar de koelkast. Ze bond een schort aan. De tekeningen leken al vergeten!

Met een zakje uien, wortels en twee snijplanken ging ze weer aan tafel zitten. Ze gaf ook Nina een mesje en begon te hakken. Verstomd zat Nina mee te snijden. De geur van de schijfjes ui prikte in haar neus en voerde tranen aan. Jeanne hakte moeizaam verder. In glazige sliertjes viel de ui op het plankje.

“Die vrouwen van u,” zei ze ten slotte, “die vrouwen heb ik gekend.”

Ze zei het met de schroom van iemand die haar schuld bekent. Ze legde het mes neer en veegde haar handen aan haar schort. Behoedzaam schilde Nina een tweede ui.

“Prozac hebben ze maar uitgevonden in 1988. Nu doen vrouwen veel minder raar. Maar tot dan hadden we allemaal schrik van valium, het enige dat bestond tegen rare kuren.”

Ze nam het mesje weer op en raspte een bultige wortel.
“Noem jij mijn tekeningen rare kuren?”

Het sap spletterde.

“Ge had toch rare kuren toen ge ze hebt getekend.”

Nina sneed diep in de ui, van plan om grove stukken te hakken.

“Rare kuren is een groot woord,” zei ze, “ik weet het niet, ik wilde wat meer kleur en avontuur in dat dorp.”

“Ge zoudt er doodgaan van verveling.”

“Misschien,” knikte ze, “ik zou er nu in geen geval willen wonen.”

Teder keek ze naar de oude dame. Ze voelde erg vertrouwd aan, alsof ze moemoe was die van haar en John broer en zus of neef en nicht maakte.

“Hebt ge ooit gefantaseerd over wat ge zoudt gedaan hebben als ge niet had kunnen vertrekken, of hoe zal ik het zeggen, als uwe pa u in huis had gewild voor de was en de plas?”

Nina lachte hard.

“Dat is niet meer van deze tijd.”

“Probeert gij eens te fantaiseren dat ge van huis zoudt weglopen en dat uwe pa u zou laten arresteren en u in een gesticht zou steken, omdat ge niet bij hem wilt blijven wonen. Of in een huis in dezelfde straat.”

Ze zei het met zoveel ernst, waardoor Nina, aangestoken door de vermoedheid van de afgelopen week, nog uitbundiger moest lachen. De situatie was knotsgek.

“Dat zou die nooit doen!” riep ze uit.

“Ha nee,” zei Jeanne streng, “want uwe pa, die is modern.”

“Modern zou ik hem niet noemen. Als ik zijn secretaresse was, zou ik elke vijf minuten uitvallen. Ons Vokke weet het altijd beter. Met hem valt niet te discussiëren. En als hij al luistert, gaat het het ene oor in en het andere uit, en hij eindigt altijd met het argument dat hij unief heeft gedaan en veel wijzer is dan ik.”

“Dat is ook zo,” zei Jeanne en ze schoof nog drie wortels naar Nina toe. Nina schilderde en sneed. Tijdens het routineuze hakken probeerde ze zich in te beelden wat ze zou hebben gedaan als ze niet naar de grote stad was mogen gaan. Zou ze hebben gedaan wat Vokke vroeg? Ongetwijfeld. Ze zou werken als zijn secretaresse en zo snel mogelijk een auto kopen. ’s Avonds zou ze lange ritten maken naar de stad. Eenzame ritten naar een plek waar ze niemand kende. Opgelucht zou ze naar het dorp terugrijden. Het zou maar een tijdje duren en dan zou ze vast achter Filip zijn aangegaan. Ze zou met hem trouwen en in de straat van Vokke zouden ze een huis bouwen met een deur en een raam voorin. En tegen beter weten in zouden ze kinderen maken.

Intussen had Jeanne een stoofpot uitgehaald, waar ze de

gehakte groentjes beetje bij beetje in lepelde.

“Wij vrouwen,” begon ze zacht en traag, haar ogen op on-eindig, “wij passen ons immer aan, wat ons ook gebeurt. We proberen, fantaseren, zoeken een uitweg, en immer leggen we ons neer bij elke situatie. Het is onze zegen en ons kruis.” Ontroerd door haar verklaring sneed Nina gemillimeterde reepjes.

“Maar ik heb vrouwen gekend die er het hoofd bij verloren,” ging Jeanne verder, alsof ze de kracht van de herinnering bezweren moest. “Ze gingen te veel naar de cinema, dat werd gezegd. Ze admireerden de vrouwen die zelfstandig waren, die voyageerden naar den Amérique, en daar veel centen binnenhaalden en mannen om hun vingers draaiden.” Jeanne staakte het gelepel. Met beide handen begon ze haar schort in kleine reepjes te vouwen.

“Maar ze mankeerden de moed, de moed die vooruit doet komen, die risico’s doet pakken en fouten doet maken.”

Een duif kwam op de muur van het koertje zitten.

“Hoe zagen ze eruit?” vroeg Nina zacht.

“Ge had zo de dochter van de chirurgien,” zei Jeanne, “ze was een wonder van een kind, verzorgd, schoon, intelligent. Immer vriendelijk, zei braaf goeiendag. Ze was zo voorkomend bij iedereen. Op een dag staat ze op de winkel met gensters in haar ogen. Jeanne, zegt ze, ik ga naar Parijs naar bij mijn nicht. En toen ze de retour was, liep het fout. Schuw en achterdochtig was ze, ze zag zo wit als een melkfles. Ze

kwam op de winkel voor kilo's entrecôte, maar dat was niet voor haar. Dat zag zelfs een blinde. Dat kind dat at niet meer." Nina luisterde gefascineerd. Dat haar domme strip zo'n verhaal kon losweken, bij zo'n vreemd mens uit zo'n andere wereld, dat was op zich al een grote overwinning. Jeanne staarde ver weg in de tijd.

"Op een dag droeg ze een grote sparadrap aan haar pols. Ze was alleen op de winkel. Dat hield ik wel in de gaten. Ik stelde geen vragen als er compagnie was. De klanten appre- cieerden dat. En toen heb ik haar gevraagd wat haar zoal passerde. Och niks, zei ze, ik heb me verbrand. Oh ja, vroeg ik, onnozel als een schaap. De tranen gutsten uit haar ogen. Ze was nog maar twintig, zei ze, en ze was al van den du- vel bezeten. Ze had zich kapot gestoken met een speld, zei ze. Een kopseld. Ze wist niet wat haar gebeurde, zei ze. Ik heb toen de bonne geroepen en de juffrouw mee naar boven gepakt. Doodsbang was ze dat ze naar het gesticht moest of bij de zusters. En ik kan u nog verhalen vertellen."

"Wat heb je toen gedaan?"

Jeanne wreef met de rug van haar hand over haar lippen. "Ze is opgepakt," raadde Nina als een kind dat een verhaal verteld krijgt.

De oude vrouw schudde van neen.

"Ik heb gedaan wat toen van pas was," zei ze kalm, "ik heb de pastoor gehaald. Dat was een echte bon homme. Heel de middag ben ik op den etage gebleven. La pauvre bonne, dat

zinde haar niet om de winkel te doen, maar somtijds hebt ge geen keuze. En toen, hoe zal ik het nu zeggen, toen met de pastoor erbij heeft de demoiselle verteld dat ze zo graag naar Parijs wilde gaan wonen, maar dat ze niet mocht. En dat haar pa gelijk had. Ze kon niks. Naaien en strijken en kokerellen, dat kon ze. Ze wist niet waarom ze dat Frans had moeten leren in een Waals internaat. En wenend dat ze deed. Volgens hare pa kwam dat Frans van pas om een man te huwen van goede huize. Un aristocrat. En dat ze dat niet wilde. Dat ze nog liever om het hoekje ging. Maar dat ze wel moest. Want anders bleef ze een ongeplukt bloemeke. Zo ging dat toen.”

Jeanne veegde over de prent van Jeannine met de snelkoker. Ze aaide zachtjes. Lief en teder.

“Cecile noemde ze. Ze had alles om een Parisienne te zijn.”

Nina schonk nog koffie bij.

“En?” vroeg ze dringend. “Wat is van haar gekomen?”

“Ze had een oreille nodig, een luisterend oor. En dat was al. Ze had haar hart gelucht. Ze is nog op de winkel gekomen om te zeggen dat ze zo somtijds passeerde bij meneer pastoor om een klapke te doen en dat dat hielp. Dat ze teveel fantaisie had, zei ze. Teveel fantaisie die ze dan bij hem kon achterlaten; alles wat ze graag zou hebben en alle voyages die ze wilde doen. Een paar jaar later is ze getrouwed. Ze is dan verhuisd naar een villa in de rand en ze is zo nooit meer weer geweest.”

Vrijdagavond is het nu. We zitten hier nog altijd op de bank en Nina is net, enthousiast met de tekeningen onder haar arm, het café van Abdelaziz binnengestapt.

Lang hebben we gediscussieerd over het hoe en waarom van Nina's doelgerichte handelen, ondanks die kater. Ook al waren het de woorden van Meryem, of die van Gaston, of zelfs de spot die John dreef met haar mannen, of misschien een droom die ze had, we zijn het erover eens dat alleen iemand die vast beslist is haar leven volledig aan een passie te wijden, literen bier kan drinken, vergeeft, een tirade aanhoort, naar huis sukkelt, na drie uur weer opstaat, de methodiek van een kunstenaar aanschouwt en vervolgens zeven dagen zonder ophoud een ooit verdoemde strip herwerkt. Dat is ons besluit nu de avond is gevallen en we het helemaal nog eens hebben opgemaakt.

We blijven nog een tijdje een cigarillo roken. Aglaia kan zich niet verzoenen, maar Eufrosien en ikzelf weerleggen met gemak de zwakke argumenten die ze nog bedenkt. Vervolgens staan we eensgezind op. De kogel is door de kerk. Voor ons is dit verhaal ten einde. Nina is in ieder opzicht iemand die haar leven aan de strips zal wijden, al moet ze daarvoor door de hel gaan. De afgelopen week leverde het bewijs. Toch wel jammer, geven we graag toe, we begonnen het hier net

gezellig te vinden. Bij wijze van afronding van het verhaal en als troost voor het afscheid dat gepaard gaat met elk einde, beslissen we om als drie volwassen mensenvrouwen het café van Abdelaziz binnen te stappen voor een laatste Chimay.

Het café lijkt wel leeggelopen. Dan zien we dat de mannen die eerder alleen aan een tafel zaten, nu geëxisteerd bij elkaar staan bij de hoek van de toog. Ze voeren een discussie die hoog oploopt. Ook Abdelaiz mengt zich. Nog onder de invloed van ons eigen beraad is negeren schier onmogelijk. We nemen plaats op de tractorstoeltjes bij de toog.

“Enkele mannen hier kregen hoog bezoek,” zegt Abdelaiz terwijl hij drie Chimays voor ons serveert, “en ook Jeanne van hiernaast en nog andere mensen op het plein.”

Bij het horen van Jeannes naam spitsen we de oren en herinneren ons haar gele jurk en brede hoed.

“Het is verschillende dagen al dat de eerste is langs geweest in kostuum. Het zijn niet dezelfde heren, de ene had een baard, de andere een bril, een aktentas, een vlinderdas. Ze dragen ook geen gelijke namen. Naar ze zelf zeggen, werken ze voor diverse compag-

nies. Maar het ziet ernaar uit dat ze iets in hun schild voeren. Nog deze maand willen ze alle huizen opkopen. Tony van de snackbar krijgt tweehonderdduizend euro als hij wil.” We verschuiven onze krukken in de richting van het troepje. De discussie verstomt meteen.

“En? Gaan jullie je huizen verkopen?” vraagt Aglaia met haar frisse klokjesstem.

“Sapristi! Honderdduizend euro voor mijn appartement? Dat is amper vier miljoen Belgische frank!” sneert Gaston. De rits van de oude stripdienaar staat alweer op half.

“Vier miljoen, dat is het groot lot,” probeert Eufrosien vrolijk.

“Maar ge geeft dan wel uw huis weg, gjij zijt dan wel uw huis kwijt. En ge gaat dat zien, nu geven ze ons veel geld, maar als ze met papier op tafel komen, is dat nog de helft. Zo zijn mannen in kostuum. Onze inboedel belandt op de oude markt en wij verhuizen naar een slecht geïsoleerde flat in Helmet of een stacaravan in Neder-over-Heembeek! En huren kunt ge ook vergeten. De prijzen zijn hier gestegen met wel honderd procent. Vergeet het maar. Een stacaravan, dat zeg ik u, of een zolderkamer in een gedeeld huis, met sans-papiers en daklozen en een keuken waar het stinkt naar gefrituurde banaan en zoetzure saus. Om van de badkamer te zwijgen!”

In stilte drinken we onze Chimay.

De discussie slaat snel weer aan. Een kale man met goedlachse blik en een puntige neus verklaart edelmoedig zijn vertrouwen in de actie die in de kamer boven al van start is gegaan. Nog maar net is hij uitgesproken of Gaston valt weer uit.

“Ge gaat dat zien, dat doet juist niks! Slapjanussen, dat zijn ze! Ze durven niks, niks als een beetje piepen achteraf!” In crescendo loeit hij. “Wij zijn de mieren en de oorwormen van de stad! Mensen met poen pakken ons terrein af! Met één veeg halen ze ons weg! Ze spuiten ons weg als het moet! Of ze branden ons nest uit! De moderne mens heeft een allergie voor ongedierte! De aardwormen dat zijn zij! En pis-sebedden ook! En druiloren! Slavenhalers! Deegslierten! Architekten! Ingebeelde kwasten! Uilskuikens! Klaplopers!” Abdelaziz neemt hem zijn pint af.

“Hela, manneke!” blaft Gaston.

“Neem jij maar een drinkpauze.” En in de korte stilte van Gaston, neemt een slonzige veertiger het woord. Hij valt de kale goedzak bij. Het is een kwestie van praten, overleggen en actie voeren, dat is wat hij ervan denkt. Een kleine man met een venijnige trek om zijn lippen en een das die hij halverwege zijn borst los heeft gemaakt, geeft Gaston een por in zijn zij. Als een lappenpop uit een doos veert hij op. “Gij hebt schoon praten, ja. Eén, gij zit hier aan de toog en niet daarboven. En twee, gij pendelt! Gij woont hier niet! Het gaat niet over uw eigen bezit! Uw eigen huis! Gij hebt

gemakkelijk praten, gij! Gij weet toch waar onze vrienden uit de flatjes van het Bloemenhofplein zijn beland? Tussen de junks in een kraakpand, potvolblomme! En het gebouw staat nog altijd te verkommeren na al die jaren!” Hij wil nog spuwen, maar wordt behendig afgesneden door de neef van Abdelaziz. Verbazend kalm verklaart die dat hij niets ge-looft van dat circus. Volgens hem is er niets aan de hand. “Ah nee?” replieert Gaston, bijgestaan door de venijnige heer die knikt op de toon van zijn woorden. “Als ze morgen weerkeren en de volle som op tafel leggen, gaat gij dan blijven? Iedereen, makker, als puntje bij paaltje komt, kiest iedereen eieren voor zijn geld! En hoe meer er vertrekken, hoe minder keuze de achterblijvers hebben.”

Abdelazizs neef wuift met een nonchalant handgebaar. Een plein is toch maar een plein, vindt hij. Als het moet, verhuizen ze gewoon. Mensen steken de oceaan over omdat op hun koppen wordt gelopen, en zij zouden zich hooguit een kilometer moeten verplaatsen?

“Helaba, die gasten die in een roeiboot tot hier komen, die doen dat niet omdat over hun koppeke wordt gelopen, die doen dat omdat ze hier geld ruiken!”

Abdelaziz kucht.

“Hij is eigenhandig van over het water gekomen,” zegt de goedlachse.

“En laten we eerlijk zijn, was het niet omdat ge geld had ge-roken?” haalt Gaston uit.

“Ik werd op een dag wakker,” declameert Abdelaziz met veel plezier, “en het aroma kwam zo naar me toe. Ochtend na ochtend. Het bedwelmende parfum van de goud- en zilvermijn.”

“Dat is het!” roept Gaston. “Dat is precies wat die venten hier ook ruiken! Ge hebt dat schoon gezegd! Het bedwelmende parfum van goud. Precies. En dat is ook wat die ministers ruiken, niet alleen hier, maar in heel het Gewest. Ik wil er mijn hoed voor verwedden dat die hoge pieten hier mee achter zitten!”

“Zoudt ge zover gaan dat we uw edele hoofd eindelijk mogen zien? Inshallah!” Vol spanning kijken we naar Gaston, maar Meryem leidt de aandacht af.

“Schenk ons nog eens bij,” roept ze, terwijl ze de trap af komt. Ze geeft haar bestelling aan Abdelaziz, gaat bij de heren aan de toog zitten en wacht op het plateau pintjes voor ze weer vertrekt naar boven.

“Hier zie, deze juffrouw zal het confirmeren,” zegt Gaston. “Al die burgemeesters en ministers zitten bij een sekte! Juist gelijk Anspach in de tijd, en Horta en Solvay en ook nog Charlie De Pauw en Van den Boeynants!”

“De franc-maçons zijn al lang niet meer wat ze zijn geweest.” Meryem is niet op haar mond gevallen.

“Nee, nee, ik heb het niet over de franc-maçons, ik heb het nog over een andere sekte!” Spetters speeksel vliegen uit mond van Gaston. Geamuseerd rolt Meryem een sigaretje,

terwijl Abdelaziz de ene na de andere pint tapt. Iedereen wacht op Gaston, die geniet van de attentie.

“Ge kent het metrostation Louiza.” We knikken allemaal gedwee. “Ge kent de eerste verdieping, maar er is ook een tweede die nooit is afgemaakt.” De hippie onderbreekt hem. Hij kent het verhaal, het is larie en apekool.

“Laat hem, laat hem,” fluistert Meryem.

“Toen ik nog werkte bij Robbedoes, was daar ook een meid en die haar man, die zat toen op de chantier in Louise. En hij is daar gaan lopen. De hele tijd hoorde hij stemmen, kruisende stemmen.”

“De geesten van Onderland,” grapt Abdelaziz.

“Jaja, gij lacht,” gaat Gaston verder, “maar ze hebben onderzoek gedaan. En mijn zuster doet dat nog altijd. En stoemeelings. Ze is bang dat haar anders iets zou overkomen. Heel de stad ligt vol met geheime passages naar een parallelle stad die veel, veel schoner is. En om die passages te vinden, moeten ze bouwen, grote buildings, sjieke kantoren, luxe flats.” De neef van Abdelaziz proest het uit.

“Ik zweer het u,” schreewt Gaston, “de RTBF heeft er zelfs een documentaire over gemaakt! In negentienhonderdvijfennegentig. Le Dossier B heette dat, met interviews van een fysicus over wormgaten en van Lidiaux, een vent die er een heel boek over schreef, en van schilder De la Barque, een tijdgenoot van Delvaux die de passage zocht in het Justitiapaleis.” Bij de kale goedzak gaat iets dagen. Ook het ve-

nijnige heertje toont voor het eerst iets van een glimlach om zijn lippen. Als een vrolijke supporter leunt de neef van Abdelaziz op de toog. Meryem registreert de verandering. “De RTBF schrijft geschiedenis met documentaires die echt lijken, maar fictie zijn,” grapt ze.

“Ge moogt gerust zijn,” verdedigt Gaston zich, “in elk fictief verhaal schuilt minstens drieëndertig procent van de waarheid. Drieëndertig procent! Dat is ook wetenschappelijk bewezen!” De kale goedzak heeft eindelijk zijn herinneringen, namen en toenamen op een rij.

“Een geheime passage naar een parallelle stad?” Met oplettende interesse kijkt hij Gaston aan. “Is dat geen idee van die striptekenaar François Schuiten? Dat ging toch over Brussel?”

“François Schuiten?” haalt Meryem uit, “gelukkig zijn niet alle vrouwen zoals hij ze in zijn strips tekent. Wat een macho, zeg!” De mannen lachen.

“Geloof jij in die passage naar een parallelle stad?” vraagt Aglaïa aan Gaston, helemaal meegesleept in de hetze. Gaston kijkt in haar schitterende ogen en draait zich dan terug naar zijn pint. Hij verzinkt in een staren en een halsstarrig zwijgen. De anderen proberen hem op te monteren, dat ze het zo niet bedoelden, dat ze hem zeker niet wilden uitlachen. Maar hij beweegt zijn lippen alleen nog om morsig zijn punt leeg te drinken, trekt zijn hoed vaster aan en gooit zijn munstukken boos op de grond. Op datzelfde moment

verschijnt Nina in het trapgat. Verbetenheid trekt haar mond in een streep. Nog voor Gaston is ze het café uit.

Verschrikt sein ik naar mijn zusters.

Ons verhaal is niet afgerond!

No worries, sussen ze. We hadden het toch uitvoerig besproken?

Ik neem een grote slok Chimay en haal diep adem. Met aandrang vraag ik hen de discussie te verlaten en hen aan de andere kant van de toog onder zes ogen te spreken. Ze volgen tegen hun zin. Behoedzaam sla ik mijn armen om hun schouders.

“Het sluimert al een tijdje,” beken ik voorzichtig, “voor het eerst sinds lang heb ik het gevoel dat we weer echt aan het werk zijn.” Aglaia houdt de oog, maar ik weet dat ze

overkant strak in het luistert.

“De situatie is anders, we zelf,” ga ik verder, “we wat we doen en waarom.” geduldig. Ik moet het kort

werken nu voor ons kunnen zelf beslissen Eufrosien wordt onhouden.

“Volgens mij zouden we nog als we elk echt helemaal onze gaan, volgens onze eigen intuïtie eruit. Dit is wat ik wil proberen. Zalvend voeg ik eraan toe: “In dagelijkse reunies zouden we onze armen weer rond elkaar kunnen slaan, elkaar onze avonturen vertellen, onze twijfels en bevindingen bespreken. Het zou ons sterker ma-

beter samenwerken eigen weg zouden

en voorkeuren.” Het is

ken.” Mijn twee zusters kijken benauwd. Aglaia nipt aan haar glas, terwijl Eufrosien het hare tot op de bodem leegt, in één teug.

“Onze vader zou dit niet goedkeuren.”

“Onze vader keurt de afgelopen eeuw niets meer goed.”

Een lange stilte volgt. Mijn ogen rusten op de gezandstraalde tekening bij de deur. De vrouw loopt vast niet alleen door die woestijn.

“Ik vind het frosien blinken. ne een en vrolijk een aannemelijk idee,” zegt Eufrosien out of the blue. Haar ogen “En in dat geval ga ik Jean-tijdje volgen, zoals die oud is!”

“Veel keuze laat je mij niet,” jammert Aglaia.

“Komaan sis, jij was toch al lang op die Nina uitgekeken?”

“Is waar,” zucht ze, “ze bakt er niets van. Meryem, daarentegen, die is met een bijzondere uitstraling op de wereld gekomen.”

“Nu je het zegt.”

Onze drievoud tintelt en glinstert tussen de slierten rook van het café. Dat die enkele woorden voldoende kunnen zijn om een zo ingrijpende verandering te bewerkstelligen. We bestellen nog een laatste Chimay om ons besluit in lichtheid te bezegelen.

Na haar bezoek aan Jeanne geloofde Nina dat haar nieuwe strip als boek de doorbraak zou betekenen.
“Ik wil je iets laten zien!” sms’te zij.
“Im @ Abdel. Kom snel naar hier!” tikte John terug.

In Nina’s bericht naar John scholen wel drie verwachtingen. Niet alleen wilde ze haar werk te ook zijn mening horen en ten bij wat rode wijn over tekenaar. En zo zou ze dan de gelegenheid creëren om haar hart eerlijk te laten spreken en te zeggen dat als ze maar tijd had om te tekenen, ze hem ook beminnen kon. En ten slotte hoopte ze op een welverdiende tussenstop, een romantische avond uit na een lange week van hard labeur.

Nietsvermoedend stuurde John haar een antwoord in de drukte van de kamer boven het café. Ook hij had iets om handen dat zijn leven zou omgooien, al was dat niet zijn be-

kommernis. Hij was thuisgekomen van zijn laatste nacht speciale opdracht, had zijn fiets met een Abus-slot vastgebonden aan een straatlantaarn en had Tony van de snackbar herkend bij de plompe fontein. De oude Griek stond daar te praten met een elegante dame met een hoed, wier gele jurk opbolde in de ochtendbries. Vertederd was John blijven kijken. De scène herinnerde hem aan de romances uit Passolini's films. Hij had het zwevende gebaar van de vrouw gevuld en zo was zijn oog gevallen op de dode duif aan Tony's voet. Stijf staken haar pootjes in de lucht. John kon niet slapen gaan voor hij haar begraven zou, of cremeren, of in een doosje in een container te rusten leggen. En via de duif ontdekte hij dat de dame met de hoed niemand minder was dan Jeanne. En dat ze helemaal niet zo vrolijk was als haar jurk deed vermoeden, maar dat ze een eigen strategie had om zich op te kleden op de dagen dat de somberheid haar overviel. Ze vertelde hem dat een opkoper was langs geweest die een dringend voorstel had gedaan. En dat zoiets in Brussel een voorbode was voor een pijnlijk proces waarbij de gewone mens het altijd moest afleggen tegen de rest. Zoveel onmacht had John in haar ogen gelezen, zo weinig hoop had hij gevonden in de blik van Tony de Griek en de

droefheid die hij voelde bij de dag dat zij het plein zouden moeten verlaten, maakte dat hij spontaan een vergadering belegde in de kamer boven het café, nog diezelfde avond, voor iedereen die ook maar iets in te brengen had.

Toen John Nina de kamer zag binnenkomen, lichtte zijn hart op. Hij liet het blad met de namen van de opkopers en hun bedrijf een tel rusten en bedankte haar met een warme zoen voor haar komst. Daarna richtte hij zijn aandacht weer op de groep en op Meryem, die de lijst met strategieën, namen en taakverdelingen zorgvuldig aanvulde in haar sterke, schuine handschrift.

Nina wachtte geduldig tot de vergadering voorbij zou zijn. Toen een eerste pauze kwam en ze zag hoe John werd overstempt met de vragen en bedenkingen van de mensen uit de wijk, besefte zij welke luchtspiegeling ze voor zichzelf opgetrokken had.

Met een felle ruk pakte ze toen haar leren jekker en vertrok.

“Jij moet niet zo dagdromen. Jij fantaseert veel te veel. Leer toch eens wat geduld te hebben. Stel je nu toch niet zo aan. De wereld draait niet om jou. Heb jij dat nog altijd niet door? Wat ben jij een eigenzinnig, kop-pig, ezelinnig

mens!"

Dat waren
de stemmen die
raasden door Nina's hoofd toen
ze met die verbeten trek om haar
mond de trap af stoof. Schril en snij-
dend verspreidden ze zich als kleine
bliksems in het café. Ze verduisterden
de stemmen van de mannen bij de toog,
niet de stemmen voor het oor, maar hun
oordeel aan de binnenkant waarvoor ik door
de eeuwen heen een bijzondere gevoeligheid
heb aangelegd. Maar van Nina had ik haar binnen-
stem niet meer gehoord. Ik begreep dat ik mij de voor-
bije weken had afgezet tegen het pessimisme van Aglaia,
ik had mij laten meeslepen in de vreugde van ons Eufrosien.
En zodoende had ik mezelf verloochend. Ook een godin
valt dit van tijd tot tijd te beurt.

Ik voel vooral groot respect voor de benepen opvoeders
die Nina al die jaren efficiënt hebben bestookt. Dankzij hen
kon ik haar horen en zodoende mijn besluit nemen voor een
autonom bestaan, en het moet hierbij worden gezegd, mijn
zusters en ook ikzelf lijken opnieuw geboren, veel voller en
veel breder deze keer.

In haar grote zelfverwijt zou je kunnen zeggen dat Nina de speelbal werd van Poseidon, de woeste god van de zee en de oceaan, die haar heftig op en neer zwiepte met zijn golven. Het begon heel innocent. Toen ze stomend op stoep stond, belde zij Domenica die nog snel de laatste beelden selecteerde voor de krant. Het verwondert mij dat Eufrosien niet koos voor het verhaal van Nikki, maar excuseer, driemaal excus, die gedachte is hier echt niet op zijn plaats. Natuurlijk had de vriendin paardenmid-delen in de aanslag die de avond alsnog zouden redden.

Nina voelde zich bevrijd toen Nikki binnenkwam met een flinterdun plastic zakje waarin scheef een fles rum en wat blikjes coca cola. Ze vertelde, toonde haar tekeningen, en nam Nikki's complimenten gretig aan. Toen ze begon uit te weiden over John en het plein, serveerde Nikki haar eerste cuba libre. Ze reikte Nina het glas en zweerde dat de

wereld wemelt van het schoon mannelijk ras en dat het hoogdringend tijd was voor een ander exemplaar. Met een toast legde Nina haar hart in dat van haar vriendin.

Nog geen twee uur later volgt Nina de vrolijke paardenstaart door de deinende massa in Café Central. Zwoele bassen slaan als krachtige golven op haar schouders neer.

“Met D-Geranium lukt het altijd,” gilt Nikki. Nina werpt haar een vurige blik toe. Tussen ruggen en borsten banen ze zich een weg naar de dansvloer achterin.

“If you follow the sound, we will all be in the same room!”

De woorden gieren door de speakers. Opwinding raast door hun jonge lijf. Ze laten zich voeren. In de wolk van de muziek voelen ze zich op hun schoonst. Heup aan heup draaien ze in het rond. Salsa op D&B.

“Nog één draai,” gilt Nikki in Nina’s oor, “en dan drinken! Ik heb dorst!” Nina knikt en ze grijpen elkaar’s hand. Ze wiegen en versnellen. Ze tollen in het rond. Een paar keer en dan bollen ze hijgend uit. Ho, wat spijtig dat jullie stoppen met die vreugdedans, roept een jongen bij de toog. Mag ik jullie een drankje betalen voor dat sprankelend spektakel? Zijn ogen staan wat kaduuk, een beetje leeg, maar ondanks dat ziet hij er lang niet zo slecht uit. Dik, donkerblond haar hangt uitnodigend langs zijn wang. En zijn bril heeft ook wel iets. Het montuur is zwart.

“Die heeft zich voor deze avond een brilletje opgetekend,”

grapt Nina achter haar schouder. Met een glimlach vraagt ze hem twee spuitwaters. Spuitwaters? Ontgocheling ligt in zijn blik. Mag er niet een ietsiepietsie van wat roesmakerij bij? De jongen krijgt zijn zin. Met een genereus gebaar zet hij twee caipirinhas voor de danseresjes neer.

“En wat denk je? Is hij Pitcho?” roept Nikki in Nina’s oor.

Nina lacht en daarmee kent Nikki het antwoord al. Pitcho is hun codewoord voor een jongen die ze wel smaken kunnen, want Pitcho, de rapper uit Schaarbeek, vinden ze allebei de mooiste jongen van de stad.

“Enjoy!” roept Nikki, ze geeft Nina nog een zoen op haar wang en verdwijnt dan in de menenzee, de caipirinha als een bruidsschat met zich mee.

Nina zweeft. Nikki heeft het altijd bij het rechte eind, dat denkt ze terwijl ze de schouders scant van de man. Er loopt inderdaad veel schoons op deze wereld rond. Bij het tweede glas cachaça is ze al verkocht. Hij tekent ook en het kan toch geen toeval zijn dat ze kiezen voor hetzelfde type potlood - alleen Derwent voor wie er iets van kent. Bovendien heeft hij zelf al een kortverhaal verstript, en niet voor eender wie, maar voor De Bezige Bij, de standaard van het beeldverhaal. Manna is hij.

Zoals een spin een web weeft rond haar prooi, zo weeft Nina haar woorden, lichte aanrakingen en verliefde blikken rond de jongeman. Diep in de nacht kussen zij, dronken van begeerte. De jongen volgt Nina giechelend naar haar huis.

Zo lekker, zegt hij, dicht tegen haar op straat. Zo lekker, zegt hij wanneer ze naakt voor hem staat. Zo lekker, herhaalt hij in elke toonaard, zo lekker en zo lang tot hij klaar komt en in een beweging door het bed verlaat en doorloopt naar het toilet in de gang.

Nina gelooft haar ogen niet. Onderweg naar haar huis leek het wel alsof hij voor haar elke ster van het gewelf bezingen zou. Smoorverliefd dacht ze dat de jongen op haar was. Plat voorover aan haar voeten, een jonkheer die haar naar het paradijs zou voeren. Versuft ligt ze daar nu heel vervandaan. Hij vraagt haar niet eens of er misschien iets scheelt. Onenightstands zijn altijd slechte seks, daar moet je vanuit gaan, dreunt de stem van binninnen.

Met een sigaret tussen zijn lippen loopt de kerel rustig naar het salon. Hij neemt er zijn tijd, gaat in de sofa zitten en switcht de hifi aan. Verdorie, gast, dit is wel mijn eigen huis! vloekt Nina bij zichzelf. Je hebt mij geconsumeerd. Als je denkt dat zoiets zomaar kan. Voor wat hoort wat. Strijdlustig snoert ze haar kamerjas dicht. Op fluwelen pootjes en met een opgeheven staart loopt ze langs hem heen en springt dan behendig op zijn schoot.

“Wil je nog een glaasje spuit? Een kopje thee? Of rum?”

Hij grijnst. Die denkt dat hij zowat alles van haar krijgt. “Ik geef je een glaasje rum als je naar mijn stripverhaal kijkt.” Dreigend schraapt ze met haar pink over zijn rug.

Met de ernst van een leraar opent hij de map. Pagina na

pagina gaan onder de loep. Op het einde bladert hij met grote snelheid door. Kurkdroog geeft hij haar zijn commentaar. Tekenken kan ze wel, vindt hij, dat is al positief. Maar in dezelfde adem voegt hij toe dat de indeling van de pagina's toch zo arm is, ouderwets zelfs, niemand die dat tegenwoordig nog zo doet. Bovendien zit het met de vluchtlijken ferm mis en kent ze van compositie helemaal niks. En de achtergronden zijn niet uitgewerkt, vindt hij. Het ding mist details, sfeerschepping en een ziel. Na die bekentenis veert hij recht en loopt naar het bed. Hij trekt zijn T-shirt aan, zijn jeans, zijn schoenen en zijn jas. Met felle rukken knoopt hij dicht wat hij dicht knopen kan.

Versteend blijft Nina bij haar bundel vrouwen zitten. Wanneer hij weer voor haar staat, snokt hij aan zijn riem, kijkt haar ten slotte aan en spreekt haar wild toe. Hij weet niet wat hen vrouwen van vandaag bezielt. Bloedmooi zijn ze, vindt hij. Zij hebben het geluk, ze kunnen alles doen, niets staat hen in de weg, en toch moet hij toezien hoe elk van hen het op haar manier verfickt. Nina vraagt zich af wat zij toch heeft misdaan en welke andere vrouwen naast haar in de beklaagdenbank staan?

Het lijkt wel of hij haar gedachten heeft gehoord. Briesend bekent hij dat hij onlangs nog neukte met een vrouw. Bloedmooi was ze en zo geil als een hete merrie. De hemel had hij met haar gezien. Voor haar had hij zijn leven echt wel willen geven. En dan vertelt die merrie hem zomaar

langs haar neus weg dat ze heeft gekozen voor een steriele lichamelijkheid. Nog geen dertig was ze, intelligent, gezond, vrolijk. En gesteriliseerd! En vandaag moet hij ontdekken dat Nina de hand aan zichzelf slaat, dat ze zich mu-ti-leert. Zichzelf én andere vrouwen. En daarmee moeten zij mannen het dan maar doen. Met hun soort vrouwen! In deze wereld! Zij als mannen!

Nina wilt iets zeggen, maar hij staat al bij de deur. Met de deurknop in zijn hand sputt hij nog een laatste dosis gif de kamer in. Zo'n strip wil niemand! En hij weet hoe het gaat, hij is een professional. Op de l van professional smakt hij de deur hard dicht.

Nina hoort hem stommelen op de trap. Ze zoekt naar het gebruikte condoom en spoelt het door in het toilet, zich onderwijl excuserend bij de rioolvegers van de stad. In de keuken steekt ze een sigaret op en staart naar de fles rum. Dapper beslist ze om die niet leeg te drinken. In plaats daarvan wil ze overzien wat zonet is gebeurd.

Drie elementen zijn van belang. Ten eerste, de jongen heeft het moeilijk met zichzelf en de wereld, dat zie je zo. Zijn laatste woorden over mutilatie en verfuckte vrouwen gaan dus niet over haar. Ze maakt een stevige deuk in het lege blikje van Nikki en schuift het naar de

linkerhoek bij het fruit.

Maar dat ze zijn ongenoegen helemaal niet heeft opgemerkt, de hele avond lang niet, dat vindt zij ongehoord. Even geloofde ze zelfs dat hij de man was van haar leven, alles erop en eraan, inclusief een uitgever. Gezonden door het lot. Benauwd krijgt ze het van die gedachte. Gevoed was ze door haar dagdromerij, door de honderd beeldverhalen die ze gretig heeft geloofd, door haar obsessieve wens om John te vergeten en om van de stripkunst te kunnen leven, hier en nu, zo meteen. Maar in het echte leven loopt het nooit zo lineair. In het echte leven krijg je geen cadeaus, je moet er zwoegen en hard werken en het maar uithouden. Ze schudt de laatste druppel uit het glas dat Nikki haar had aangeboden. Door de dikke bodem lijkt haar pak tabak tot de helft gereduiceerd. In plaats van jeugdig gras is het nog maar flauw groen. Hoe verkeerd kan je de wereld soms toch zien.

Automatisch grijpt ze weer naar de fles. Bij de draaidop twijfelt ze. Er is nog een derde element. Dat is zijn kritiek op haar beeldverhaal, de blik van de man die een eigen creatie heeft bij De Bezige Bij.

Haar vinger glijd na het etiket. Bacardi superior, casa fundada en cuba, dezelfde soort fles die ook Vokke in zijn kast bewaart. Dit is het standaardmerk, zo zou hij declameren, hier kan je op

vertrouwen. Het is de norm voor kwaliteit. Zijn levensvisie heeft haar Vokke uitgebouwd op dat vaste geloof in een standaard en een merk.

Ga die kant niet op! Denk niet verder na! Drink nu maar gewoon te veel!

Nina legt haar hand rond de fles, maar in plaats van te schenken, rust haar kin op de dop. In die geste groeit haar overtuiging dat haar Vokke wel gelijk heeft, hij heeft zijn leven ten slotte gemaakt. Ogenschijnlijk rustig is hij, door het dorp gerespecteerd. Stabiliteit straalt hij uit, aanzien wekt zijn bedrijf, comfort schenkt hij zichzelf en zijn vrouw. Zijn kinderen betaalde hij hun studies en straks geeft hij hen nog een huis cadeau.

Als zij die rum nu maar eens met andere merken vergelijken kon!

Met het respect voor de methodiek van Vokke groeit haar geloof dat de man die last heeft van zichzelf en die net haar deur dicht smakte, op één punt wel gelijk moet hebben, enkel en alleen omdat zijn boek in de collectie van de standaard zit. Hij is de standaard. Ze kan misschien wel tekenen, maar al de rest zit fout. Zo iets zien haar vrienden niet, zeker Nikki niet of Jeanne. Op de koop toe heeft hij slechts bevestigd wat Filip al eerder in haar leven had vastgesteld. De herinnering aan de tekenleraar in de school aan het begin van de zomer komt zo heftig op, dat ze alsnog de dop losschroeft en de fles gulzig aan haar lippen zet.

Nina staat voor de spiegel en noemt zichzelf met grote ernst een eersteklas drama queen. De gebeurtenissen van de voorbije nacht lijken nu zo grotesk dat ze zich ervoor schaamt. Overdrijving is het woord. De langharige jongen was een gril. In haar hart leeft John. En als ze vindt dat het lang duurt, dan moet ze leren wachten. Als ze technisch niet kan tekenen, moet ze een cursus volgen. De Nif verschijnt van achter haar oor, ze hoest en hapt naar adem alsof ze is ontsnapt aan de verdrinkingsdood. Helaas blijft ze niet lang. Nina's prille moed wordt vakkundig gesmoord door Poseidon. Als vader niet zo depri zou zijn, zou ik geloven dat Poseidon hier echt aan het werk is en dat hij Nina, met drie opzwepende golven, aangestuurd door een onderstroom, hardhandig uit zijn zee gooit.

De eerste golf wordt aangevoerd door een telefoon van

Moeke. Als Mozes niet naar de berg komt, zegt ze, komt de berg naar Mozes. Meer dan een maand geeft Nina geen nieuws, ze heeft het in detail genoteerd in haar nieuwe dagboek met zebraomslag. Op de laatste drie oproepen drukte Nina af. Dus heeft ze een hotel geboekt in het centrum van de stad. Met Vokke komt ze naar Brussel. Of ze maandag wat tijd heeft. Prima, geen probleem, zegt Nina luchtig, maar binnenin voelt zij paniek. Bijna een jaar is het nu dat Moeke nog in Brussel was, Vokke is zelfs nooit eerder aan het plein geweest. Haar flat lijkt op het slagveld van Wereldoorlog I. Moeke zal daaruit besluiten dat ze een strijd voert in haar hoofd, in haar leden of in haar hart. Ze zal haar op de rooster leggen en Nina zal moeten vertellen dat ze is teruggekeerd naar haar oude liefde. Beiden zullen hoogst bezorgd zijn, het een irreël verlangen vinden en haar stevig weerwerk geven. Ze zullen betweterig zijn tot zij verschrompelen zal. Zelfs als ze haar flat spik-en-span krijgt tegen de volgende dag, zal Moeke de sporen lezen in haar gezicht.

Toch gaat zij meteen aan de slag. Flessen, blikjes en tetrapakken belanden in zakken op de gang, asbakken worden geleegd en weggestopt in de kast onder de spoelbak. De koelkast wordt gestroopt van de vervallen eetwaren. Wanneer ze slipjes, sokken en beha's her en der sprokkelt, rinkelt haar telefoon opnieuw. Het is de hoofdredacteur van de krant waarvoor ze werkt. Of ze alstublieft zo snel mo-

gelijk langs kan komen. Dringend is de zaak waarover zij haar graag wil spreken. Een tweede golf van paniek laat Nina verweesd achter. Het is zaterdagnamiddag en naar haar weten is ze niet opgelijnd voor een of andere opdracht.

De hoofdredacteur staat zelf op om de deur te sluiten achter Nina. Haar voorhoofd ligt in een frons. Ze stekt van wal zonder op te kijken. Een week lang heeft ze zich afgevraagd of ze dit wel moest doen, zegt ze, maar ten slotte is dit een krant, waar in vertrouwen wordt gewerkt. Uit haar schuif haalt ze een kartonnen map en legt die tussen hen. Nina herkent de initialen op de buitenkant.

Twee gerimpelde handen liggen verontrustend op de kaft, twee paar ogen kijken naar de twee verweerde handen. De computer zoemt aanhouwend. De muren lijken de ijle lucht in het kantoor nog dichter op elkaar te persen. Nina voelt de grote vraag op haar lippen branden, maar ze durft zich niet als de eerste in de strijd te gooien. Eindelijk, eindelijk zucht de hoofdredacteur diep en vraagt wat met Nina aan de hand is. Nina schuift met haar voeten en voelt verschrikt hoe haar borst heftig op en neer gaat onder haar gehaakte truitje. Schijnbaar nonchalant kijkt ze in de ogen van haar baas en vraagt alvast vergiffenis voor de leugen die gaat komen.

“Ik was ziek,” zegt zij.

“Ik heb je maandag op de fiets de Zavel zien omhoog klim-

men. Op jouw rug herkende ik je cameragerief.”

Nu word ik ontslagen, denkt Nina, mijn best betaalde job verkwanseld in amper een week tijd. Voor haar ogen flitsen rekeningen, bankuittreksels en een aangetekend schrijven van de deurwaarder. Een grote krop groeit diep in haar keel. En niets, niets dat de klok nog achteruit kan zetten. De hoofdredacteur opent de map. Met een delicaat gebaar spreidt ze de beelden uit op het tafelblad. Nina herkent ze stuk voor stuk, portretten van zowat een jaar of misschien wel twee jaar terug.

“Dit is de unieke Nina-stijl,” zegt de vrouw beslist. “Authenticiteit is waarvoor wij jou betalen. Als die wegbleeft, heb ik geen reden meer om jou nog op te roepen.” Bij wijze van illustratie legt ze Nina’s laatste drie portretten bij de andere in de reeks.

“Hier was je er niet bij,” stelt ze vast, “Wat is er aan de hand? Waarom lieg je tegen mij?”

Ze kijkt Nina vriendelijk aan. Als een zwerm spreeuwen trekt haar blik door Nina’s hart. Emoties wellen op en Nina begint aarzelend te vertellen, over de schilder in haar leven, over haar verlangen om stripreeksen te tekenen, en over de onzekerheid die haar sart al die tijd.

Wanneer ze is uitgepraat, schuift de hoofdredacteur een visitekaartje naar Nina toe, van een goede vriend, een traiteur die altijd zoekt naar fotografen voor een feest. Tranen houden zich in de aanslag. Nina verbijt ze met man en macht.

Haar baas lijkt het liever niet te willen zien. De donkere ogen staan weer hard.

“Ik geef je een laatste kans,” zegt de vrouw, “jij kiest. Je weet heel goed dat ik niet met me laat sollen.”

Eenmaal buiten lijkt de stad in een staat van beleg. De terrasjesmensen van Belga praten hard en schel. Auto’s scheuren door de bocht, de tram snijdt in het asfalt. Een waas trekt voor haar ogen, op de tast ontgrendelt ze de ketting van haar fiets. Dat is het moment waarop John met zijn gsm een derde golf doet aanzwollen. Benepen neemt ze op. Hij hoort meteen dat het mis zit en luistert geduldig naar haar snikkende verhaal.

“Dat was een compliment!” zegt hij enthousiast.

“Ik weet het niet.”

“Neem je laatste kans, je bent echt wel goed!” Vervolgens vertelt hij haar de reden van zijn oproep. Hij is een grote zaak op het spoor in verband met de opkoop van de huizen rond het plein. Hij wil nu geconcentreerd doorwerken. Ze begrijpt dat toch. Als hij geen antwoord geeft of niet thuis lijkt, moet ze zich absoluut geen zorgen maken. Als hij de oplossing vindt, zal zij dat als eerste weten.

Met de telefoon nog bij haar oor steekt ze de straat over. Ze ploft neer op de lange bank van het Flageyplein. Donkerre wolken schuiven voor de zon. Breed en diep ademen is essentieel voor de conditie en hartslagfrequentie. De woer-

den horen bij een coach die twee jongens in training begeleidt naar het park van Ter Kameren Bos. Elke raad is nu welkom, denkt Nina, en ze ademt diep in en uit. Geen John voor een week of twee, geen klankbord, geen schouder, geen flat om in te gaan schuilen voor het oog van ma. De terugtocht naar de Ninoofse Poort voelt aan als de trek naar het hoge noorden. Haar ogen dwalen over het plein dat eindelijk, na jaren van werf en bewonersacties, gretig wordt gebruikt. Groot en klein, dik en dun, sjiek en sjofel, arm en rijk, in alle talen van de toren van Babylon. Terwijl ze diep blijft ademen, rekst het plein zich langzaam uit als een zoete kruimeldeeg, de flatgebouwen en herenhuizen tooien zich met de air van Wittamer. De vijvers en het park verlenen de plek een grandeur die haar nooit eerder was opgevallen, een sierlijke openheid. Vergeleken daarmee is haar thuis een beklemmend hol, de kleine ring onoverkomelijk luid, de straten benepen en smal, de huizen groezelig en oud, de fontein een povere grap.

Een stevige wind steekt op. Ze ziet hoe moeders hun kroost voorttrekken, een oude dame schuift een plastic kap over haar hoofd, een tiener draait verwoed zijn laatste rondje op een mountainbike. De eerste regendruppels spatten uiteen op de stenen. Als alle pleinen plassen waren, zo denkt Nina, dan woonde zij bij een hengel- vijver en was Flagey de

Caribische zee. Ze ondergaat de regenbui als een tropische waterval en stapt pas op wanneer de vlaag over is.

De combinatie van de drie schijnbaar banale feiten maken dat Nina opnieuw voor de spiegel staat. Ze houdt de camera voor haar zwaar opgemaakte ogen. De kamers van de flat zijn kraaknet, de ramen rein als bronwater. Zelfs de kleerkast kreeg een beurt. En al wat geen functie had, heeft ze op de stoep gezet, met een boodschapje erbij van neem maar en geniet ervan. Haar collectie beeldverhalen staat ingepakt in plastic zakken achter in de kelder, naast de koffer vol met schetsen.

Niet de langharige jongen was een gril, zegt ze bij zichzelf, maar wel de Nimf en haar verlangen naar succesvolle strips. Want het was de Nimf die haar in de leugen had geleid, en vandaar naar de man die ze nu wel verwensen kan. Een illusie was ze, niet meer dan dat. Want wat had zij haar opgebracht? Een quasi-ontslag.

In alle heftigheid op het strand teruggeworpen, klampt Nina zich vast aan de kleine bezittingen die de storm hebben overleefd, het compliment van de hoofdredacteur, de lieve woorden van John en Moeke en Vokke die, zo heeft ze moeten vaststellen tijdens de schoonmaak van haar flat, haar hebben overladen met geschenken en hun

zorg. Met haar uitgesproken verbeeldingskracht waarvan de uitspattingen weer netjes opgeborgen staan, zal ze dat paar mooie dingen behoeden voor de ondergang, zo neemt ze het zich voor. De mensen voor de krant zal ze portretteren als waren het sterren. De krant wordt haar opstapje voor een weg die leidt naar Time of Vogue. John zal ze verwennen met creatieve inval- len. En elk gevoel van frustratie dat ze niet met haar verbeelding of met haar talent oplossen kan, zal ze wegkopen met geld. Fraaie kleren, sjieke restaurants, exclusieve rockconcerten, en mis- schien ook wel een luxeflat bij Flagey. Moeke en Vokke zullen glunderen van trots. En elke herinnering aan haar potlood zal ze verbijten zoals een verslaafde de drang tot gebruiken verbijt. En de tijd die alles veranderen kan, zal ten slotte haar verlangen, dat heftig was en over- maats, reduceren tot een kleine vlam, een lichte onregel- maat, en uiteindelijk nog slechts een teken, onopvallend uitgespaard op de wand van haar hart.

Wanneer ze voor het eerst ontwaakt in haar op orde gestelde leven, is Nina opgelucht. Ze heeft niet van de Nimf gedroomd, noch van de berg potloden of van Enki Bilal. Alles lijkt volstrekt in orde, ware het niet dat zij, wanneer zij haar voeten glijd in haar pantoffels, het gevoel heeft dat die voeten – of die pantoffels – iemand anders toebehoren. Desondanks loopt ze heel gewoon naar de badkamer. Maar ook daar is de wereld veranderd. Ze kijkt naar zichzelf in de spiegel en in haar groene ogen lijkt ze de lockers van Vokkes arbeiders te herkennen, de voorbodes op het gedaver van de machines in de fabriekshal. In haar gezicht speurt ze naar de hoevigheid die er niet is. Rond haar lippen ontdekt ze sporen van uitgezaaid pigment, schilfers van robijn die zij liefst in haar handpalm verzamelen wil. Ze schudt de gedachten van zich af. Het lijkt wel of ze met de ogen van haar Moeke lief naar zichzelf kijkt. Het is de schim van de Nimf die rouwt,

zo spreekt ze zichzelf moed in. Haar aanwezigheid zal na een tijdje wel verdwijnen.

Uit gewoonte draagt ze de jeans die ze het afgelopen jaar elke dag heeft aangetrokken, maar na een blik in de heilige spiegel bekroupt haar een gevoel van ongemakkelijkheid. Ze keilt het afgewassen ding van op afstand in de wasmand. Ze probeert een andere broek, een plooirok, een salopet, en een uitwaaierende jurk. Ze houdt haar adem in om de rits op haar rug te kunnen sluiten. Van onder uit de kast neemt ze het laatste verjaardagscadeau van Moeke, nog in zijden papier ingepakte wijnrode sandaaltjes. En weer trekt ze met een potlood een lijn onder haar ogen, een diepe zwarte trek waarmee ze gelooft de schim uit te strepen. In de keuken schenkt zij een kop koffie op die ze met grote slokken leeg drinkt, neerzet en weer aanvult. Met elke slok hoopt ze haar verlangen te kunnen verdrinken. En wanneer ze rookt, gelooft ze dat ze de schim van de Nimf kan uitroken. En daarvoor wil ze geen roltabak meer, maar filtersigaretten.

Moeke keurt haar van kop tot teen en knikt goedkeurend. Zie je wel dat die jurk jou goed past? En met de rode sandalen ben je helemaal tiptop. Nina is ook tevreden. Maar jouw flat daarentegen kan een likje verf gebruiken. Of een andere buurt misschien? Ze staat bij het raam als een jeugdige vriendin. Vokke zit ongemakkelijk in de doorgezakte sofa. Hij zou eerst iets willen eten. En of ze dan morgen niet

een half dagje vrijaf kan nemen, vraagt Moeke, om samen de stad in te gaan. Voor die ene keer dat ze in Brussel zijn. Zo'n zorgen dat ze zich over haar hebben gemaakt. Nodeloos, het moet gezegd. Nina lacht onzeker. Een vrije namiddag kan ze zich nu niet echt veroorloven, maar ze is bereid alles in het werk te stellen om haar ouders ter wille te zijn. Terwijl ze zich afvraagt waar ze hen mee naartoe kan nemen, bekruipst haar de angst dat een van hen de schim zal gewaardeerd worden. Ze loopt naar de keuken voor een kauwgom die ze hard tussen haar tanden bijt. Het zal allemaal wel wennen, net zoals de strakke jurk om haar kleine borsten.

Het stadsgewoel verlicht haar angst. Nina wordt de gids die haar gasten meeneemt langs elegante vitrines, flitsende affiches, keuvelende groepjes mensen op het trottoir, en flarden melodieën uit de cafés die ze passeren. Ze eten couscous royal onder een sterrenhemel van lampionnen in de Kasbah en ze lepelen van een met complimenten overgoten coupe in de Piazza Italia bij de Beurs. Wanneer ze haar ouders welterusten kust bij het hotel, ontsnapt haar een diepe zucht, alsof ze net een examen heeft afgelegd.

De volgende ochtend glijdtt Nina uit bed met pijnlijke voeten waarvan ze nog steeds niet weet wie ze toebehoren. Ze wisselt de sandalen voor gemakkelijke gympjes en probeert de linnen broek die Moeke meebracht van een city-trip in Berlijn. Als een zakenvrouw begint ze rond te bellen

en goochelt met de afspraken op haar overvolle agenda. Tegen de middag is ze erin geslaagd de rest van de dag helemaal vrij te maken zonder opnieuw te worden betrapt op een domme leugen. Met enige fierheid ontmoet ze Moeke en Vokke aan de Kunstberg, vanwaar ze hen naar het dakterras van het Muziekinstrumentenmuseum leidt voor een uitgebreide lunch met een panorama op de stad. Ze vertaalt voor Moeke, ook al vindt Vokke dat niet nodig. Als het moet, verstaan ze dat Vlaams accent van ons wel. Hij is het die ook het andere Brussel graag wil zien, de gure en onveilige kant, de ondergrond en de migrantenwijken. Brussel is de hoofdstad en het internationale uithangbord van Vlaanderen en het is hoog tijd dat wij ons hier een beetje leren thuis te voelen. Want ook al blijft dit eiland een rommelige moestuin, gerund door twee kibbelende buren en een pachter, het is gezegend met vruchtbare grond, zo stelt hij. Zonder Brussel wordt het nooit iets met Vlaanderen.

Moekes passen vertonen een lichte haast wanneer zij door de kille gangen van Brussel-Centraal lopen. Geen blik gunt ze de zwervers die languit op de grond dronken lallen om een cent in hun kapotte bekertje van de Quick. Indringend is hun stank van rotte kaas en urinoir. Vokke daarentegen bekijkt hen zonder gêne, met de vage openheid van de toerist die kuiert door een museum. De beelden stemmen overeen met wat hij zocht. Eenmaal in de metro ver-

toont het gezicht van beiden een lichte kramp. Het is hier zo vol, fluistert Moeke. En je begrijpt er niets van. Als twee bange aliens staan ze tussen het alledaagse volk, dat deep down deep brown kleurt. Moekes fake gefond blond en Vokkes zijden pak en das steken fel af tegen de grauwheid van de andere reizigers om hen heen. Met verwondering aanschouwt Nina het tafereel. Terwijl zij zich als een vis in het water voelt, verliezen haar ouders vaste grond. Ze probeert hen gerust te stellen. Van al het vertrouwen dat zij van hen ooit heeft gekregen, moet ze hen toch iets kunnen teruggeven. Ze heeft niet de indruk in haar missie goed te slagen. Gespannen telt ze de seconden af. Op Vokkes hoofd parelt wat zweet.

De oefening zet zich voort wanneer ze bij De Brouckère afstappen en door een andere reeks lange gangen naar de tram lopen. Moeke is heel stil en nerveus. Wil je dit wel echt, vraagt Nina. Ja hoor, zegt ze langs haar neus weg, geen vuiltje aan de lucht. Als zij niet toegeeft, moeten ze maar gewoon voortzetten. In Rogier belanden ze in de spits van vier uur. Gespannen klampt Moeke zich vast aan Vokke die stijf laveert tussen de gejaagde pendelaars, de scholieren en pizza-, wafel- en kledingstalletjes, zijn hand op zijn portefeuille, zijn gsm diep weggestoken in zijn binnenzak. Langs de trap op weg naar buiten toont Nina hen de kapel van de Heilige Rita, patroonheilige van de hopeloze gevallen. Ze is een lage nis verlicht met neon, het altaar is afgeschermd

met zwarte tralies. De heiligenbeelden glanzen, aan hun sokkels staan boeketjes roze en witte anjers in glazen die vazen hadden moeten zijn. Een groezelig papiertje kondigt de mis in verschillende talen aan, met een dienst in het Latijn op zondagochtend vroeg. Het is een kleine haven van rust in de gejaagdheid van de stad. Moeke en Vokke slaan een kruis. Eerbiedig knielen zij voor ze plaats nemen op de bidstoelen. Ze ademen weer. Moeke staat erop om een kaars te branden.

Toen Nina de ceremonieruimte voor het eerst ontdekte, in gezelschap van Nikki en Marco, had ze de Mariabeelden geekscherend de saaiste uit de geschiedenis genoemd. Ze hadden het altaar en de kaarsjes bekeken als curiosa uit vervlogen tijden en de stoelen gebruikt om er gezellig hun blikjes cola te drinken. Terwijl ze ziet hoe Moeke en Vokke hun handen kruisen, beseft Nina dat ze niet langer van hen afhankelijk is. Zij leven in hun wereld, zij in die van haar. En in haar wereld zijn zij zelfs een beetje afhankelijk van haar. Het maakt een groot verschil. Ook zij laat een kaarsje branden tussen die van haar Moeke en haar Vokke in.

“Misschien moeten we de Brabantstraat voor een andere dag bewaren,” stelt Nina voor.

“Misschien best,” antwoordt Vokke. “We hebben al veel indrukken opgedaan.”

“Het zijn die trosjes graatmagere jongens,” zucht Moeke, “ik weet niet, ik ben geen racist, maar ze zien er uit als crimi-

nelen. Scheve tanden, flaporen, trainingspakken, opgeschorren kopjes en die bruutheid waarmee ze naar elkaar roepen.”

“Driftkoppen zijn het.”

“Die had je vroeger in het dorp toch ook,” probeert Nina, “in de Redcap en de Corner. Ons Vokke deed ons toen geloven dat daar elk weekend wel een mes of een pistool werd getrokken.”

“Daar zitten ze tussen vier muren. Als je nu zou zeggen, je hebt ons door een mijnenveld geloodst.”

Nina geeft graag toe: “Op dit uur hangt hier een spanning in de lucht, maar mij is nog niets overkomen tot nu toe.” En ze legt haar hand op het hout van de biechtstoel.

“Het is je houding,” vindt Vokke, “jij straalt geen angst uit. Misschien moeten wij wel in therapie.” Misschien ik ook wel, denkt Nina, maar bij een ander type psy.

Eenmaal boven leidt ze hen langs de Sheraton en de miniaatuurpiramide op het Rogierplein naar de Nieuwstraat. Als een vertrouwd parelsnoer valt de dubbele rij van warenhuizen en ketenwinkels rond Moekes hals. In no time is ze weer de oude. Driehonderd meter lang neemt zij de touwtjes van Nina over. Precies op het moment dat ze een gebloemd topje aanwijst in de vitrine van de Innovation, duikt de schim weer onverwacht op. Nina recht haar rug en streekt haar neus lichtjes in de lucht, zoals haar Moeke dat doet. In de volgende vitrine controleert ze haar nieuwe rol met de

blik van een strenge toneelregisseuse.

De derde reünie met mijn zusters vond net plaats. Uitvoerig beschrijven we waar we zijn geweest, de mensen die we hebben ontmoet, de bijzondere aardse gewoontes, zoals het poetsen van tanden met een elektrische borstel. Tijdens deze ontmoetingen voert Aglaia het hoogste woord. Het verhaal van Meryem kan je wel opmerkelijk noemen, ze is de vrucht van een hoogbegaafde professor Oosterse filosofie en een Berberse advocate die hij ontmoette tijdens de opstand van '68 aan de Sorbonne in Parijs. Maar wan- neer Aglaia vertelt, lijkt ze me er telkens van te willen overtuigen dat Meryems verhaal het duizend keer meer waard is te worden gevuld en verteld. Ook al zorgt Eufrosien voor de nodige verstrooiing met haar vertelsels vol zon en zachte humor, toch blijf ik aan de oppervlakte als het over Nina gaat. Het is een kwestie van geduld en tijd, geef ik aan, en met de nodige lichtheid informeer ik hen over de opruimactie. Het valt me op dit moment erg moeilijk om hen te bekennen dat ik met lede ogen aan zie hoe Nina voor de derde keer is terug- gevallen in de baan van de schijnbaar onherroepelijke fout, hoe ze zich aan haar beslissing vastklampt, hoe haar be-

wegingen getekend worden door een lichte kramp, hoe haar woorden van liefde kreunen onder de intentie om te behagen, en hoe alles wat niet past binnen haar geleende zelfbeeld, elegant wordt genegeerd. En wat me vooral opvalt, nu ik haar zo heel alleen volg door de stad, is de enorme hoeveelheid mensenwezens die net als zij met rustige tred door de straten lopen, maar in hun hoofd worden aangedreven door dwingelanden, rekenaars, strategen en cynici. Op zulke momenten mis ik Eufrosien die al die drukte met een kwinkslag zou relativieren en ja, misschien ook wel Aglaia die me met haar selectieve oog zou wijzen op een heupbeweging of een gracieuze tongval.

Met grote ernst leidt Nina haar fotowerk. Voor het eerst in haar carrière stelt ze zelfs een boek samen van haar werk, niet uit trots maar uit angst en onzekerheid. Want als de hoofdredacteur haar een compliment heeft gegeven, gaf ze ook het verschil aan met een doorsnee foto.

Krampachtig probeert Nina met haar camera dezelfde vanzelfsprekendheid aan de dag te leggen als in die eerste jaren bij de krant, toen ze volledig kon opgaan in de dans die nodig is om elke mens te ontdooien en afdrukte op het moment dat de versmelting volledig was. In haar pogingen is ze zich nu zo bewust van elke beweging, elke geste, elke zin, dat ze houterig wordt en soms zelfs struikelt. Het lijkt wel of de schim van de Nifm elk van haar handelingen toetst aan een in de vergetelheid geraakt model dat ooit het hare was, maar waarvoor ze nooit de moeite heeft genomen die

in een handleiding te beschrijven. Waar ze vroeger enkele keren afdrukte op het juiste moment, trekt ze nu honderden foto's en besteedt ze lange uren aan de keuze van het meest pakkende beeld, dat ze dan met de computer handig diepgang geeft.

Ook 's avonds gunt ze zich geen rust. Toegewijd bereidt zij zich voor op de terugkeer van John uit cyberspace. Met een zichzelf opgelegde bescheidenheid biedt ze haar diensten aan in de kamer boven het café. Aan de grote glimlach van de webradio legt ze uit dat ze achter de actie staat en een steentje wil bijdragen. Alles wil ze doen, behalve tekenen of ontwerpen. Het meisje toont haar de website. Daar mag ze vrij mee aan de slag. En vandaar uit bedenkt ze vast nog andere klusjes voor de actie.

Avond na avond trekt Nina naar Abdelaziz. Nippend van een koffie verbergt ze zich achter de computer. Met haar rug naar Meryem gaat ze aan de slag. Ze screent mails, vult lijsten aan van bewoners, advocaten, burgemeesters, schepenen, verantwoordelijken bij de Stad, het Gewest en Europa. Ze scant artikels die anderen verzamelen over burgeracties, plakt ze op Open Street Map en breidt de website uit met links naar de geschiedenis van de Noordwijk, de Europese wijk en de protesten aan het Zuidstation. Dezelfde gegevens extraheert ze in een excelsheet die ze rondstuurt naar alle leden van het Comi T. Ze schrijft aanmoedigingsbriefjes naar de bewoners, vraagt hen om fo-

to's te maken van hun huis en hun geliefde plekjes in de buurt. Naar de kinderen van de bewoners stuurt ze dezelfde aangepaste briefjes om te weten hoe ze hun toekomst aan het plein verbeelden, wat hun wensen zijn, hun diepste grieven, hun verlangens. Ze verzint de ene opdracht na de ander om elke avond in de kamer boven het café te zijn. Het maakt niet uit wat ze doet, als ze maar iets doet. Nikki houdt ze handig uit de buurt. Haar nu vertellen wat ze doet, zou moeilijk zijn.

Soms bevangt haar de angst dat ze door de mand zal vallen, dat Meryem of iemand anders zal doorzien dat ze hier in de eerste plaats is voor John, en dat de golf van paniek en mogelijke acties haar koude kleren niet raakt. Op zo'n moment trekt ze zich terug met de krant in een hoekje van het café en keert pas terug wanneer ze het Zweedse kruiswoordraadsel helemaal heeft ingevuld. Dan gelooft ze weer dat iedereen in de kamer wel een eigen motief heeft om er te zijn.

Er is ook nog een andere reden om dag na dag naar boven te gaan, ze is er de groep in stilte dankbaar voor. In het rek met de printer en de router, staat sinds kort een nieuwe collectie strips. Ze wil ze liever niet zien, maar het is onmogelijk om er zomaar aan voorbij te gaan, als waren ze een berg koekjes lonkend naar de obese. Elke avond sluist ze een exemplaar in haar handtas dat ze nog dezelfde nacht leest en de volgende avond zorgvuldig in het rek terugzet. De exemplaren dragen op het schutblad dezelfde stempel:

Alejandro, de Chileense vriend die samen met John zoekt in de mazen van het net naar de namen van de heren op de visitekaartjes. Bij elk nieuw album kijkt ze even naar de gedrukte letters, ze beeldt zich de twee jongens in, naast elkaar in de flat van John, verdiept in de wen toe mompelen ze bij een reld van het scherm, af nieuwe trouvaille. Door de negen letters heen kruipt ze een korte tel knokige armen werpt Met de herinnering aan zijn verslindt de dikke ze zich in het verhaal. Ze Tezuka en Katsuhiro manga's van Osamu reeksen van Yoann Otomo, de komische len van Loisel, Sfar, de artistieke beeldverha- en andere voor Baudoin, Christophe Blain haar nog ongekende auteurs. Voor ze begint te lezen, verbiedt ze zichzelf om met afstand naar de strips te kijken, te bestuderen hoe ze zijn gemaakt. Ze dienen maar één doel: haar meevoeren, als een kleine Alice, richting wonderland.

Drie keer gaat het mis.

De Dagelijkse Worsteling van Larcenet is het eerste album dat haar onderuit haalt. De kadrering is regelmatig, op het saaie af. De tekenstijl is niet bijzonder te noemen. Achtergronden zijn niet uitgewerkt. Alles voelt lui en loom. Bovendien gruwelt ze van het personage: een vermoeide fotograaf, een eenzame zonderling, een lelijkaard boven-dien, met een dikke neus. Een beetje een onnozelaar zelfs.

Met weerzin leest ze. Elke nieuwe pagina versterkt de misselijkmakende golf in haar onderbuik, en toch gaat ze voort. Wanneer ze de strip uitgelezen in haar tas stopt, zet ze een lege emmer naast haar bed. Nog een uur lang staart ze met gebalde maag naar het plafond.

De tweede keer heeft ze een album mee van Dominique Goblet. Nietsvermoedend slaat ze het dekbed om en opent het boek. Al bij de eerste pagina's voelt ze een lichte steek ter hoogte van haar hart. Het verhaal is het relaas van een dochter over haar aan alcohol verslaafde vader. De kracht ligt niet in de vlotheid van de stijl. Een alcoholieker ruikt olie, vet potlood, vochtigne brok van de Vieux ge spreekt in een ander breekbaarheid nog ver Nina door. Boos steekt ze Boos is ze op de auteur kan vatten. Boos staat ze op om met dichtgeknepen ogen een slaappil te slikken.

van de vertelling of de ele-
Met de intensiteit waarmee
naar drank, ademt het boek
hout en nog wat klei-
Marché. Elk persona-
handschrift, wat de
groot. Boos leest
het album weg.
omdat ze de slaap niet
staat dan boos op, boos om de sierlijkheid van de stijl, boos
om de kracht van het verhaal, boos om de doorleefde lijnen
van haar Brussel dat soest in de nacht. Dat soort auteurs, be-

slist ze hard, terwijl ze weer met dichtgeknepen ogen een slaappil doorslikt, zou verhoed moeten worden om nog langer strips te maken. Of nee, het is goed dat zij bestaan. Haar oordeel wordt mild terwijl ze indut. Ze zal schrijven naar de uitgeversbond met de vraag of dit soort albums kan voorzien worden van een logo op de cover, een waarschuwingsteken voor een gevoelige ziel als zij.

Sinds hij zich heeft teruggetrokken om de zaak van de opkopers te onderzoeken, leeft John Fitzroy Junior met het gevoel dat hij een jongensdroom realiseert. Eindelijk heeft hij zich kunnen vastbijten in een vraagstuk dat zich Voor de gelegenheid snorde studiegenoten op, stuk trouwbare informatici, zienlijke jobs. Vanuit zijn leidt hij samen met Alejan- dro een netwerkje dat zich uitstrekkt over de hele wereld, iets wat zijn grootvader zich in zijn wildste dromen niet had kunnen voorstellen. John voelt zich tegelijk leider, diplomaat, detective, politieman, advocaat en rechter, omringd door betrouwbare vrienden die ook zijn medewerkers zijn. Dat ze de luxe van verse groenten en vers fruit, voldoende slaap en beweging moeten ontberen, dat nemen zij er met plezier zo-

maar bij. Elke ochtend laat hij zich opbellen door de wekdienst die ook de dag en de datum vermeldt, gegevens die hij noteert in een hoekje van de zakdoek die bij zijn klassieke maatpak hoort.

Al dagenlang leiden de namen van de bedrijven op de kaartjes niet verder dan een A₄ met links waar ze niet wijs uit worden. In de Privacy Cel heeft John steeds meer moeite om zijn gedachten bij zijn werk te houden. Op een ochtend in de tweede week laat hij zich verleiden tot een bezoek aan het archief. Nonchalant begint hij er een praatje. De man blijkt het Britse leger nog te hebben gediend en na een lang gesprek over de marine kleurt John rood wanneer de archivaris vraagt of zijn ma Indische is. De man in het kleine kantoor dat uitgeeft op een kamer met hoge rangeerkasten en diepe lades verklaart plechtig dat hij zich het verhaal van Major John herinnert alsof het gisteren was. Hij was nog een snotjong, vast van plan op te klimmen tot majoor of generaal, maar Johns pa had hem de grenzen van het leger laten zien. Waar het hart niet mag zijn, kan geen vreugde leven. Het toeval is voor John een bevestiging dat het onderzoek de moeite wel waard is. Hij neemt de man in vertrouwen. Enkele dagen later laat de archivaris een doos dossiers leveren aan het plein, mogelijke modellen van grote operaties, vermeldt hij in een begeleidende brief. De jongens behandelen de doos als bevatte ze de bekentenissen van Mozes zelf. Ze krijgt een plaats onder de stamboom van de Fitz-

roys, tussen de microgolf en het aanrecht. Een voor een bestuderen ze de dossiers. En vervolgens stellen ze een prioriteitslijst op. Het rapport uit 2004 over Pinochet maakt Alejandro uitzinnig. Het komt daarom bovenaan te liggen. Via een constructie van aandeelhouders, brievenbusfirma's, banken en gewiekste raadgevers in een tiental verschillenden landen wist de Chileense dictator miljoenen dollars te vrijwaren, belastinggeld van burgers die hem veroordeelden wegens massamoord. Bij Santa María de Viña del Mar! Alejandro zou het dossier in duizendvoud willen kopiëren en aan zijn Chileense vrienden en familie sturen. Zo weinig vertrouwen heeft hij in de zwijgplicht van zijn hart dat hij de sofa bij het raam dat uitgeeft op het plein ontdoet van T-shirts, pulls, regenjassen, sokken, kranten, magazines, fietslamp, pakken sojamelk en tabakkruimels en beslist om bij John te logeren tot het dossier weer naar het archief terug is.

Enkele nachten later heeft Alejandro de eerste reeks brievenbusfirma's in de Bahamas op een rijtje. Voor twee firma's ontdekte hij de naam van een van de opkopers als aandeelhouder. Enthousiast draait hij rondjes met zijn stoel en kust John op zijn kop. John staat op met een grote gieuw, rolt een sigaretje en stelt koeltjes dat Alejandro hiermee slechts het topje van de ijsberg heeft gelokaliseerd. Je kan het intuïtie noemen. Maar, zo zegt hij, voor hetzelfde geld is het wishful thinking. Gestaaag zoeken zij verder in de nacht.

Wat moet zijn, moet zijn. Anthony Cannam, de studiegenoot van John die zich in Sydney specialiseert als advocaat in import- en exportkwesties, signaleert de volgende dag dat een van de offshore bedrijven via zusterfirma's op de Maagdeneilanden en in Panama leidt naar Beijing Overseas Corporation, het moederbedrijf in China, met in de lijst van boardleden... Jacqueline Ugarte Pinochet.

“En of ik het wist,” joelt Alejandro, “ik voelde het in mijn kleine teen!” Hij trekt twee blikjes bier open. “Die Pinochets staan nog lang niet op inactief. Dochterlief heeft de poen zeker als erfenis opgestreken en probeert die nu te investeren, maar het blijft toch stinken! Dit moeten wij meteen melden!”

“We hebben zelfs niet één bewijs,” zegt John met een diepe frons, “niet voor deze zaak hier, niet voor witwassing van vuil geld.” Hij neemt een grote teug van de Cara Pils en kondigt aan dat hij maar één weg ziet om tot de kern van de zaak te komen. Ze zullen de server van de Beijing Overseas Corporation moeten kraken, op zoek naar de plannen voor dat minuscule lapje grond waarop zij wonen. Met opgetrokken knieën ligt Alejandro in de sofa en tuurt naar buiten naar de fontein. Zijn wijsvinger trekt wat lijntjes op de romp van een driemaster. Eenmaal hij besefte wat hij doet, neemt hij het schaalmodel op, blaast het stof weg en bewondert het houten zeilscheepje.

“Zelf gemaakt?” vraagt hij John.

“Nee, voor een euro op de kop getikt op het Vossenplein,” bromt John die alweer achter zijn computer schuilt. Alejandro blaast zo hard in het kluwen van zwarte touwtjes dat de middelste mast helemaal scheef gaat hangen.

“Hé, je hebt averij opgelopen!”

“Dat ik heb wel zelf gedaan,” zegt John met een glimlach, “je moet kijken eens in die mast.” Alejandro schudt aan het houtje van de middenmast en zie daar, een piepklein rolletje papier valt op de boot.

“Hier zullen we het hebben!” roept Alejandro uit, “een stiekeme aanbidder van Kuifje en zijn Eenhoorn!”

“Ik mis nog een hond die mijn avonturen wat minder eenzaam maken zou,” grapt John.

“Tjonge, tjonge, de wonderen zijn de wereld nog niet uit! Dan heb je de naam van het schip ook zelf in de romp gekrast?” John knikt en loopt jongensachtig blozend aan.

“Nu alleen nog de sculptuur van De Eenhoorn op de boeg.”

“Je kan niet hebben alles in het leven.”

“En hier lees ik u dan voor,” declameert Alejandro terwijl hij het papiertje tussen wijs- en duimvinger rolt, “één derde van de instructie die ons bij de schat zal brengen, de grote schat van Scharlaken Beijing!” Hij proest het uit. Op het blaadje pronkt een hart van blauwe balpen.

“Was het maar zo simpel,” zucht John.

“Drie identiek dezelfde schepen vinden is niet simpel, broer.”

“Ik bedoel, zo simpel om opeen te leggen drie papiertjes en

de code te kraken, dat ik bedoel. We kunnen proberen de techniek van een 3-combined-paswoord,” zegt hij enthousiast, “ja, dat we kunnen doen.” Alejandro plaatst de boot weer omzichtig op de vensterbank. Hij blijft naar het plankje staren dat het voetstuk is. Na een lange stilte schraapt hij zijn keel en wenst zijn vriend moed. Voor hem is de grens bereikt. Zijn job bij IBM, zijn flat, zijn reputatie als trust-programmeur zouden op de helling staan. Diep in zijn hart weet ook John dat hij zijn vrijheid hypothekert, maar hij is niet bang. Zonder bewijs is de zoektocht nutteloos en al hun moeite voor niets.

Wanneer John met de hulp van het netwerk van zijn vriend Cannam vele nachten later een verzameling vastgoedprojecten op de server van Beijing Overseas Corporation ontdekt, schenkt hij zichzelf een scheut gin in en programmeert hij een reeks robots die de folder *yet to come* bestoken met paswoorden. Wanneer hij dagen later een van de robots ziet uitvallen, staat zijn jongeheer rechtop. Wanneer hij voor het woord Brussels een folder vindt met plannen en budgetten om het lot gebouwen aan hun plein volledig neer te halen en om te bouwen tot een luxe-zorgboulevard, springt hij recht en open het raam van zijn flat. Het is drie uur vijfendertig, Brussel slaapt, en hij zou de wereld wel willen toeschreeuwen. In plaats daarvan sluit hij het raam en neemt zijn telefoon. Hij voelt een groot verlang-

gen om Nina op te bellen. Een donkere droefheid overvalt hem. Walah is wat hen bindt, stelt hij vast. Het woord verschijnt hem glashelder voor de geest. Walah, de liefde die droefheid in zich draagt. Hij stuurt een sms naar Alejandro en wacht tevergeefs op een antwoord. Van opwinding kan hij de slaap niet vatten. Hij laat nog een pizza leveren en gaat weer aan zijn computer zitten voor de speech die hij zal geven in de kamer boven het café. Hij print de doorsnede van een straat waارlangs hoogst moderne gebouwen via bruggen, paserellen en hangtuinen met elkaar zijn verbonden. Een ziekenhuis, tandartsenij, kinesitherapie, apothekers en bloemenwinkels, all in one.

“Zorgboulevards zijn the slachtershuizen van honderd jaar geleden.” Mijmerend ligt John op zijn rug bij de vijver in Ter Kameren Bos. Hij knijpt zijn ogen dicht tegen de zon die achter Nina de avond ingaat. Het meisje met de donkeren krullen zit uitgelaten op een matje, stopt kersen in haar mond, terwijl ze overvloedig witte wijn in twee grote plastic bekertjes giet. Ze kijkt hem aan, haar wenkbrauwen in een opgaande boog.

“Vóór het eerste slachtershuis werd gebouwd,” licht hij zijn gedachtesprong toe.

“Slachthuis,” verbetert Nina hem.

“Sorry,” zegt hij, “voor het eerste slachthuis werd gebouwd, kleine privéslachters waren verspreid over the stad. Var-

kens werden getakeld langs de gevels op naar boven, krijsende dieren maakten bang the kinderen, bloed stolde in the straat, verrot vlees verstopte riolen, wormen kropen naar the huizen van the buren. Niemand zei het luid, maar the realiteit was zo, niemand wilde als buur een slachter. Een privéondernemer kwam met the idee en the money om te bouwen een gezamenlijk slachthuis.”

“Jij vergelijkt de oudjes met ossen en varkens?” lacht Nina,
“Hier, drink nog een beetje.”

“Wel, ik dacht er juist over. Niemand wil toegeven, maar het zou de moeite waard zijn om te organiseren een enquête. Wie wil er nog als buur een oude vrouw zonder tanden in een rolstoel? Waar je ziet nog een incontinent man die niet kan ophouden wanneer hij doet zijn boodschappen in de supermarkt? Ze zijn samengezet in een home, tussen vier muren, ze wachten op de dood als the varkens in het slachthuis.”

“Volgens mij zie je het wel heel zwart-wit.”

“De tijd verandert zaken, maar doet niet hen verdwijnen. Het fenomeen heeft zich simpelweg verplaatst.”

“Het slachthuis is op sterven na dood,” zegt Nina, “ik heb een portret gemaakt van de laatste slachter van den Abattoir. Runderen wordt nu industrieel gekweekt, geslacht en verwerkt. Wij kopen kleine schijfjes, gewassen en voorverpakt.” John draait zich op zijn rug. Hij vouwt zijn handen achter zijn hoofd.

“Jij koopt kleine schijfjes, love.”

“Ben je daarom vegetarisch? Omdat je gelooft dat onze oudjes straks ook in kleine schijfjes worden afgevoerd?” Wolken trekken als kudden vee door de lucht.

“Jij bent een crack in het doortrekken van metaforen,” zegt John met een glimlach. “The idee voor een luxe-zorgboulevard is historisch interessant, I would say, én het is geniaal.”

“Al die eurocraten en diplomaten die hier wonen en werken, kunnen tijdens hun lunch even binnenspringen bij ma en pa, in lichte airco ruimtes waar champagne wordt geschonken,” grapt Nina. Ze schenkt weer bij en steekt nog een sigaret op.

“Ze denken zelfs aan ombuigen de kleine ring en te maken een groot park, te integreren Molenbeek met een jachthaven en toonbaar te maken een stuk van the Zenne, als een ondergrondse verwarmde serre.”

“Dan mag er nog veel gebeuren, weet je hoe het daar stinkt?”

“Iemand vertelde me deze vijver was tot voor kort ook een stinkende poel met stilstaand water.”

John gaat recht zitten. Zijn blik valt op de fles wijn. Hij kijkt bezorgd.

“Hebben wij dat buit gemaakt?”

Nina schenkt zijn plastic beker bij met het laatste van de fles.

“Genoeg, genoeg.” Hij kijkt Nina aan die haar beker in grote slokken leegt.

“Ik praat en ik praat alsof ik niet meer gezien heb een leven-

de ziel in weken,” zucht John.

“Je bent ook een beetje op reis geweest.”

“En jij? Hoe gaat het met jou?” Nina haalt haar schouders op.

“Meryem zei je hebt verricht een lading werk voor het collectief.”

“In afwachting,” mompelt Nina.

“In afwachting van wat?” Nina wuift zijn woorden weg.

“Kom drink nog een glas.”

“Nee.”

“Jawel!” En plagend brengt ze zijn beker bij zijn mond. John verkrampert. Zijn ogen staan ernstig.

“Komaan,” zegt hij zacht, “ik wil weten hoe je gaat.” Een mier kruipet langs Nina’s been omhoog. Ze schiet het beestje weg met haar duim- en wijsvinger.

“Ik ben gestopt met tekenen,” zegt ze terwijl ze een grasprijetje uittrekt.

“Why?”

“Zomaar, het is beter zo.” John komt nog rechter zitten, klaar om het verhaal te horen en tot in detail te verstaan.

“Zelfs ook geen krijttekeningen?”

“Nee,” zegt Nina beslist, “en ik wil het er niet over hebben.” Ze slaat haar benen over elkaar en gooit haar hoofd vrolijk in haar hals. “We hebben eindelijk nog eens een avond samen, het is mooi weer en de kersen zijn uitzonderlijk zoet.”

“Je praat alsof we zijn een koppel.”

Nina gooit een peuk in de vijver.

“Komaan, laten we gewoon genieten. Ik heb hier zolang op gewacht.”

“Heb jij dan gewacht op mij?” Johns stem slaat nu over.

Nina schuift dichterbij, maar John, die verstijft. Hij kan niet in het gezelschap zijn van Nina zonder te weten hoe het met haar gaat. Met een uitgestreken gezicht staat hij op om een keitje over het water te ketsen. Drie sprongen, drieduizend donderslagen voor de vissen in het water. Nina lachte zijn woorden weg. Hij herinnert zich de straatkening en de spontaneiteit van die eerste avond. Het zal zijn dat zijn verliefdheid is geweken, denkt hij. Maar er is ook iets anders. Nina komt naast hem staan, ze heeft een tweede fles geopend. Ze geeft hem weer een volle beker. Zijn beleefdheid wint en hij drinkt. Zij wijt zijn krampachtigheid aan de weken die hij doorbracht tussen vuile asbakken en schermen vol met code. Ze overhaalt hem om even in het hier en nu te zijn. Morgen zien we dan wel verder. Ze legt haar hand op de zijne.

De geste brengt John in de war. Als een dode vis komt de herinnering aan Grey bovenrijven, een slimme studente rechten, die hem in eenzelfde sfeer, bij de rivier in Cambridge sherry voerde. Het was net na de afloop van een onderzoek naar fraude bij examens, zo dronken was hij dat hij geen weerstand meer bieden kon. Ze had gehandeld met voorbedachte rade, zodat ze zelfs een hotel had geboekt voor de hele nacht. Verschrikt had hij vastgesteld dat hij

zich niet zomaar kon laten gaan. Drie dagen had John uitgezakt. Het grote vertrouwen tussen hen dat hij zo had gekoesterd, was op slag verdwenen.

Hij perst zijn lippen op elkaar.

“Sorry,” fluistert hij, “ik kan dit niet. Niet zomaar. Daarvoor jij bent te dichtbij.”

In stilte ruimen ze het matje op en de flessen wijn. Van de onhandigheid valt Nina bijna met haar fiets in het water. Ze moeten er allebei om lachen, maar er is niets mee gezegd. Ter hoogte van de twee obelisken op de Louizalaan heeft John zijn moed bij elkaar en vertelt hij Nina van lady Aïcha. De spaken van de wielen vermalen elke mogelijke toenadering. Hij hoopt dat het in elk geval wid zal zijn, bekent hij, liefde die vriendschap is. Nina knikt en glimlacht droef. Wanneer ze bij het plein aankomen, vinden ze de leden van het Comi T. Ze hebben tafels en stoelen op het voetpad gezet. Zijn ontdekking wordt uitvoerig becommentarieerd. Ook Abdelaziz heeft nu een krukje bijgeschoven. Wanneer hij hen ziet, veert hij recht.

“Welkom, vrienden! Ga zitten en vind rust. Wat verlangt jullie dorstige keel? Twee witbier?”

“Voor mij liever een Mecca Cola,” zegt John met een verontschuldigende blik. Stoelen schuiven, verschuiven en schuiven bij voor hen.

“Toch straf dat we van die firma niets meer hebben gehoord,”

zegt de grote glimlach van de webradio. “Weken zijn er voorbijgegaan zonder dat hier nog iemand kwam.”

“Volgens mij kwamen ze hier polshoogte nemen en wordt nu heftig gelobbyd bij politici om te onteigenen en te doen wat zij willen. Zo gaat het in Marseille,” verduidelijkt de Parijse hacker die een tussenstop heeft gemaakt om John persoonlijk te feliciteren.

“Als je Gaston mag geloven, gaan ze ons bestormen vanuit een parallelle stad,” gniffelt Meryem. Haar woorden veroorzaken lachsalvo’s. Het verhaal heeft uitvoerig de ronde gedaan.

“En waar is Gaston nu?” vraagt de rasta. Hij lijkt ooprecht bezorgd. “Ik heb hem in weken niet meer gezien.”

“Sinds het bezoek van de heren heeft hij zich teruggetrokken om de affaire te onderzoeken, zo wordt gezegd.” Abdelaiz kan een glimlach niet onderdrukken. Alle blikken richten zich vragend naar John toe.

“Ik weet van niets,” zegt hij met zijn hand op zijn hart.

“Een van de klanten houdt een oogje in het zeil,” stelt Abdelaiz hen gerust. “Dagelijks stelt hij me de vraag of ik geen nieuws heb en dagelijks loopt hij de vloer plat bij Gaston.”

“Een van zijn parallelle medewerkers!” Nina glimlacht omdat ze de anderen ziet lachen. Hun woorden lijken haar baanaal in vergelijking met wat net is gebeurd. Ze hangt tegen de vitrine en pulkt kleine stukjes van een bierviltje. Een wit bergje vormt zich in haar schoot. Zolang John maar in de

buurt blijft, is het goed, denkt zij, terwijl ze de stukjes weer naast elkaar probeert te leggen op een achtergrond van gebloemd katoen. Halfweg is ze wanneer twee agenten om de hoek verschijnen. Nina ziet hen als eerste. Hun grimmige blik en zware bewapening trekken haar aandacht. Vast weer een probleem van daklozen, denkt ze. Verbaasd ziet ze hoe de twee achter Abdelaziz blijven staan. Ze spreiden hun benen, houden hun hand op hun matrak en kijken John strak aan. Haar hart bonst. Nu pas valt het gesprek stil.

“Ben jij John Fitzroy?” bast de snorrenman. John knikt flauwtjes, maar nog voor de agent een woord kan zeggen, veert Nina recht. Met dezelfde kracht waarmee een vrouw de auto optilt waaronder haar man crepeert, waarmee een vader een vijver induikt om zijn kind op te vissen, waarmee elk mens tot het uiterste gaat van zichzelf om zijn geliefde te redden, zegt ze krachtig en luid:

“U vergist zich, heren, ik ben John Fitzroy!” De sneeuw van witte pluisjes waaiert in het rond. Meryem die naast haar zat, springt ook meteen op waardoor een deel van de pluisjes weer de lucht invliegt.

“Nee,” declameert
Fitzroy!” De ander-
het voorbeeld, de
webradio, John zelf,
Abdelaziz, de Parijze-
naar, de rasta, de webmaster,

ze, ‘ik ben John
ren volgen nu ook
glimlach van de
Alejandro,

de jonge hoofddoek, de programmeuse voor zichzelf, de vriend met het fijne brilletje. De agenten zijn verbouweerd. Ze kijken naar elkaar. Ze halen hun matrak uit, steken hem weer weg. De kale bovenlip moet er zelfs om lachen, maar wanneer de snor dat ziet, aarzelt hij niet meer. Boos haalt hij uit tegen de groep die als een bataljon voor hen staat. “Dit is geen lichtzinnige zaak!” roept hij terwijl hij zijn pistool uit zijn lader haalt. “Allemaal tegen de vitrine! We zullen hier eens laten zien wie de baas is!”

“Ik deed het voor een goede zaak, een burgerzaak!” roept de programmeuse voor zichzelf.

“Is dat zo, Marinaake, laat jij dan maar als eerste je pas zien! Ik schrijf je op wegens smaad aan de politie!”

In de weerkaatsing van het raam ziet Meryem hoe hij haar aanpakt. Zij begint zachjes een melodie te neurien. De glimlach van de radio zingt mee. In een mum van tijd vloeit een golf van een warmhartige happy birthday over de straat.

De agenten worden rustig. De collega zonder snor praat zelfs zacht, zegt dat ze opdracht kregen van hogerhand, dat ze hun situatie ook liefst blijven wonen, maar dat wet is en dat overtre-pect begrijpen, dat ze zelf wonen waar ze de wet nu eenmaal John die heeft den. Ze tonen res-wanneer ze John

uit de groep halen. Bedaard gaat hij met hen mee naar de combi die intussen het plein is opgereden.

“Meryem heeft Nina omhelsd
en uitvoerig gefeliciteerd voor
haar interventie. Vervolgens heeft ze haar telefoon uit
haar leren jekker gehaald en meteen haar pa gebeld.

Die raadde aan contact op te nemen met Advocaten
Zonder Grenzen. En natuurlijk zal hij zelf zijn best doen
om de mens te vinden die een rechtszaak kan vermijden.”
Mijn zuster en ik knikken. Zo ver zijn we mee.

“En daarmee was de affaire uit Nina’s handen,” ga ik verder
na Aglaia. “Dat heeft haar opgelucht, dat ze zelf geen oplos-
sing moest bedenken.”

“Ja, een pussie is ze, jouw Nina, een kleine lafaard, een on-
zekere trien, getekend voor een sullig leven.” Je tast mijn
grenzen af, dat zou ik wel willen zeggen. Mijn handen zijn
beginnen te jeukken. Ik zou je zelfs de haren uit het hoofd
kunnen trekken. Zo meteen zal ik ontploffen, nog één ach-
terdochtig woord en ik stop je in een fles met kurk. Eufro-

sien werpt zich tussen ons met haar zangerige stem.

“Ik stel voor, lieve zusters, dat we elkaar de feiten vertellen in alle subjectiviteit alvorens daarover een oordeel te vellen. Zijn we hier dan niet voor ons plezier? Zoniet neem ik de vrijheid om de zaak hier af te ronden; Nina, Meryem en Jeanne met een boeketje te bedanken en ons elders te gaan verstrooien.” Aglaia zucht diep en knikt.

“Ik luister, het is beloofd. Ga je gang, sis.” Eufrosien legt haar hand liefallig op de mijne.

“Neem je tijd, Thalia, ik wil van elk detail van je verhaal genieten.”

“Wel, Nina heeft zich toen opgesloten in het toilet om wat te bekomen. Liefst van al had ze een potje willen jankken, maar dat lukte niet. Ze had zich misschien wel moedig gedragen ondanks zichzelf, maar veel verschil had het niet gemaakt. John was opgepakt. Met haar blote knieën tegen elkaar geperst en haar kop zwaar op haar handen zwolg ze in alle verschrikkingen die John nu werden aangedaan. Ze zag een spot op hem schijnen in een minuscule verhoorkamer, ze kromp ineen bij de kracht waarmee ze hem, nog in de boeien, terugwierpen in zijn cel, ze kreunde van de honger bij het kopje water en de homp brood waarvan hij leven moest. Diep in haar hart hoopte zij dat ze zich vergiste, dat hij comfortabel op een bed tv zou kijken of zelfs een computer had om zich op uit te leven en dat de cipiers zijn beste vrienden zouden worden. Maar de kracht van haar

verbeelding liet hem niet ontsnappen aan de zware criminelen van Sint-Gillis die hem maar een garnaal vonden. Bitter keek ze toe hoe ze in hem een gemakkelijk doelwit zochten om hun tijd mee te verdoen, pijnlijk boog ze voorover van de harde stomp die een rib kneusde in zijn knokige borst. Toen ze kokhalsde, besliste ze dat ze moest stoppen zich nog ergere dingen voor te stellen. Ze veegde het laatste druppeltje van het miniplasje weg, liet haar rok zakken, waste haar handen, stiftte haar lippen bij en liep weer het café in. Abdelaziz bood haar een witbier aan en terwijl zij de waterdraagster met aandrang vroeg of ze John behoeden kon voor een grote straf of een ruwe behandeling, kwam de Parijzenaar naast haar zitten aan de toog. Hij overstelpte Nina met vragen die zij als een volleerde woordvoerster beantwoordde. Haar enthousiasme groeide weer, in die mate zelfs dat ze een heftige flirt initieerde met de geborstelde wenkbrauwen van de man. Zo erg schrok ze van zichzelf dat ze haar pint snel leegdronk, iedereen goedenacht wenschte en vertrok. Verontrust sloeg ze de deur van haar flat achter zich dicht. Wat ze zomaar even bij de Parijzenaar had ervaren, was een steekvlam, oncontroleerbaar, verwarrend, verstikkend. Ze viel in haar sofa en wilde huilen, maar niet één traan kon ze uit zichzelf persen. Haar lichaam voelde aan als een opgeblazen ballon die al was dichtgeknoopt. De rode cijfers van de oude radiowekker versprongen traag. Vijftien minuten verstrekken. Zij dacht aan John met de hand-

boeien. Ze wilde weer huilen. Ze schaamde zich voor de situatie in het park, en hoe zij alles had geforceerd. Waarom toch? Ze wist het niet. Ze dacht aan Mouss, de veiligheidsagent van Flagey voor wie ze ook zo iets dringends had gevoeld toen Antoine de schilder-man-van-haar-leven onverschillig had aangekondigd dat hij niet zou meegaan naar de verwendag die ze had geboekt voor hem in de thermen van Grimbergen. Ze moest nu snel lucht afslaten. Met moeite stond ze op uit de sofa, liep naar de keuken en trok de ene kast na de andere open. Afgezien van bloem en suiker, rijst, maïzena, linde thee en koffiemelk, had ze niets eetbaars in huis. Langzaam trok ze haar jasje weer aan en stapte de deur uit.

De met neon verlichte rekken van de nachtwinkel bij Sint-Goriks herinnerden haar aan de smerige kilte van de metro. Ze was de hele weg hierheen gelopen voor Pimskoekjes, maar wanneer ze naar de verpakking keek, voelde ze zich al misselijk. Chips dan misschien, grill-chips of zout en peper. Zelfde verhaal, ander soort misselijkheid. Ze treuzelde bij de yoghurt. Ze zou twee liter Yoplait met aardbei-en kunnen kiezen. Of gewoon een sandwich met kaas, of de grissini met sesam, een 2-pack Delichoc, zes Marsrepens, een halve kilo noten, studentenhaver? Als het maar iets was om op te knabbelen, bedacht ze wanneer haar oog viel op de kleine verpakkingen die de toog van overvloed voorzien. Na nog een tweede ronde bleef ze besluiteloos bij de kassa

staan. Haar blik rustte op een doosje transparante balpennen. "Die zwarte daar," zei ze met een trilling in haar stem.

Met het gouden wapen in haar hand stapte ze de weg terug. De lotgevallen van de avond hadden haar verdoofd. Misschien toch niet alle lotgevallen, bedacht ze, wanneer ze aan haar keukentafel een vraagteken schreef op de achterkant van het bonnetje, misschien kon ze haar misnoegdheid reduceren tot die ene zin van John. "Ik kan dit niet," had hij gezegd. "Niet zo. Niet zomaar." Ze vulde het vraagteken aan tot het een druppel werd die uitliep in een accordeon. En zij, zij kon dat wel. Wel zomaar even alsof. In de lamp tekende ze een Y. Rechts van het lampje trok ze de fijne streepjes van een schaduw, de schim van haar Nimf. Ze had haar weer proberen te verdrinken met witte wijn, maar het was niet gelukt. Op de oude wikkel van een Fruittella tekende ze een nieuw vraagteken. Ze wilde dat haar broer bij haar was, niet de broer van nu, maar de broer die net twaalf is geworden, en met pientere ogen naast haar zit in de auto en moeiteeloos antwoordt op elke vraag die ze voor hem probeert te bedenken. Waarom liep het toch zo fout? Haar broer zou een antwoord verzinnen en Vokke zou zonder handen rijden om hem een applaus te geven voor slimigheid. Op de enveloppe van de bibliotheek, een aanmaning die nog ongeopend in de fruitschaal lag, tekende ze nog een vraagteken dat ze in een lamp veranderde. En nog een. En

nog een. In een automatische beweging ging de pen over het papier, terwijl haar hoofd werd bevolkt door herinneringen. Wanneer ze de enveloppe losscheurde en ook de achterkant van de brief bewerkte, was ze de kleuter in de gele tegelzaal, overdonderd door het geschreeuw van een honderdtal andere kleuters, schelle stemmen die weerkaatsten tegen de lege muren en zij die verbaasd naar de brooddozen keek, waarvan de opstaande deksels als vestingmuren de kuipjes vol eten moesten afschermen. Van wie dan wel, vroeg zij zich af. Ze schoof aan voor een flesje. Voor haar stond een bak met melk naast een bak met chocomelk. Zij moest kiezen. Naast de deur spotte ze een grote doos met appels. Ze sprong erin en groef zichzelf in. Een harde hand greep haar toen en schreeuwde tegen een achtergrond van honderden kraaiende kinderen. Ze had geen verweer.

De brief was vol getekend met kleine lampjes die samen één grote lamp vormden.

Alle angsten stonden op het dek. Voor het eerst zag ik ze zonder jullie warme nabijheid, beste zusters. Nina voelde ze, in de schaduw van haar eerste herinnering, en daarom verscheurde ze een na een het kasticket, de wikkels, de enveloppe en de brief. Ze slikte een pil en probeerde in te slapen. Ik zag ze, zoals ze in mijn ogen ook echt waren, duizenden vuurspuwende wezens die haar meest geheime schat bewaken. Hun likkende vlammen werden aangewakkerd

door de lichtste ademstoot. Ik weet dat ze me kunnen verblinden als ik er te lang naar kijk, maar toch keek ik nog. Voor het eerst in mijn bestaan zag ik hen ik zonder dat jullie me met grote haast van hen afwendden. Lang keek ik en ik voelde hoe de angsten bezit van mij namen, hoe ze mijn hele wezen zouden kunnen verschroeien. Hen kunnen zien, ik geef het toe, is de kern van mijn bestaan. Eeuwenlang al ben ik schaamteloos een luistervink. Het is een wonderlijke opdracht voor iemand als ik, van wie niets meer verwacht wordt dan te dienen, raad te geven, bij te staan, en ervoor te zorgen dat een feest goed verloopt tot aan het einde toe, niet dat het vreugde schenkt – dat is jouw domein Eufrosien – of dat het onvergetelijk wordt – daar staat Aglaia voor. Ik verzekер het einde en daarvoor gebruik ik mijn luisterend oor en voer lichte manipulaties uit. Ook voor elke andere creatie is dat zo. Dankzij mijn invloed wordt het afgemaakt, dat is wat ik nu besef, Eufrosien, jij voorziet de schoonheid en alleen jij, Aglaia, kan ervoor zorgen dat het weerstaat aan de tijd. Door de eeuwen heen ben ik ambitieus geworden. Steeds meer ben ik me gaan verdiepen in stemmen van wanhoop, verkrampte twijfel, grondtonen van hopeloosheid die snakken naar verlossing. Ik weet wel waarom ik tot hen word aangetrokken. Niet om de roem of de uitstraling of de vreugde die ik ermee rapen kan, wel omdat die stemmen de grootst mogelijke hoop in zich dragen, en daarmee ook de grootst mogelijke potentie. En daarom

wilde ik jullie zo dringend spreken, om jullie dit alles te vertellen en ook, Aglaia, om je met aandrang te vragen dat Meryem snel ingrijpt. Ik wil dat ze een zijspoor verzint, een opdracht, iets dat Nina uit de loop van de lamp haalt en weer andere dingen doet tekenen.” Aglaia leunt zelfbewust achterover. Dat is nooit een goed teken.

“Mijn geachte Thalia,” steekt ze van wal, “voor ik op je vraag inga, zou ik je vertellinkje tegen het licht van de waarheid willen houden. De heroïsche actie van Nina zou je wel als een glimp van gratie kunnen beschrijven, zoals Meryem dat deed, maar mensen kijken nu eenmaal door een gefragmenteerde bril.

als een feministische
in een van haar
niet komt in de
Nina die niet eens
tiekt in boeken staat

Meryem zag Nina handelen zo-
nistische activiste het beschreef
handboeken en waartoe zijzelf
verrassing van het moment.
weet dat haar actie als een tac-
beschreven, ging niet bewust
te werk. Komaan, sis. Daar is die veel te laf voor. Je zou kun-
nen zeggen dat ze handelde uit liefde, dat Eros met andere
woorden haar even beheerste. Maar zelf zou Nina dat nooit
kunnen toegeven, dat arme kind raakt niet verder dan de
vraag, de twijfel en het zwelgen in de verbeelding van wat
had kunnen zijn. Zie je dat nou echt niet?”

“Misschien heb je wel gelijk,” geef ik toe. “Ik wil het nog
een laatste kans geven.” Aglaia draait zich fier om, zucht
naar de sterren en zegt vervolgens, met de droogte van de

kurk waarmee ik haar in een fles zou willen stoppen voor de eeuwigheid: "Meryem met het beheer van de schap die kost wat kost koop te vermijden." Ik "Het zou één minuut van niet dat, een korte inval."

"Meryem wil Nina al een maar ik houd haar tegen," toe.

"Waarom dan wel?" Mijn lacht minzaam.

"Je kent mijn standpunt, ik weet niet waarvoor jij je nog zo moe maakt."

"We hebben toch genoeg goden op die manier vooruit geholpen?"

"Goden zijn geen mensen," schimpt ze. Ik houd me in. Ze merkt het. Ze doet er nog een schepje bovenop. "Hoe lang denk je trouwens nog nodig te hebben voor die laatste kans van jou?"

"De tijd die het nodig heeft."

"Goed, dan ga ik Meryem weer volgen." En weg is ze, zonder zelf bericht te hebben over Meryem of weet te hebben van de verhalen van Jeanne.

heeft haar handen vol Chileense gemeen-wil helpen om de rol met mijn ogen. haar vragen, zelfs

tijd aanspreken, geeft Aglaia

zuster glim-

In de kamer is het donker en muf. Jeanne schuifelt voor Nina uit en knipt het lampetje aan bij het grote bed. Het is een twijfelaar in cederhout, getailleerd met stijve veldboeketten. Ze ontsteekt ook het andere lichtje. Donkergroen behangpapier krult van de muren op. Links hangt een koe, getekend met fijn penseel op een wit plan, ge-
dissecteerd in al haar delen, voorzien van naam en toenaam. "Voor de Vleesschouwer"
prijkt in grote letters bo- ven het beest. On-
danks de lichte verwaarlozing
straalt deze kamer gran- deur uit, het is de bedstee van de jager die hier zijn eega ont- moet. Jeanne knipt nog twee extra spotjes van Ikea aan. Ze benemen Nina de adem. De wand die ze belichten, is bedekt met foto's, posters, glitterende slingers, feesthoedjes, postkaarten en heiligenbeeldjes. Grote en kleine prenten, in kleur en zwart-wit, ingekaderde

portretten en fotootjes geknipt uit dagbladen en magazines. Op een meter van de muur, met de rug naar het bed, staat een armstoel met een versleten zitvlak. Jeanne gaat er vanzelf in zitten, neemt een lange stok met een vergrootglas en laat die rusten op ooghoogte van Nina, voor het portret van een dikbuikige man met pet bij de fontein in het Warandepark.

“Vanaf hier, vanaf mijne Jef, si tu veux.”

“Wil je dat ik echt alles, alles van de muur haal?”

“Als ik toch moet gaan,” zegt ze traag, “dan kan ik alles maar beter assembleren in een album. Dan kan ik door mijn souvenirs bladeren als door een boek, een echte encyclopédie illustrée,” gniffelt ze, “en dan keuvel ik met mijne Jef terwijl hij zo in mijn schoot ligt.”

“Het is nog lang niet zeker dat je hier zal moeten vertrekken,” probeert Nina.

“Ik ben te oud voor een dans om het gouden kalf,” zegt Jeanne luchtig.

“Maar John en Meryem en nog heel wat andere mensen in de wijk doen er alles aan om de verkoop tegen te houden.” Als Jeanne maar niet te weten komt dat John is opgepakt.

“Mijn kamer is gereserveerd in de maison de repos, het rusthuis van Pacheco, punt andere lijn,” zegt Jeanne gedecideerd.

En om haar stem kracht bij te zetten, tikt ze drie keer kort met haar stok tegen het bed. Prent na prent haalt Nina van de muur, omzichtig, met de eerbied van iemand die een

eeuwenoud altaar ontmantelt. Op elke prent werpt ze een aandachtige blik. Een vrouw die lacht boven het fornuis van een klassiek restaurant. Een oude dame in een nog veel oudere rolstoel. Een model op een catwalk. Een dakloze vrouw met paarsrode wangen voor het justitiepaleis, een meisje met een vlieger in het park. Af en toe laat Jeanne een zucht. In het midden plakt een medaillon van een pasgetrouwde koppel, een zwart-wit foto in een zilveren hart. Het moet Jeanne zijn, klein, maar jong en taai, met haar hoofd fier naar boven gericht en haar blik recht in de lens. Wanneer Nina haar het eerste stapeltje aanreikt, begint Jeanne spontaan te vertellen. Ze rijgt het ene verhaal aan het andere, over de eerste oorlog als kind en over de tweede oorlog waarin ze haar ouders verloor in Cinema Rex en heel alleen achterbleef in de beenhouwerij, over de verhuis van Antwerpen naar Brussel en over de Expo 58. Ze babbelt zoals Nikki, sappig, eindeloos. Langzaam vullen scherven van levens in kleine hoopjes het tapijt. Als kleine deurtjes leiden de prenten naar de geschiedenis, naar een wereld die voorbij is, maar door de ogen van Jeanne een illusie van toegankelijkheid heeft. Wat is ze toch mooi, meisjesachtig levendig terwijl ze vertelt. De sneeuwwitte haartjes op haar bovenlip en rond haar kin worden er zachter van, aaibaar zelfs.

Wanneer Nina haar het pak met de laatste foto's en bidprentjes geeft, kust Jeanne het beeldje van de Heilige Rita dat aan een zilveren kettinkje rond haar bejaarde hals hangt.

“Ik ken kerk en kruis,” fluistert ze. “Die muur is mijn altaar, willens nillens. Eerst hing er alleen het medaillon. Dat is het enige dat ik van mijn Jef bewaard heb. La vie continue, ge moet verder, en als ge teveel achteromkijkt, dan gaat ge struikelen. Jaren heb ik alleen naar het medaillon gekeken voor ik ging slapen. Maar toen nog andere sterfgevallen zich voordeden, en ik aan die mensen ook begon te mankeren, wist ik dat er meer dan een mens in mijn hart resideert. Sommigen nestelen zich in uw hart voordat ge er erg in hebt. En stoemelings. Of gj offreert hen een stuk van uw hart. Als een geschenk. Ik kan niet zeggen of deze collectie hier een probeersel is om de stukjes bijeen te sparen die ik in al die jaren heb achtergelaten bij verschilligte mensen, of dat het een overzicht geeft van de mensen die mijn interieur hebben gedecoreerd.” Moeizaam staat Jeanne op uit haar zetel. Met beverige hand schikt ze de stick Pritt en drie albums op de dressoir.

“Merci, lieve Nina,” zegt ze, “nu kan ik misschien rapper inslapen, ik kom niet meer toe met mijn Duvel en allenig gekeuvel. Al wat ik nog kan leggen, is kleine miserie. Mijnen draad is aan het einde van zijn bobijn. Ik bid mijn avemaria’s en na een hele rozenkrans, lig ik nog altijd te schommelen in mijn bed, te schommelen, juist als die bonhomme in de tour Martini.” Ze houdt het vergrootglas boven een krantenartikel met de foto van een man die op een groene sofa buiten wordt gedragen uit de Martini-toren aan het Rogier-

plein, die al voor de helft is afgebroken. "Ik schommel omdat ik in mijn fauteuil zit en de grond niet meer kan raken, omdat die werkmannen mij ook in mijn fauteuil het huis uit gaan dragen en ik geen defensie heb. On devra partir, dat wist ik al van het moment dat die bonhomme met zijn gesteven das hier was."

Nimfen zijn wilgachtigen. Die knakken nooit, die buigen alleen maar zo hard door dat ze zich met momenten onzichtbaar kunnen maken. Nog tijdens het beklimmen van de uitgezakte treden is Nina beginnen huilen. Een zee van onredelijk weelderige tranen stroomde langs haar wangen. Binnen heeft ze de zwarte balpen genomen en is ze Jeanne beginnen tekenen op de papieren zak van de Oxfam-wereldwinkel. De Nimf keek daarbij gespannen toe vanop haar schouder, terug was ze van weggeweest, en erger, terug alsof ze nooit weg was geweest.

Sommige oude dametjes lijken echt op Jeanne, anderen herinneren meer aan Nina's moemoe die veel te vroeg is gestorven en aan Annie van de kruidenier, met wie Nina een half uur had staan praten de laatste keer in het dorp, en aan al die andere vrouwen uit haar kindertijd die nu tegen de tachtig lopen. Wanneer ze het broze dametje met de dansende krullen voldoende in haar vingers heeft zitten, haalt ze haar ingesnoerde tekengerief en de eerste zakken strips uit de kelder. In hun aanwezigheid waagt ze zich aan een

pagina. Ze schetst Jeanne die in het huis arriveert na de dood van haar Jef en de sluiting van de beenhouwerij. Ze tekent haar wanneer ze de laatste meubels van de bakker op een veiling van de hand doet, de vitrine van de winkel met een wit gordijn bedekt, op de zuidmarkt een notelaar koopt en die midden op haar koertje plant, wanneer ze de eerste merels ziet nesten, met een volle caddy van de Slachthuizen terugkeert, een praatje maakt met Tony, kippen invriest, keuvelt met de mussen en de duiven op haar koer. En ze tekent de heer in maatpak met zijn voorstel waarmee hij Jeanne veroordeelt tot het oude vrouwtje met die grote angst. Vervolgens bereidt ze zich voor op het grote tableau. Ze zoekt foto's van werkmannen en groene sofa's, ze bestudeert de lichtinval op een zonnige namiddag, ze scrollt door krantenarchieven op zoek naar die ene prent die ze maar niet van zich af kan zetten, van dat ene huis op de berg in China, enkele jaren geleden aangekondigd als beeld van een tentoonstelling in NAI. In het midden van werf wil de koppige oude man niet wijken voor de graafmachines van de Olympische Spelen. Ze sms't John dat ze weer is beginnen tekenen. Ze vraagt ook of ze iets voor hem kan doen op dit moment.

Ik ben blij voor jou, stuurt hij terug. Ik ben OK, ik krijg veel hulp.

Zal ik je komen opzoeken?

Lief, but don't worry, ik heb voldoende om handen.

Lange avonden werkt Nina aan die ene prent waarvan ze hoopt dat die op een affiche kan van het collectief. Wan- neer die op punt staat, gooit ze zich vol moed op de laatste pagina's. De schim is weg. Haar hoofd vult zich nu met andere zorgen, met de dingen die het mannelijke illustratie-monster haar heeft verweten, compositie, vluchtlijnen, details in de achtergrond, sfeerschepping. Aan een standaard hoeft het niet te tippen, wel zoveel mogelijk aan zichzelf.

Er wordt van ons gezegd dat we halfgodinnen zijn en ik geloof dat het zo is. Wij zijn niet alziend, alwetend of almachtig zoals onze vader. Wij hebben een sterke intuïtie, kunnen hier en daar iets influisteren en zo het lot een handje toesteken van tijd tot tijd. Het bezoek aan Jeanne moest Nina bij zichzelf brengen. In het aanschijn van de dood herkent de mens haar essentie. Ik seinde mijn vreugde naar Eufrosien. Achter de rug van Aglaia om had zij Jeanne de ingeving bezorgd om Nina in te schakelen in het opruimen van haar meest intieme getuigenissen.

Zoals Nina jarenlang bij elk portret van nature zocht naar die ene golf die twee mensen in een dansbeweging samenbrengt, zoals ze in een gesprek met verschillende mensen spontaan zoekt naar de frequentie die de partners in een woordendans

verbindt, zo cirkelde zij in de kamer van Jeanne met zoveel gebundelde concentratie tot ze een opening vond in de oppervlakte, die de bijzondere chemie vrijlaat, de ontroering van de connectie. Geruisloos zweefde ze op de golven van Jeannes innerlijke stroom, waarmee ze de oude dame uitnodigde tot ontboezemingen die de gensters van liefde, angst en hoop nog in zich droegen. De hitte in Jeannes woorden voerde de druk op, waardoor de tornado of het monster of de Nimf weer werd aangewakkerd.

Liefst zou ik Nina willen volgen tot aan haar eerste publicatie, maar ik voel het einde van mijn verblijf naderen. Ook al leefde ik de laatste tijd in de illusie alleen over mijn lot te kunnen beschikken, de werkelijkheid is anders. Aglaia praat al enkele dagen niet meer met me. Telkens ik probeer te luisteren naar wat echt in haar omgaat, laat ze alle stemmen tegelijk in zich los, het resultaat van een training die eeuwen geleden als spelletje begon. Ik vermoed dat zij zo snel mogelijk terug wil naar de Olympus en zich daar niet alleen durft te vertonen.
Nog niet.

Vijftien mensen zitten rond de tafel, John inclus, een tikkeltje magerder, maar op vrije voeten en gelukkig. Nina's briefschriffactie heeft dertig verhalen opgeleverd. En zij die geloofde dat het collectief op een dag alle bewoners zou omhelzen.

Gaston is het onderwerp van de dag. Hij is gezien met een aktentas en iets dat leek op opgevouwen plannen. Stemmen gaan op dat hij een spion zou zijn, die hun acties doorspeelt aan de zakenmannen, maar de doorwinterde tooghangers, de kale goedzak en de vrijwilliger van de Poudrière, lachen die geruchten weg. Een mooie Nigeriaanse met een diepgele sjaal om haar hoofd neemt daarop het woord. Er is ruzie in de familie. Haar neef wil verkopen en zij niet. En nu wordt zij als verrader aanzien. Niet hier. Thuis in haar woonkamer. Er moet iets gebeuren, zegt ze, want straks wordt ze hier weggehaald. En zij wil niet weg. Nina volgt haar stem. Haar handen bewegen op de tonen van haar woer-

den, fel en zwierig. Ze tekent haar glimmende wangen waarachter korte zwarte haartjes in het begin van een baard groeien. Een hand met een gouden ring krabt aan de kin. Nina verliest de draad van het betoog. Een volstrekte vreemdheid valt weer over haar. Ze zoekt John, met wie ze koffie heeft gedronken. Hij zit aan het hoofd van de tafel, zijn schouders hangen op twintig na zeven, in zijn witte shirt steekt zijn borst fel uit. Op zijn lippen ligt de eeuwige glimlach. Zachtjes knikkend luistert hij. Als ze boeddhist was, zou ze geloven dat hij een incarnatie was van de Boeddha zelf.

De grote versmelting zal nooit meer plaats vinden. John heeft iemand ontmoet, in de gevangenis, het was meteen raak. Iemand zoals hij, zei hij kort, iemand die van elders komt en gaat naar nergens, iemand die alleen maar een voorbijganger is die het niet kan verkroppen dat de wereld naar de bliksem gaat. Misschien komt ze vandaag ook wel. Ze had een pijnlijke steek gevoeld, jaloezie in de hoogste graad. Terwijl John alweer hartelijk werd begroet door een van de bewoners, had ze diep adem gehaald. Ooit zou dit moment er een van opluchting worden, want het was de gemakkelijkste weg. De beschrijving die hij gaf, kon ze aan zichzelf niet geven. Als goede vriendin kon ze wel de stoel van de eerlijke vrijheid bekleden. Ze had hem een lieve zoen op zijn wang gegeven en ze waren als eerste naar de kamer boven gegaan. Van zijn arrestatie zou hij maar één ding ont houden, vertelde hij, het concerto van snurkende mannen,

versterkt door de kale celmuren. Hij bekeek haar schetsen terwijl ze die op de website plaatste, en ook op Flickr, met een link op Facebook en op Twitter. Beelden zeggen duizend keer meer dan woorden, zei John en hij stuurde meteen een mailing met de links naar iedereen die van heinde of van verre iets met het project te maken had. De zon viel in een lange straal tot diep in de kamer. Stofjes dansten in het licht. Nina had het gevoel dat het een spektakel was voor John en haar, een heel speciale act, op de tonen van de toetsen van hun klavier, in hun eigen kleine theater.

“De groep van aanwezigen heeft één persoon van het Comi T uitgekozen als voorzitter. Meryem aanvaardt de taak. De groep legt het vertrouwen in haar handen en kan haar ook op het matje roepen voor het niet-opnemen van haar verantwoordelijkheid, het verkeerdelyk uitvoeren van taken, machtsmisbruik of gesjoemel allerhande.” De vrolijke rode paardenstraat, programmeuse voor zichzelf, tikt plechtig met haar koffielepel tegen het glaasje en schuift beide voorwerpen door naar Meryem.

“Goed, dan kunnen we nu overgaan tot de orde van de dag,” zegt Meryem.

“Eerst applaus voor de vrijlating van John!” roept Alejandro. Enthousiast handengeklap, gevuld door een wirwar van bier-, thee- en koffieglazen die in de lucht worden gehouden.

“Met dank aan Advocaten Zonder Grenzen, zonder hen ik

zat nog opgesloten in mijn privékantoor met bed en computer.” Een tweede applaus weerklankt.

“Ik zou ook van de gelegenheid willen gebruik maken om John te feliciteren voor zijn status van held op het web.”

John lacht de opmerking van Alejandro weg. “Er zijn zelfs T-shirts te koop met zijn naam op, John Fitzroy, one man, one code, one quote.”

“Het circuleert in beperkte kring,” voegt John toe. “André en Jean uit Parijs die waren ook hier vorige zomer, verveelden zich, hadden zin in iets grappig.”

“Ja, maar het groeit! Gestaag maar zeker! Ik geef het nog een paar dagen en je hebt een eigen fansite.”

“Ok, goed, dankjewel John, merci Alejandro, chokran allemaal,” verklaart Meryem met de hand op haar hart. “En nu? Het woord is aan Nina? Ja, laten we bij jou beginnen.” Nina klikt de projector in haar computer. Haar handen trillen. Haar hoofd is een mistige vlakte waarin ze onzichtbaar hoopt te blijven voor elke aanval.

“Euh, ik heb een aantal schetsen gemaakt,” zegt ze zacht en start de slideshow op. “Ze gaan over Jeanne, de eigenares van mijn flat hier op het plein. Ze heeft ze gezien en is akkoord dat we ze voor de acties gebruiken. Dit zou bijvoorbeeld een affichebeeld kunnen zijn.” Boven het hoofd van de voorzitter bungelen Jeannes benen uit een sofa, gedragen door twee struise werkmannen met gele helm. Achter hen staat haar huis, heel alleen als de totem van de werf. Een

sloophamer slingert in de richting van het dak. Ze toont ook de twee andere prenten waarop Jeanne in haar sofa gradueel transformeert in een duif die, voor het huis helemaal is gesloopt, met krachtige slag de lucht invliegt.

“Ik neem aan dat we hierover moeten stemmen,” besluit Nina. Tersluiks kijkt ze naar John. Hij glundert.

“Schitterend!” roept Meryem. “Ik denk dat het eerste beeld uitstekend werken kan voor de barbecue.”

“Als het ooit zover komt, tag ik het stadhuis met scheldwoorden,” zegt de rasta, programmeur. De kale goedzak stoot Nina aan.

“Ik ben ook wel geïnteresseerd in die schoon beeldjes van u,” zegt hij voorzichtig, “en ik kan u ook van alles vertellen. Jaren heb ik de markt gedaan en ik heb een collectie prentjes van vrouwen die per stijl zijn geklasseerd. Ik heb ze niet zomaar uit de boekjes zoals sommigen durven doen, ik heb ze allemaal persoonlijk gekend. Het heeft misschien niet direct iets met die actie van doen, maar enfin, ik woon hier toch ook. Denkt ge niet dat ge daar iets mee kunt?” Triomfantelijk steekt de Nimf op Nina’s voorarm haar duimpje op.

“Ik zal dan bij jou eens op de koffie moeten komen,” zegt Nina, gecharmeerd als zij is door de aarzelng in de stem van de man.

“Met genoegen,” zegt de man, “voor u zet ik mijn pintjes koud.”

“En als je eens een bakkerij van binnenuit wil meemaken,

dan geloof ik dat mijn dochtertje Loubna zichzelf ook wel graag als stripfiguur ziet.” Dounia, de hoofddoek van middelbare leeftijd hangt voorover op de tafel, haar arm reikt tot Nina’s computer. “Ons Loubna is gek van strips.”

“OK, goed,” roept Meryem de anderen tot de orde, “ik stel voor dat jullie na de vergadering verder spreken, en dat we nu overgaan naar punt twee.” Het tikkende geluid van hakjes op de houten vloer leidt haar aandacht af. In de deuropening staat een nieuwelinge, métisse, in een korte zwarte nauwe jurk. Wanneer hij haar ziet, veert John meteen op. “Ah! Caroline, wat goed dat je bent hier!” en hij omhelst haar zoals hij Nina ook ooit omhelsde. Hun lichamen vibreren in dezelfde toonaard, dat zie je zo.

“Beste mensen, dit is Caroline B, the advocate zonder grenzen die ervoor zorgde dat ik bij jullie weer aan tafel kan zitten op die korte tijd.” Hij straalt.

Nina staart hen aan. Even. Dan opent ze haar schetsboek en trekt een lijntje. Het lijntje wordt een vraagteken, vervolgens een lamp. Ze tekent een tweede lamp, een olielamp, en laat er een djinn uit ontsnappen. In de rookpluimen verschijnen drie letters. W. I. D.
De lamp deint

op een zee, een zee van water, een verzameling tranen. Nina kijkt naar John. Zijn blik kruist de hare. Zij knikt. Onhandig haalt hij de schouders op.

“Bon, punt twee dan maar?” gaat Meryem verder, “Claudio Galleguillos Clamton, Chileen en professor urbanisme aan de ULB stelt voor om een fonds aan te leggen, alle huizen van mensen die willen verkopen op te kopen en een plan te ontwikkelen voor kangoeroewoningen. De beide gemeenschappen zouden dit soort initiatieven ondersteunen, wat betekent dat we geld kunnen vragen en volgens Claudio zelfs jobs kunnen genereren.”

“Helemaal voor!” roept John.

“En waarschijnlijk ook geïnteresseerd in de baan?” zegt Meryem met een grijns, “het zal niet eenvoudig worden.”

John is zijn job bij de EU kwijt, maar het deert hem niet. Spijt behoort niet tot zijn woordenschat. Hij zet zijn bril af en poetst die met een zakdoek, alsof hij lijkt te zeggen, het zou een mogelijkheid kunnen zijn. Stemmen gaan op, andere stemmen vallen in de rede. Nina luistert aandachtig en haar potlood volgt. Ze laat zich

voeren
op een stem
en tekent de dra-
ger ervan met haar
kleinste details eerst,
een oorring, een los-
zittende knoop, een
rechthoekige bril, een
hand die aan een baard
plukt, een andere hand die een choreografie
maakt bij de woorden. De stemmen doorkruis-
sen haar hoofd en maken andere stemmen los,
oude verroeste en vergeten stemmen van mensen
wier naam ze zich niet meer herinnert, en andere van
wezens die nog geboren moeten worden. Ze laat zich
door hen leiden, en telkens keert ze terug naar de kamer en
naar de mensen die haar wereld maken, hier en nu.

Ik smeekte Aglaia
om te blijven tot na de grote barbecue.
Natuurlijk, zei ze droogjes, we blijven
zo lang we kunnen, het is hier toch aardig.
De terugkeer is dus niet het probleem, maar
de wil ontbreekt mij om haar soundscape te
doorgronden. Ze heeft het zelf gezocht.

Nina zit op haar trouwe plekje in het raam. Ze kijkt naar de zeldzame mix van Marokkaanse, Belgo-Belgische, Centraal-Afrikaanse en hip artistieke uitdossingen op het plein. De laatste zon geeft een bronzen aanschijn aan het feest. Op en rond de tafeltjes slingeren plastic bekers en kartonnen borden. Onmogelijk is het om ergens doorheen te lopen zonder een stoel te verschuiven of een mens te groeten. De kassa van het collectief rinkelt. Er wordt aangeschoven, plaatsgenomen, gegeten, gegrilde sardines, bouletten, merguez. Sommigen zaten duidelijk lange uren in de ver-

zengende zon en lieten de ene fles Chileense wijn na de andere aanvoeren. Blote armen bewegen naast in grijs, bruin en zwart gehulde mensen, puberjongens plagen meisjes en Tony van de snackbar verkoopt zijn laatste waterpistool. De lampionnen worden ontstoken. Het lijkt wel een voorproefje van de zuidkermis. Zoiets had niemand verwacht. En Nina allerminst.

Ze zou vrolijk moeten zijn.

Haar tekening pronkt op alle affiches en reisde door het wereldwijde web. Pa belde zelfs om haar te feliciteren voor de prent in de krant. Hij gaf de telefoon daarna door aan ma, dubbele felicitaties, en toen ook nog aan haar broer die met zijn lief in het dorp op bezoek was, driedubbel hoera. Het hele verhaal van Jeanne is voor het feest gekopieerd en geniet op tweehonderd exemplaren, waarvan tot nu toe niet één ligt te verkleuren op een vensterbank of een nieuw leven leidt onder een tafelpoot of als onderlegger.

Ja, ze zou vrolijk moeten zijn.

Maar ze is triest. John is vertrokken. Samen met Caroline. Voor een nieuw onderzoek. Dat staat op het blaadje dat ze onder haar deur heeft gevonden. Hij is binnengeraakt, tot boven gelopen en hij heeft niet aangeklopt voor een laatste zoen, een woordje uitleg. Je hoort nog van mij. Gesigneerd John. Waar ze vreugde zou moeten voelen, staat de angst er alweer als een stugge opdringerige gast. Ze zou willen geloven dat hij snel terugkomt, maar ze kan het niet. Ze snakt

naar een sigaret. In de plaats kauwt ze op haar potlood en laat zich van de vensterbank zakken om een tekenblok te halen. Bij de eerste lijnen verschijnt schoorvoetend haar Nimf, zo lief, zo trouw, dat kleine verzinsel dat haar zomaar rustig maken kan, tevreden bij zichzelf in het grijze lood van de schets, zonder zich vol te moeten eten, zich blut te kopen, of zich vast te haken aan een man die het zoveel beter dan zijzelf kan. Ze tekent het plein vol lindebomen, tafels, stoelen, uitbundige mensen, en kinderen die klauteren op de rij geparkeerde fietsen die op gewone dagen het plein afzomen. Wanneer van op de ring een gnawa-fanfare arriveert, volgt de zwerm kinderen in hun zog. Op de noten van de muziek wordt hen een vrolijke doorgang gemaakt. Nina tekent de tubaspeler, geeft zijn snor een zwierige punt, trekt haar benen op en springt de kamer in. Ze is weer klaar om mee in het feest te duiken.

Beneden in de gang treft ze Jeanne in gezelschap van de grote glimlach van de webradio die haar stem wil opnemen. "Wat een herrie!" grapt Jeanne. "Als jullie elke week zo'n evenement organiseren, dan blijf ik!"

"Blijf jij maar," lacht Nina. "Dan kan ik ook blijven."

"Ge kunt blijven zolang ge wilt, lief kind. Je vous donne ça sur papier."

"Ik mag al verklappen dat ze zich van de wachtlijst van het rusthuis heeft laten schrappen," zegt de grote glimlach.

"Ik zou daar zo mijn eigen vlees niet mogen stoven," geeft

Jeanne toe, "en ge weet, ik eet alleen maar vlees dat ik heb gekocht bij mensen die ik ken à cent pur sang." Haar benige vingers rammelen met de sleutel bij het slot.

"Kom, laat me je helpen."

"Tssssss. Ik ben misschien wel oud en versleten, mais pas fatiguée. En als ik iets nodig heb, dan is hier nog ander goed volk." Jeanne knipoogt naar de grote glimlach. "Ik loop niet de risico om in deze hitte heel alleen te moeten gaan, zoals de parisiennes op leeftijd. Ik word hier goed gesoigneerd! Gaat gij maar feesten!"

Abdelaziz kust Nina hartelijk en stopt haar een bord met sardines toe. Ze eet aan een grote ton, en kijkt haar ogen uit, alsof ze zonet in een ander land is toegekomen. De fanfare lijkt wel doorgeseind, want een troepje Roma-muzikanten heeft zich nu ook in het feest gemengd. Onaangekondigd. Ze zien eruit als schooiers. Hun trompetten zijn vaal, de accordeons missen een toets, sommige kinderen schudden doosjes gevuld met rijst, maar hun muziek is aanstekelijk. Wanneer de gnawa luidkeels zingen, lassen de Roma een pauze in tot zij hun volume weer opschroeven en op hun beurt overnemen. Nina herkent Meryem, Rasta, Nikki, Marco en nog andere leden van het Comi T. Van op de eerste rij porren ze de muzikanten aan. Het vertrek van John lijkt hen niet te deren. Samen dragen ze een roes van verliefdheid uit die onweerstaanbaar overslaat op Nina. Ze kijkt naar haar

vrienden en glundert. Iedereen weet dat dit gaat, niemand weet waarheen dit gaat. Op een viltje tekent ze. Ik zie haar denken, dit is het, ik weet niet wat het is, maar het is er. Het water is beginnen stromen, ik voel dat aan de blote voeten van het meisje op het viltje. Het water reikt tot aan haar enkels. Het is fris, het kriebelt en het stroomt! Het stroomt nu zelfs over de rand, waaronder het waterbekken verschijnt van de fontein. Ze tekent en gomt en zoekt een vorm voor de uitloper van de coupe. In een handomdraai zou ze die kunnen natekenen, twee rondingen, een schijfje ertussen en klaar is kees. Ik voel een benauwdheid die niet te maken heeft met Nina maar met mezelf. Wanneer ze eindelijk tevreden is met de ronding onderaan het bassin, schrijft ze in kleine letters onder de tekening: "Ontdek het profiel van Loubna in het ijle rond de Magrittefontein." Ik kijk van het viltje naar de echte fontein en terug. Ik zie het dochtertje van Dounia dansen in de coupe en lees dan pas, dan, na al die maanden aan dit plein te hebben doorgebracht, mijn ogen kunnen het niet geloven, dan lees ik pas het insigne aan de voet van de fontein en herken ik de ware schoonheid: "Ontdek het profiel van René in het ijle rond de Magrittefontein." Onthutst ga ik naast Nina op een kruk zitten en staar vol ongeloof naar de fontein, naar de profielen die het water langs beide kanten van de sokkel in een ononderbroken stroom van water aftekent, twee transparante gezichten die elkaar wel willen zoenen maar er nooit in zullen slagen. On-

verhoeds straalt het plompe bouwwerk een schoonheid en gratie uit die zich over het hele plein uitstrekkt. Dat het niet eerder tot me is doorgedrongen, dat verontrust me. Wat ik zie, is dus ook niet altijd wat er is? Ben ik nog meer mens dan ik dacht? En wat is dan nodig om te kunnen zien wat is? Tijd die de kans moet krijgen om te verstrijken? Een veelvoud van perspectieven die je nooit allemaal alleen kan verzekeren? Mijn zusters? Mijn zusters! Aglaia heeft dit vast al op dag één gezien. Ik spied het plein af op zoek naar mijn zusters, maar de dringendheid van Alejandro die naast Nina is komen staan, leidt me af.

“Wie tekent, die betekent,” zegt hij. Nina haalt haar schouders op. Ze straalt.

“Dat meisje past in de fontein. Een blanche?” Hij draait zich om zonder haar antwoord af te wachten en keert terug met twee schuimende biertjes.

“John en Caroline...”

“...zijn vertrokken,” vult Nina aan. Alejandro kijkt sip.

“Die komen wel weer terug,” probeert Nina monter.

“Ik zou je graag willen geloven,” zegt Alejandro, “John heeft me gisteren en passant een sleutel gegeven van zijn appartement. Ik ben er net geweest.” Nina kijkt hem aan vol verwachting.

“Het is opgeruimd, ontdaan van alle persoonlijke spullen. Zelfs De Eenhoorn heeft hij mee.” Een krop schiet in Nina’s keel. Ze probeert hem weg te spoelen met witbier.

“John is een mysterieuze kerel,” zegt hij ernstig. “Hij haalde het beste in mij boven. Nooit eerder heb ik zulke straf- fe scripts geschreven. Maar ik begin te geloven dat ik maar een fractie van hem heb gezien.” Nina knikt. Dat heeft hij mooi verwoord.

“Hij laat zeker van zich horen,” vertrouwt ze hem toe, “hij heeft het mij beloofd.” Ze toont hem de snelle krabbels op het gevouwen blaadje. “Én hij is in goed gezelschap.” Alejandro glimlacht.

“Én hij heeft de boel hier in goeie handen achtergelaten.”

“Moet je kunnen.”

“Op John!” Nina houdt haar glas op.

“Op John,” fluistert Alejandro, “en dat we hem gauw weer mogen zien.” Ze nippen van hun glas. Een ongemakkelijke stilte hangt tussen hen. Nina haalt haar portefeuille boven. Ze wil de rekening vereffenen en een andere plek opzoe- ken. Een visitekaartje glijdt uit een van de vakjes op de ton. Alejandro vist het op en kijkt ernaar.

“Ceremoniemeester voor trouwpartijen?” Zijn donkere wenkbrauwen trekken zich in wijdse vleugels.

“Ik ga mijn job bij de krant opzeggen,” geeft Nina toe. “Als ik twee trouwpartijen per week fotografeer, kom ik rond.”

“Dus je gaat huwelijksportretten maken?”

“Ik ga nog meer tekenen. Strips over mensen uit de buurt. En daarna misschien nog echte fantasieën.” Haar nieuwe vriend heft het glas alweer.

“Misschien moet ik er wat code voor schrijven. Op digitaal vlak staat de strip nergens.” Nina kijkt bedenkelijk.

“Van een strip naar een animatiefilm?”

“Je zou elke pixel een aparte functie kunnen geven, en dan zou je effecten bereiken die anders onmogelijk zijn. Een tekening zou kunnen uitlopen en zichzelf weer herstellen, zo iets.”

“Dat is het,” zegt Nina schalks, “we gaan voor een echte Belgische stripmuur, regen inclusief.”

“Dat vraagt tijd en geld, maar in principe moet het kunnen.” Glimlachend kijkt Alejandro over het plein. “Wat vond je trouwens van mijn stripcollectie in de kamer boven?” Een twinkeling ligt in zijn ogen.

“Huh?” Nina bijt op haar lippen en loopt rood aan. “Ik had het je moeten vragen, sorry.”

“Niks sorry, ze staan daar om gelezen te worden, maar ik heb me wel reuze geamuseerd.” Hij draait het viltje met de schets om en om. “Elke ochtend voor ik naar IBM vertrek, passeer ik langs Abdelaziz voor koffie. Een paar weken lang was er elke dag één strip verdwenen, elke dag een andere. Ik vermoedde wel dat jij het was.” Hij knijpt zijn ogen tot spleetjes. “Je mag wraak nemen. Ik weet precies in welke volgorde je ze hebt gelezen.” Hij heeft hetzelfde dikke zwarte haar als Corto Maltese. En als hij een beetje minder pizza zou eten, zou Nina hem bijna sportief kunnen noemen. Ze zoekt naar verweer.

“Dominique Goblet is de femme fatale uit je verzameling,” poneert ze. Alejandro knikt bedachtzaam.

“In elke vezel van de strip legt ze een stuk van haar hart. Het is terribel. Als ik op die manier een ietsiepietsie stukje code zou kunnen schrijven, dan zou ik mezelf een gelukkig man noemen.” Het zijn de kraalogen van haar oude teddybeer, bedenkt ze. Maar, achtung, warning, attention! Hij is de beste vriend van John.

“Maar jij bent goed op weg,” complimenteert hij haar. “Er zit iets van de jonge Bilal in jouw tekeningen, maar anders. Bilal is veel te perfect. En zijn decors zijn tegenwoordig veel te koud. En dat hij dan ook nog Andy Warhol erbij moet halen, pure commercie en chichi. En drie, of vier al, zijn verhalen vertellen niks.”

“Dat laatste moet je terugnemen,” verdedigt Nina haar held, “zijn verhalen zijn politiek en mooi, zijn gebruik van materialen uniek.”

“Ik mis warmte bij Bilal.” Zijn onderlip pruilt wanneer hij het zegt. Als een duivenveertje dwarrelt de betekenis van zijn woorden tussen hen naar beneden. Nina slikt. Alejandro, zo beseft ze, moet de eerste man zijn die iets van strips kent en haar tekeningen apprecieert. Hij moet de leeftijd hebben van Filip toen ze van hem begon te dromen. Negen-entwintig. Handle with care, denkt ze terwijl ze traag en geconcentreerd van haar witbier drinkt.

“Jij hebt vast wel alle Bilals,” plaagt Alejandro.

“Bilals en nog een hele reeks voor jou zéér klassieke series.”
“Gestroomlijnde tekeningen en spannende intriges?” Onzeker kijkt ze hem aan.

“Ze lezen als een trein,” dreunt ze, “verkopen als diamanten, worden collectors’ items nog voor ze uit zijn, van hier tot in Tokyo.” Jaloezie kleurt haar woorden. Dat had ze willen vermijden. Alejandro leunt op de ton. Hij pulkt een sticker los, reclame voor roomijs.

“Zoals jouw schetsen binnenkort,” zegt hij beslist, “je hebt nu al de uithoeken van de wereld bereikt. Frankrijk, Australië, Canada, zelfs India.”

“Dat is alleen maar dankzij de stunt van John,” zegt Nina nuchter, “en zijn trouwe vrienden en fans.”

“Het is altijd dankzij iets. En die publicatie in De Morgen dan? Ook niet dankzij uzelf?” Als hij niet Johns beste vriend was, zou ze geloven dat hij haar stond te lijmen.

“Nee,” haalt Nina lacherig uit, “dat is dankzij Nikki, die lange paardenstaart daar bij Meryem en Marco. Zij beheert de beeldenbank van de krant. Ik heb daar allemaal niets mee te maken! Geloof me.”

Ik voeg me bij Eufrosien en Aglaia die op de rand van de fontein zitten.

“Tevreden?” vraagt Eufrosien.

“Ik haal weer adem,” zeg ik, “de tijd zal het vertellen, maar de voortekenen zijn erg gunstig.”

“Zoals de hele sfeer op dit plein,” merkt Eufrosien op. “Sorry, ga vooral verder!”

“Zolang Nina met die diepe liefde van haar blijft werken, zullen haar tekeningen van hand tot hand gaan. Sommigen zullen ervan houden, anderen niet. Met elke nieuwe tekening zal ze haar techniek aanscherpen. En ooit op een dag zal ze zoveel hebben gehoord en geleefd dat ze zal overlopen en haar eigen verhaal zal vertellen. Maar op die dag zal mijn vreugde nog een fractie zijn van wat ik nu voel.”

“Goed,” zegt Aglaia droog, “dan kunnen we nu weer écht samenwerken.” Haar stem draagt nijd en verwijt.

“Aglaia vindt er niets aan als ze niet ook kennis heeft van de innerlijke stem van Meryem,” bekent Eufrosien, luchtig als altijd. Ik recht mijn rug. Dit was het dus. Zij heeft ook mij gemist!

“Op één voorwaarde,” poneert ik met ernst, “dat je je bij Nina’s authentieke lotsbestemming zoals ik die zie neerlegt.”

“Jouw marge van twijfel, lieve zus, is nog slechts een plasje bij de voet van de gletsjer,” stelt Eufrosien vast.

“Het is wat ze ademt,” zeg ik.

“Dat wist ik al toen de muze ons inlichtte over haar bestaan,” zegt Eufrosien met een glimlach. “Remember?” De aankondiging van een megafoon overstemt ons gesprek. Uit het raam van de kamer boven het café hangt Gaston. Zijn middel schittert in een krans van geraniums. Met furie schalt hij zijn beschonken woordenvloed uit over het plein.

“Waarde buurtbewoners, na een lange en diepe studie van de fenomenen die zich in deze stad voordoen, hik, ben ik tot het besluit gekomen, burps, dat lumineuze geesten alleen lumineuze ideeën voortbrengen...” Van links naar rechts laveert hij. In de ene hand houdt hij de megafoon en in de andere een schuimende pint, waarvan het bier nu en dan over de rand gutst, en zowat voor de voeten van Alejandro en Nina terechtkomt die er hartelijk om moeten lachen.

“Wat moet gebeuren, wat de projectontwikkelaars over het hoofd zien, hik, is dat het Justitiepaleis weldra helemaal ontruimd zal worden. Het Justitiepaleis of het Paleis van de Drie Machten is de toegang naar hun parallelle stad, de stad van de poen en het verderf!” Ondanks zijn dubbele tong heeft hij de aandacht van het hele plein.

“En wacht! Wacht! Het belangrijkste moet ik u nog vertellen! Burps... Dat paleis is nu al over de godganse wereld bekend. Het is meer dan duizendmaal getekend, of geschilderd, allez gefotografeerd. En Poelaert, zeg ik u, is van hen allemaal de enige die dat project waard is, de gorgeldranken, dikkoppen, ingebeelde kwasten! Dat ze het paleis opkopen, nondedjol! Dat ze er duizend klinieken en champagnekel-ders installeren! Dat ze het decoreren met plastieken plan-ten van beneden tot boven! En dat ze het feestelijk openen! Dan kunnen wij, samen met de Marolliens, daar de boel kort en klein gaan slaan!” Zijn woorden veroorzaken een den-derend applaus.

Bij wijze van afsluiter heft Gaston het Belgische volkslied aan en gesticuleert daarbij zo hard dat hij de bak met geraniums van de vensterbank slaat.

Net op tijd springt Nina weg. In gruzelementen ligt de bloembak aan haar voeten.

“Dat scheelde geen haar!”

“Bijna dood,” grinnikt Aglaia. Woedend kijk ik haar aan.
“Maar sis, je weet dat ik dat niet kan, toch?”

Deze tekst draagt mijn naam, maar ik kon die maar bundelen op 193 pagina's dankzij de hulp van een hele reeks mensen.

Mijn grote dank gaat uit naar de gedreven mensen die de dynamiek bepalen van organisaties als Zinneke, Rotor, Nova, Domaine Public, La Compilothèque, Ateliers Mommen, Pttl, Citymine(d), Recyclart, Radio Campus, Radio Panik, Rue Royale/Koningsstraat 123, Pro Vélo, l'Ambassade Universelle en daarmee de stad Brussel een reeks vrijplaatsen bieden die weinig in de kijker staan, maar essentiële functies innemen. Tijdens enkele jaren kruisten velen elkaar in de Kawa, een minuscuul café bij De Brouckère dat uitgebaat werd door Salah (+2007) en Sami. De hartelijke sfeer die zij daar creëerden, leeft hopelijk door in dit boek.

Respect en dierbaarheid gaan ook uit naar alle mensen die hun eerlijke blik en kennis hebben geleend, meer bepaald naar Daan Pluymeeckers en zijn schrijf-groep; naar Prof. Dr.ir. Willy Bauwens, slager op rust Dhr. Caluwaerts, stripte-kenaar Judith Van Istendael en activisten Bart De Win, Gwenaël Breés en Benoît Eugène voor hun tijd en openhartigheid; naar Wauter Mannaerts, Geert Van der Speeten en Toon Van Daele voor het aanreiken van geweldig materiaal; naar Kobe Matthijs, Anne Daems en jaromil voor hun indirekte hulp bij het ontwarren van verhaaltechnische knopen; en naar Antje Van Wichelen, Jan Puype, Karel Verhoeven, Erik Mertens, Piet Joostens, Max Temmerman, Stijn Aelbers, Patricia De Laet en Myriam Stoffen die het manuscript doorheen de verschillende stadia hebben geholpen.

Voor het taaie werk van het herschrijven mocht ik me terugtrekken op zeer mooie plekken. Daarvoor dank ik Tina Horne en haar Sa Taronja, haar twee kat-tenten op de berg en haar 80-jarige boezemvriendin Barbara Greene; en dichter-bij mijn broer Geert en zijn liefde Lucie voor hun schoon flat in 't stad, evenals Inge Büscher en Veerle Kerckhoven voor het leven op hun erf.

Natuurlijk zou dit boek niet bestaan zonder de aanmoedigingen, verhalen en uitdrukkingen van alle vrienden en familieleden die hierboven niet explicet zijn vermeld. Jullie weten wel wie ik bedoel.

Op jullie allemaal hef ik het glas – een schuimend witbier! Merci!

An

Vertalen en vertellen : over de vormgeving van dit boek.

Tot Later is de eerste roman die het vormgeverscollectief OSP onderhadden neemt. Onze speciale relatie met de talen van Brussel speelt vanaf het eerste moment een belangrijke rol. Ludi, Antoine en Pierre (Marchand) nemen de opmaak van het binnenwerk op zich, maar werken met een gefragmenteerd en abstract beeld van de tekst. An vertaalt hele passages in het Frans en vertelt met verve over haar personages maar omdat geen van ons Nederlands leest is het beeld dat we van haar verhaal hebben als een luchtfoto, terwijl het gaat over de stad waar we allemaal thuis zijn. We proberen die tegelijk afstandelijke en betrokken positie in te zetten voor dit boek en zo wordt deze samenwerking een typisch Brusselse verhaal, waarin de vertaling tussen tekst en beeld voortdurend in vraag moet worden gesteld.

De typografische keuzes voor Tot Later zijn dus een projectie op een half-vertaalde roman en stellen daarbij een nieuwe laag, een aanvullende ruimte voor. Bij wijze van illustratie en om de lay-out te laten ademen bevolken we de tekst met lege schillen, abstracte vormen. Deze witte lichamen scheuren de tekst open alsof de passage van de drie schikgodinnen sporen heeft achtergelaten. Voor het omslag kiest Pierre (Huyghebaert) het beeld van de wolk en landkaart die we kennen van Edwin A. Abbott's Flatland en we gebruiken het soms repetitieve, psychedelische maar nooit voorspelbare patroon van de Brusselse straat- en cementtegels als motief voor binnen en buiten. Tussen abstract, cultureel, traditioneel en dagdagelijks is het patroon van de tegel zowel van hier als van ver weg. Om de spanning tussen de witruimtes en de lopende tekst visueel op te voeren, kiezen we voor een lay-out met klassieke proporties uit de Franse traditie en die keuze leidt tot spannende discussies over verschillende leestradities.

Met behulp van Scribus [1] laten we de tekst soepel rond de lege vormen lopen maar bij de eerste correctieronde merken we dat maar de helft van de woorden goed zijn af-ge-bro-ken. Scribus gebruikt in principe dezelfde informatie voor het bepalen van afbrekingen als OpenOffice [2] en TeX [3], maar past om onbekende reden maar een klein gedeelte van die aloude kennis toe. Pierre

(Marchand) begint aan een lange zoektocht naar de oorzaak van dit mysterieuze probleem [4] en genereert uiteindelijk een tekstbestand waarin een voorstel voor de afbreking van elk woord dat in de roman voorkomt is opgenomen. An corrigeert de lijst handmatig en de woorden worden als 'uitzonderingen' door het opmaak-programma ingelezen. Op een zomerse zondagavond verzamelen we in het kantoor van Constant om de laatste elementen bij elkaar te brengen. Pierre (Marchand) is ondertussen in Brazilië en volgt de finale met 5 uur tijdsverschil per VOIP. We raken bijna de weg kwijt tussen de vele versies van Scribus, correctierondes, afbreek-uitzonderingen en .sla-files maar zetten de laatste elementen op scherp. De verschijning van deze speciale editie van Tot Later is klaar om plaats te maken voor weer nieuwe projecties.

OSP, juni 2011

1 Scribus is een lay-out programma dat beschikbaar is onder een vrije licentie

2 OpenOffice is een open-source kantoorpakket

3 TeX is een ondertussen klassieke opmaaktaal voor teksten en formules

4 Het probleem is sinds 2009 bekend <https://bugs.scribus.net/view.php?id=821>

© An Mertens, Brussel, 2011. Copyleft: de inhoud van dit boek is vrij te kopiëren, te veranderen en weer uit te geven onder de voorwaarden van de Free Art License <http://artlibre.org>.

Gedistribueerde roman

Je kan dit boek downloaden als pdf via <http://www.constantvzw.org/verlag>
Van dit boek bestaat ook een digitale versie, opgedragen aan allen die het mee hebben gevoed, maar nooit Nederlands zullen lezen, noch een roman. Taal is Engels: <http://www.adashboard.org/ciaocu>

Vormgeving

Open Source Publishing

Ludivine Loiseau, Antoine Begon, Pierre Marchand voor het binnenwerk

Pierre Huyghebaert voor de cover

Femke Snelting voor de logistiek

<http://ospublish.constantvzw.org>

Redactie

Petra Van der Jeught

Drukwerk

Holland Ridderkerk

Met de steun van

De Vlaamse Gemeenschapscommissie

Verantwoordelijke Uitgever

Peter Westenberg, Constant vzw/asbl, Fortstraat 5, 1060 Brussel

*

Gereedschappen

Geschreven in Open Office,

gezet in Linden Hill en Alphabets,

met Scribus 1.4.0.rc3, Inkscape 0.48, Podofolimpose.

*

*

*

CONSTANT
VZW

VLAAMSE
GEMEENS
CHAPSCO
MMISSIE